

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:

MARKÓ BÉLA
(1989. december – 2005.)

GÁLFALVI GYÖRGY
(2005. december – 2007.)

Főszerkesztő:

Szerkesztők:

KOVÁCS ANDRÁS FERENC (vers)

DEMÉNY PÉTER (esszé)

LÁNG ZSOLT (kritika)

SZABÓ RÓBERT CSABA (honlap)

VIDA GÁBOR (próza)

Tördelőszerkesztő:

MOLNÁR ROZÁLIA

Korrektor:

SZÓCS KATALIN

Tipográfia:

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

JÁNK KÁROLY:

Déli tartomány; Dalféle, délen; Leíró vers (Versek) ■ 5

TÉREY JÁNOS:

Férfiak, föl a hegyre (Regényrészlet) ■ 7

LÁSZLÓFFY CSABA:

Végül (Versek) ■ 19

MÁRTON EVELIN:

Intelmek Cézárához (Regényrészlet) ■ 26

FELLINGER KÁROLY:

A; Kevésbé; Tavalyról; Szakítópróba; Is (Versek) ■ 34

GÁSPÁR-SINGER ANNA:

Tenisz (Novella) ■ 37

GYŐRFI KATA:

táncolni tőlük; amit nem tudok; nem marad rés (Versek) ■ 41

TAMÁS DÉNES:

Óda a magassághoz (Novella) ■ 43

KISS JÚLIA:

Vajon a szerelem is ilyen?; Természetes szerelem (Versek) ■ 49

SZÖLLŐSI MÁTYÁS:

Irány Észak (Elbeszélés-részlet) ■ 51

NAGYPÁL ISTVÁN:

Rapszódia; két tételben; Ének a fiatal Mária Magdolnához;

A töredékes jó (Versek) ■ 62

HAJÓS ESZTER:

Nem írni tovább; Tömd ki, ha üres; Földkerülő pálya,

vízen, szélért (Karcolatok) ■ 65

ZALÁN TIBOR:

és néhány haiku... 17. (Versek) ■ 75

DOKUMENTUM

KUTI MÁRTA:

Utazás a világom körül. Adalékok Osvát Kálmán életéhez ■ 77

SÉTATÉR

SEBESTYÉN MIHÁLY:

Álmomban sem ■ 88

FÓRUM

BODÓ MÁRTA:

Derű és humor a Vatikánban (*Jó napot! Ferenc pápa vagyok.*
Antonio Spadaro SJ interjúja Ferenc pápával; Jálics Ferenc:
Lelkivezetés az evangéliumban; James Martin: *Mennyei derű.*
Öröm, humor és nevetés a lelki életben) ■ 97

TÉKA

BÉRES NORBERT:

A hanyatlás küszöbén (Szilasi László: *A harmadik híd*) ■ 102

KÖNYVHUZAM

LÁNG ZSOLT:

Levehetetlen tekintet (Borbély Szilárd: *Nincstelének. Már elment a Mesijás?*; Háy János: *A mélygarázs*) ■ 105

TALÁLT VERS

ILLYÉS GYULA:

Bélyegesek ■ 109

WWW.LATO.RO

archívum / szerzők / hírek / Látó Színpad – képek / linkek /
szemle / Látó-repertórium

DÉLI TARTOMÁNY

Az ország legdélibb tartományában barnább a föld és sárgább a homok. Sárga homok és barna földek. De hát itt amúgy is mindenki barna.

Gyermekedből, akit most egy titkos forrásból itatsz, nem lehet tudni még, ki lesz.

Fényt izzad az ing, izzó fehér gyolcsba takarva a sebek az első kis halálon túl, de még a feltámasztáson innen – parázslanak a rőt-kopasz hegyek. Az ingatag déli szélben dűnék homokhalmairól mondanánk ki az eget és a tengert: igent és igent. Vétlen mozdulatokkal – partnak fordul a szó. Ha szólítod, így szól: „Fordulj vissza, fehér bőrű idegen, fordulj vissza, amíg nem késő, menj, siess a tieid közé! Itt minden csepp szerelem rést üt a túlvilágon, itt minden maroknyi árnyék a halállal rokon. Nem félsz, északi ember?”

Géniuszok útja minden út, félig sötétbe visz. Az éj kibomló hajával követ a partszegélyig.

DALFÉLE, DÉLEN

Délen a csók is másképpen ébred,
hosszan ásít, majd tilosba téved,
kék egekből a vízbe gázol,
szerelmes lesz, nem tud magáról.

Délen a csók is másképpen fénylik,
grimaszt vág, megül az arcokon délig,
és átsistereg a parti sávon
minden túlfűtött délutánon.

Délen a csók is másképpen hervad,
lassan szívódik fel, mint a harmat,
kosztümöt vált, és új ruhában
elcsavarog az éjszakában.

Délen a csók is másképpen hal meg,
lovat lop, üldözik, távoli pont lesz,
és lőtt sebét a tengerbe mosva
szivárogo el, mire hajnalodna.

LEÍRÓ VERS

strandpapucsban caplat a nyár
tűző napon nincs szál se élet
kék damil égi latrinán
húzza a sors vízöblítéses

kiégett töltés oldalán
tikog a nyár a fönti kék meg
könnyít magán egy latrinán
vizet húz rá a zápor szép lesz

Térey János

FÉRFIAK, FÖL A HEGYRE

RÉSZLET A *LEGKISEBB JÉGKORSZAK* CÍMŰ
REGÉNYBŐL

Lépésben araszoltak az autók föl a hegyre.
Mátrai Ágoston a terepjárójával begördült
Egy óriási, elől piros tárcsás hókotró mögé,
Röpke elismeréssel adózva sofőrjének:
Elöl takarít, hátul szó,
És ez olyan férfias elfoglaltság, nem?
A hegy ütőerén egy böhömnagy gépet vezetni,
„Úttörőnek” lenni és „felszabadítónak”...
Kár, hogy sajnálatosan elkoptatták ezeket a szavakat.

Ugyanazon a késő novemberi péntek délutánon
A Várfok utcában besorolt a hókotró és Mátrai mögé
Labancz Győző a Peugeot-jával;
Pehelysúlyú kocsi, ropogós téli gumival.
Győző ezúttal makulátlanul kipihent volt,
Migrénes roszullét ősz óta nem lepte meg.
Olyankor szokott a múltban kalandozni, ha migrénje van.
Futólag mégis eszébe villant,
Hogy 1945 februárjában ugyanitt volt a kitörés
Egyik fő csapásiránya. Itt zúdultak ki
Magyarok és németek együttes erővel a Várból.
A sereg még önnön nehézkedése folytán tört előre
A térre, a katlan mélyén villódzó pokolba.
Azt hihetnénk, sokan akkor is átértek volna
Az orosz pergőtűzön, ha fegyvertelenek –
A számosságuk, a puszta súlyuk alapján.

Hó, hó, hó, az úttest két oldalán halomba hányva
Az eddigi termés. Hó volt akkor is, de éppen olvadóban.
Itt zúdultak el, „akár a lemmingek!”,
Itt rogytak le vérben úszva,
Itt volt a halálzóna,
Itt, itt, itt,
Ni,
Ahol most a hegyi buszok végállomása van,
S a hídszerű betonlépcső a postapalota rézsűje fölött.
A ruszkik cinikus gramofont bömböltettek:

*Hiába menekülsz, hiába futsz,
A sorsod elől futni úgyse tudsz.*

De Győző már nem hallotta Karády Katalint,
Mivel ma délután egész mást hallgatott:
A *First and Last and Always*t a Sisters of Mercy-től.
Black Planet, Black World... Nyolcvanas évek, Uramisten!
A hókotró, amit követtek, a Turul mellett haladt el
A józan jelenben. Nagyszemű hó hullott
A madár tollazatára, lassacskán megült a bronzon.

Az új hó eszerint senkinek nem okozott fejfájást
Az üzemmérnökségen. Figyelték a hibátlan előrejelzéseket,
És a síkosságot fől számolták még a hó érkezete előtt.
Ez novemberben még csak kéjgáz és szórakoztatás:
A közterületfenntartók urai a helyzetnek,
Példásan kéz a kézben járnak az állami szervek;
És ezt olyan léleküdítő látni!

Van viszont, amit nyomasztó:
A Turulnál ellenőrzési pont áll, beton úttorlasszal.
A romló közbiztonság hívta létre ezt is,
Spekulánsokra, fosztogatókra vadásztak.
Rendőrök fogadták a sort, kibiztosított géppisztollyal.
Egy Parlament környéki pokolgépes
Merénylet után, amelyet a Magyar Fundamentalisták
Vállaltak magukra, lezárták a hidakat,

És ködvágó sapkás, sárga mellényes
Fegyveresekkel végeztették az igazoltatást,
Sőt a jegyellenőrzést is a villamosokon.
Ha rendellenességet tapasztaltak, például
Hiányos iratokra bukkantak valakinél,
Ritkán előkerült a gumibot is.

Megállt a sor. Mátrai fölkapta kissé kopott
Antilopbőr aktatáskáját az ülésről
– Maradék nagypolgár korából –,
Közepesen idegesen keresgélni kezdte a tárcáját.
Győző is fékezett. Csak álltak, álltak negyedóraig.
A lánya hívta, Patrícia. „Apa...” „Tessék, kislányom.”
„Apa, tegnap jött egy sms-em.” „És? Énrám tartozik?”
„Nem tudom.” „És hogy szól, elmondod?”
„*All I want for Christmas is You*. Ez áll benne.”
„Jó, kitől jött?” „Ismeretlen számról.” „És?”
„Volt mellékelve egy ikon is. Vigyorgó krampusz,
Virgáccsal... vagy Bianka szerint korbáccsal a kézben.
Szerinted?” „Szerintem valamelyik osztálytársad.”
„De... zaklatás?” „Viccnek kevés. Ugratásnak puha.”
„Azért furcsa, mert ősz óta semmilyen ökörség nem jött.”
A lányát régebben érte néhány netes támadás,
Kártékonynak szánt komment, de Győző
Újabban annyira elszokott az ilyen hírtől,
Hogy ezt a mait nem is vette komolyan.

Gondolt egyet,
És időhúzásból (vagy inkább csak nosztalgiából?)
Fölkúszott a Facebookra. Megfigyelte,
Hogy újabban halkabban folyik az ízléstelen önpromóció
A kultúrsznob dicsőségtáblákon,
A lájkribancok ritkábban hívnak föl hódolatra,
Mint a fénykornak számító 2010-es években.
Nem akad fönt a volt miniszterelnök
A jelenlegi kormányfő trollszerűjén.
Boglárka nem változtatja meg a profilképét,
Vagy ha mégis, nem lesz belőle országos esemény.

Hugi nem szól hozzá a saját hozzászólásához,
Amelynek tárgya saját önarcképe.
Győző kerek tíz éve iratkozott le Fehérvári Krisztián
Állapotfrissítéseiről. Semmi sem a régi, sebj.
Győző, aki sohasem posztolta ki a háztartását
– Mivel igyekszik „adni a higiéniájére” –: megint
Kilépett „ebből a nyúlós fertőből” tíz perc után.

Indokoltan, mert közben elindultak: a hókotró,
Mátrai terepjárója, mögötte Győző; utánuk a sor.
Jobbról a Kis-Svábhegy lány lejtője jött a vízművel
És a trafóházzal. Majd a Tóth Lőrinc-sarok nagyzoló,
Balusztrádos neoreneszánsz villái,
Mintha Monacóban vagy Nizzában lennénk:
Déliés beütés így hősapkásan is,
Gondolta Győző. És ehhez a maga
Böszme, újbarokk módján az egyiptomi
Követség is illeszkedik. Ebben a csigatempóban
Végre volt ideje figyelni a várost.

Később, amikor visszaemlékezett az európai légtérzár
Lefújására, egyszóval a Jég küszöbére,
Győző legerősebb benyomásának
A kommunikációs aktivitás lanygulása bizonyult:
Az őrzőgő kitarukozás a közösségi oldalakon megszűnt.
2010 körül nem csupán a minden addiginál neveltelebb
És szeméretlenebb tizen- és huszonévesek tomboltak,
Hanem korra, nemre való tekintet nélkül
Mindenféle digitális bohémek is falkában
A latte macchiatójuk mellett... És most?

Annyi biztos, a népesség tíz éve
Némileg jókedvűbb volt, gondolta Győző,
És miközben státuszbiztonságuk a válságban
Rohamosan csökkent, aktivitásuk a közösségi oldalakon
Pillanatok alatt hatványozódott:
Legrosszabb arcukat mutatva fotókat tölthettek föl
A szisztematikusan beutazott délkelet-ázsiai országokról,

Bálványaikról és asszonyaik túlcsonduló
Húsáról lakkba mártva, bőrbe kötve;
Szanaszét szeretve bárkit – családon belül.
Összekeverték saját felületük nagyságát az erénnyel,
A privát szférát a revüszínpaddal;
Úgy tárulkoztak ki, mint egy luxusprostituált,
Koruk együgyű tolvajnyelvét beszélve folyékonyan.
Lemeztelenítve magukat siránkoztak vagy hőzöngtek;
Mindenre azonnal reagáltak, mint a teniszben,
Minden labdát visszaütni
Volt a törvény.

És minden megnyilvánulás a weben
Följelentés volt feladója ellen.
Megköszönték mindezt a nemzetbiztonságiak!
A hírszerzés örült, hogy egyszerűen
Senkinek sem marad titka a végén;
Pedig az nagyon kell mindenkinek,
Gondolta Győző. Közben látta, hogy „a hókotrója”
Egy leérkező kollégával találkozik, s a találka
Fölött érzett örömben mindkét célgép elakadt.
Narancssárga dzsekiben, fekete csuklyában
Munkások pattantak le a járművekről,
És piros-fehér nyelvű hólapáttal akcióba kezdtek.

Pedig hol vannak még innen a komoly serpentinek!
Ahol most hőseink haladtak,
Az istenhegyi emelkedő, régen veszedelmes
Mélyút volt, és rohanó hegyi patak medrévé
Változott nagy viharok idején,
De ennek nyoma sincs: ez rögzített táj régen, olvasóm,
És most a hóban egy-egy sáv szabad: le, föl.
Üzemel a *zöld* benzinkút is. Előtte két acélfa áll,
Amelynek levélzete száz apró napelem.
Hólánccot kapni, és mindent, ami a szemnek, a szájnak...

Istenhegy! Vajon az egyik legnagyobb név,
Amit adtak valaha a Földön?, töprengett Győző.

Vagy épp ellenkezőleg, a legalázatosabb?
Kikapcsolta a zenét az *Amphetamine Logic* után.
A Szent Orbán téren állt. Szemközt a Művész cukrászda,
Barátnője, Laura törzshelye. A hókotrójuk,
Látszott, innét egyelőre nem megy tovább.
Győző fogott egy rongyot, és kiszállt a kocsiból.
Egymás után letisztogatta a lámpaburákat,
Áttörölgette az ablakokat. Párásodás ellen fűteni kezdett.
A kulcslyukakba nem juthat nedvesség,
Mert villámgyorsan beléjük fagyva egy csöpp olvadt hólé is.
Kétoldalt a munkagépek által fölpúpozott hó;
De a szózatlan, jégbordás mellékutcák
Némelyikén csak a középen kitaposott árok látszott.

Az előtte álló autó sofőrje tüzet kért.
Szakállas férfi, prémes fülű pilótasapkát viselt.
„Ismerjük egymást, ugye?” „Persze hogy.
Magának volt az a drága étterme a Királyhágó téren.”
„Menjél már, tegeződünk... Diplomata vagy, nem?”
„De igen.” „Jól vagy?” „Fogjuk rá. Most épp itthon.
Az Ózike úton lakunk.” „Nem is tudtam. Pedig én
A hegyen tényleg mindenkit ismerek. Egy nagy falu.”
„Mi még szokjuk, újak vagyunk. Merre laktok?”
„Hogy én? A Művész úton.” „Egyedül?”
„Na, azt azért nem. Bár tavaly elváltam.
Amúgy két lányom van... csak éppen nem velem élnek, tudod.”
„Sajnálom...” „Sajnáld is.” „Mi meg gyereket várunk.”
„Á, és mikorra vagytok kiírva?” „Karácsony utánra.
December harminc.” „Az igen!...
És lehet tudni, kislány vagy kislegény?” „Legény.”
„Ejha, tudjátok már a nevét?” „Andor Lőrinc.”
„Gratulálok! Téged meg Ágostonnak hívnak, igaz?”
„Ühüm, Mátrai Ágoston. Kösz.” „Szia. Győző,
Még mindig! Isten hozott a hegyen.”

Látva, mozdul a kocsioszlop, bepattantak ők is.
Mátrai lassan gázt adott, fölfelé kanyarodott,
Az egykori istenhegyi magánklinikához.

Nem itt fognak szülni, már nem engedhetnék meg
Maguknak az árfolyamát.
Különben is bezárt, nem lévén rá kereslet.
Itt már a terepen rekedt autóktól
Egyre nehezebben mozdult előre a kotrógép,
És lassítani kényszerültek haszonélvezői,
Mátrai és Labancz is. Még följebb,
Balról, az egykori lombikbécibicentrum következt.
Sok tízezer sikeres beültetés: mind a múlté.
Mióta az állam jelentősen csökkentette
A családtámogatásokat, az intézet kapuján rozsdás rács.
Mi szerencsére nem küzdünk a meddőség rémével,
Gondolta Mátrai, és tudjuk már,
Hogy a Szent János kórházban fogunk szülni.

Az Óra útnál előkerült egy előttük haladó,
Égszínkék Mercedes 21-es busz:
Ennek is egy hókotró törte az útját.
Két autóval hátrébb Győző
Emlékezett még a régi, szilvakék buszokra,
Amelyek az emelkedő havában köhécselve
Naponta elakadtak; csupa ócskavas.
Jobbról kibontakozott a panoráma.
Győző tudta, odafönt van a villa, ahonnét
Egy honvédtábornok sasolta a Várat
A számtalan ostrom egyikének alkalmával.

Győző látta, balról a hópamacsok
Szerte az érdes mészkőre tapadnak,
A ciklopszfal kitüremkedéseire.
Látta azt is, hogy a 21-esről leszállítanak egy hajléktalant,
Aki innen a batyujával bandukolt a busz mellett.
Ismerős volt. „Jézusom, nem a Tompa Henrik?”
A nem is olyan régen még mérvadó színikritikus?
Nagyon hasonlít. Mégis elúzta gyanúját.
A Költő utcánál jártak. Győző úgy képzelte,
Hogy a Jókai-kert kapuja most is nyitva van.
A félköríves kőpadot nagy hó lepi,

Dús hókucsma ül az Anakreón-szobor fején,
És hóüstök mindegyik svábhegyi szobor
Feje búbján. És a mesemondó svábhegyi
Kadarkája megfagyott: immár jégbor.

Győző itt aggódott Patríciaért egyik migrénes rohama idején.
A hó meg a hegy eszébe juttatta azt az estét,
Amikor többen, akik egybeverődtek,
Szegény Henriket szívatták órákig Győző
Hajdani éttermében, a White Box-ban.
Kicsúfolták, kiűzték a hóba – a hó akkoriban ritkaság volt –,
Sőt még a cechet is kifizettették vele.
Ő meg egy barátja feleségének,
Szemerédy Almának udvarolt, eredménytelenül.
Már tizenkét éve, Istenem!
Azóta annyi minden... Forradalmak zúgtak el.

De míg Győző fejében forradalmak dúltak, addig
Mátrai elé beugrott egy örült gyalogos.
Majdnem elütötte ezt a... Mindenekre elszánt,
Leszegett fejjel haladó, bozontos, kalapos férfi
Lépett hirtelen a kocsija elé,
Nem tekintve se jobbra, se balra:
Alighanem öngyilkosjelölt. „Vészfékezés!”
Mátrai lenyomta a kuplungpedált,
És ugyanekkor, rúgó mozdulattal,
Rálépett a fékpedálra is. „Friss vagyok, királyság.”
Megállapította, hogy nemcsak téli gumija tapad jól
(Négy milliméter, az előírtas profilmélység),
Hanem hólánca is rafinált
(Aszimmetrikus mintázat, tapad, mint a túl sok szeretet).
Megnézte, ki az. Hát persze hogy
Egy ágrólszakadt ember a cókókjával.
Hosszú, piszkos, szürke lobonc,
Zavart és fénytelen, vizenyős, fáradt szem.
Fáradt, de meglepően intelligens.
Cowboykalap a fején.

Eközben haladtak tovább, most már az Eötvös úton,
És Győző még nem szakadt le az előtte haladó terepjáróról,
Amelyet Mátrai, az a szakállas külügyér vezetett.
(Azelőtt nem volt szakálla. Nem is áll olyan jól neki,
Gondolta. Nem sejtve, hogy Mátrai Ágoston
Május óta ráadásul munkanélküli is.)

Győzőt eközben a fölgyorsuló kocsisorban
Már nem a digitálisan elbutultak
Tömege foglalkoztatta, nem a Facebook-jópofofások,
Nem a kedélyes önreprezentáció,
A vizuális archiválás mámora,
Hanem a zaklatás, a gyilkolászás lélektana;
Mivel úgy vélte, a negatív indulatok kifejezésének
Lehetőségei tíz-tizenöt éve hatalmasra nőttek.
Emlékszünk, olvasóm, 2010 körül
Gyűlöletcsapatok szerveződtek egyre-másra,
Kiborítandó lelkük szennyves hulladékát,
Céljuk a nyilvános megszégyenítés volt.
Konok és hűségese lánktevékenységük
Egymás iránt és egymás oldalán alábbhagyott,
És voksaikat fölvtáltották a gyalázó, anonim kommentek.
A sárdobáláshoz, lám, név és arc se kellett.
Figyelemhétségük hihetetlen szívóssággal párosult:
Vég nélküli sértegetések és fenyegetések,
Lesajnáló üzenetek... Hamis profilt készítettek
A kiszemelt áldozat nevében; verekedést
Provokáltak, amit aztán videón terjesztettek,
Sőt fiktív pornómontázst fotoshoppal,
Ami egy nyilvános kivégzéssel fölért.
Az érintettek gyakran csak kerülőutakon
Szereztek tudomást a kínos fényképekről
És lejárató szövegekről. Ezek elől pedig
Nem volt hova visszavonulni, sehol egy védett zug.

Naponta iskoláslányokat és kisfiúkat tettek
Általános gúny és nevetség tárgyává.
Például az ő tizenhat éves kislányát, Patríciát

Ugyan nem „csinálták ki”, de hónapokra
Félelembe hajszolták, kétségbeesésbe;
Igaz, másokat egyenesen öngyilkosságba.
„Még mindig sokkal jobban jártam, mint a Szandra a B-ből”,
Mondta a vihar elmúltával Patrícia.
„Már miért jártál volna jobban?” „A szülinapi bulijára
Meghívta az osztálytársait. De azok összebeszéltek.
Mind visszajeleztek neki, de senki se ment el.
Szandra meg, bánatában, kiugrott a hatodikról.”

Patrícia napi hét és fél órát töltött a gép előtt,
Többet, mint alvással az ágyban.
Csetelés közben kapcsolatba került olyan férfiakkal,
Akkik rámenősen bókoltak neki,
Végignyalzták az összes fényképet az idővonalán.
Ő meg hétvégékre eltűnt a mágnásgyerek osztálytársaival.

Egy éve fölraktak Patríciáról *valakik* egy videót,
Amelyben föltehetőleg spiccesen fürdik a Balatonban.
Látni, kibuggyan a melle a piros bikinifelsőből,
És odasimul egy mellette álló fiúhoz, akkori barátjához.
Aztán leguggol, a fiú ágyékáig süllyed a feje,
És ritmikusan ringatózni kezd. Győző,
Amikor megtudta a videó tényét, őrzöngött, tépte a haját.
„Sosem tudod leszedni többé, Patikám.”
„Tudom, valahol mindig kint lesz – mondta rezignáltnan
A lánya. – Sőt, azt hiszem, az én telefonommal vették föl.”
„Mondd, mi a fenének álltál szóba ezzel a fiúval?”
„Sajnálom, naiv voltam, bocs. Totál gyanútlan.”
„Mi van azon a videón? – kérdezte Győző. –
„Ő meg én.” „Te... voltál vele tulajdonképpen?”
„Hogy én? *Voltam-e vele?* Apa, ő volt a barátom,
Úgyhogy előfordult. Mire rájövök, hogy mit művelt...”
„És mit műveltél te!” „Igen. Késő. Most legszívesebben
Saját nyomomat is kiirtanám a netről.”
„Ézt a csömört ismerem... Ki ne ismerné?
– Vigasztalta lányát a Győző. – De mivel
A baklövés törlése mindig ábránd, légy laza.”

Osztálytársai csúfolni kezdték: úgy kell annak,
Aki nem válogat. Lelotyózták családon belül is.
Pedig ő hűséges partnere volt a barátjának
– Azóta is: egymást követő barátainak –,
És már elég időt töltött már nyájas, de szigorú
Kioktatások, vizslató tekintetek kereszttüzeiben...
„*Pajti*, meg kell tanulnod figyelmen kívül hagyni
A gonoszszágot.” *Pajti*, így csak nagyon ritkán becézte
Győző a nagyobbik lányát. „Könnyű azt mondani.
Prédikálsz, de azért közben te is olvasod
Az összes kommentet. Hagyod,
Hogy megfertőzzenek.” Az a képtelenség is
Bevillant, hogy ez *valakik* bosszúja valamilyen bűnért,
Amit elkövetett valaha. Sokakat megbántott
A pikírttségével, például Krisztiánt, őt nemcsak
Kihasználta, de üldözte is türelmetlen megjegyzéseivel.
De Krisz sose tenne ilyet. Elhagyott feleségével,
Mariann-nal jóban vannak. Ő különben sem
A közös lányukat venné célba, igaz?
Vagy ez valami kései bosszú... Henrikért!
Henrikért? Akit a hóba kikergetve megalázott.
De ilyen félreérthetően? Ilyen áttételesen?!
Ó, dehogy, kizárt. Gyanúját elhessegette.

Befordult a Művész útra, leválva Mátrairól.
Az a háza, négy számmal az újjáépült
Szanatórium mellett. El kellene adnia,
De most mélyen ára alatt van, pang a piac.
Egyik szomszédja meg a villa, ahol Karády,
A *Hiába menekülsz* énekesnője filmet forgatott,
Tangót járva, meresztgetve nagy szemét.
(Győző úgy tudta, kiszemelték elnöki rezidenciának is
A rendszerváltás után; de valódi elnök sohasem lakta.)

Szétköpködve, benyálazva, megosztva, matricázva...
Hóval fedett szemét. Ki hitte volna,
Hogy ez lesz a webből?

Pár éve úgy tűnt: nem marad más megoldás,
Mint véleménycsendőrséget
És ízlésrendőrséget fölláítani.
A Lakosság Facebook-Tevékenységét
Ellenőrző Hivatal megelégte az arcátlanságot,
Úgy vélve, a névtelenség eltörlése indokolt.
Lecsapott a lakosságra, és befagyasztotta csatornáikat:
Monitorozták, szűrni kezdték az e-maileket,
Bírósági végzés nélkül blokkolták
A kormánnyal szemben kritikus weboldalakat.
A bloggereknek pár éve regisztrálniuk kell a minisztériumban,
Mint Iránban; de lett is rend, döggivel...
A közösségi oldalakon vége az anonim őrzöngésnek;
Ám a telefontársaságok nem tudták
– Vagy a személyiségi jogokra hivatkozva
Nem akarták?... – megzabolázni ügyfeleiket.

Otthonról Győző még fölhívta a lányát.
„És, visszaírtál neki, kislányom? Erre a karácsonyira?
All I want for Christmas is You...”
„Naná, hogy visszaírtam. Éspedig ezt:
Hm hm hm... But who are you?” „Aha, és?”
„És: semmi válasz.” „De ki lehet, Pati? Fölhívtad?”
„Értsd meg, apa, ismeretlen előfizető.”
„És a cellainformációk alapján, vagy hogyan is szokták...?”
„Semmi. Anyával kicsit nyomoztunk utána,
De az ügyfélszolgálaton is képtelenek azonosítani.
Olyan ember, aki folyton változtatja a számát.
A nyilvántartásban nincsen ilyen.”

Lászlóffy Csaba

VÉGÜL

ÉBRENÁLOM

Zsíros föld, kiszáradt csonthulladék.
Növényi létképződményünk némasága,
tébolyító képzeletünk állati erővel
feltörő ordítása (mint amikor villám-

sebesen sújt le a bosszúvágó). Persze,
valaki, valami mindig óv.
Apám és a kert – a holdvilágnál
sütkérező aranyalmafák (Ó- és

Újtorda határán); vagy a köldököd alá
suhanó – s a szívkamrákig hatoló –
ébredő kímélő kérdései. (Válaszok

sehol.) Nem költőhöz illő szó a morál. Mégis
tudnom kell, mi fog elveszejteni: a hátralévő
évek, napok kegyetlensége vagy közönye?

DE PROFUNDIS

Vesződség, satnya remény üldözése,
ifjú agytorna (első zongoraverseny-
kísérletét Liszt sem fejezte volt be) –
a hiábavaló-kiáltás zsoltárát az űrben
ki hallja meg? A Teremtés visszhangzik
amúgy is, ölelésben, árulásban, vér-
áldozatban, teméntelen bűnben, eleget.

Holtakat ébreszteni hívság, hogyha az
Úrnak is ritkán van füle hozzá. Van, aki
egész életén át egyetlen hangot próbál
megszólaltatni („Egy csendes ütés” csak,
akár a túlélés pillanatnyi esélye).
Hangok a tompító vigasztalanságban,
rémült nyüzszítés alattomos törvetéskor,
a szomjúhozó utolsó sóhaja, az önzés
ragadozó vicsorítása, vagy a gúnyos
fölénnyel villogtatott kacaj.
A kimondhatatlanra vágtyál te is, s végül
a levegőn fogsz megfulladni. Ám addig a
porbolyhokat lerázás izgalma, a portyázás
szenvedélye s a zuhanásé: a kihívás, a kudarc;
mélységből fölnézni avagy a magasságból le-
zuhanni (!), melyik a nevetésesebb erőlködés?

A TELJESSÉG ILLÚZIÓJA

– *élet, álm, halál* –*

Sejtelmek kisugárzásai, óceánmélyig hatoló
álom- vagy kísértetjárás – az esetleges (nem a
végtetes) perc, amikor már nem bírod (de talán
nem is érdemes) földi utadat terhelve felszínen
tartani a fölösleget. Már csak mint áttetsző szó-
buborékok vagyunk; mire az isteni bölcsesség
a tengerek fölött gomolygó, ködlő messzeségben
felragyogó alakot ölt, az énekek, táncok már mind
az elhalványuló füst foszladozó árnyékai, s mintha
a távolság kereső szomorúságba veszve, kiszakadtak
volna belőlünk a varázslatot színekre bontó szemek.
„Én veled maradok” – mondja neked éjfélutól

* Megjegyzések Ljudmila Ulickaja nőalakjainak rajzához (Regéczi Ildikó)

árnyam –, és a szélesre tárt ajtóra mutatva (mitikus pillanat ez) sikerül kiűznie a házból a kétségbe rántó indulatok hordalékával az agyat eltompító erőtlenséget. A kénköves mélység sáskahadából egyetlen viharvert, kiéhezett csenevész példány köröz még a mennyezetről lelógó lámpa alatt – hihető-e, hogy besodorta az ablakon a léghuzat (vagy csak *mágiával fűszerezett* képzeleted?) – egy elfojtott sikoly, s habozás nélkül már meg is ölted.

EMLŐSÖK EGYMÁST KÖZT

(minek annyi könyvet írni!)

Apró, rövidlátó szemével vajon
mit keres a szétnyitva felejtett
könyvlapokon?

Pont után mintha habozva megtorpanna –
mint aki nem érti a másik,
nagyobb emlősállatra vonatkozó szabályt!

Egy vakkantás (tán újabb cselekmény kezdete?)
s iszkiri, eltűnik a vizsla szeme elől
a föld alatti vakondjáratokban.

Vadászterülete – Európától Japánig – lám,
hosszabb sok unalmas körmondatnál.

LÉGGÖMB-ELÉGIA

Nagy utazásokról álmodozol, hogy az óceán hullámai végre
lemossák rólad a gyanakvó csinovnyikok molyirtó szagát.
(Ehhez képest Kossuth bársonyos hangja megújult művi kánon
– a színpadias gesztusokból sosem elég? Örök titok.) *Ha te tudod,
a titok már nem titok* – mondaná a hírességébe beletörődő Széchenyi.
Az ő neve is kánon, netalán annak köszönhetően, hogy Kassától
Budáig egy postakocsiban nem kártyázta el a vagyonát.

Ki hol tivornyázott-tivornyázik; tán bihari hegedűsökkel,
a Beleznay-kertben.
(„Zöld a bajsza – zendít rá az inváziós huszár –, mégis jól
feláll neki!...”)
Az utánpótlás később; egyelőre még holmi fürdősóval illatosított
dézsa
vízben úszkál valahol. Vagy újabban a Kolcza-kertben? Zihálva
kapkod(sz)
levegő után. Miért van, hogy az idő a Napóleonoknak dolgozik?!

Kormányozd csak a léggömböt – a víztükörben ezüstpikkelyű emlék-
foszlányok úszkálnak, cápafogak nem érhetik el őket – hiába, na,
ilyen
„a levegőnek és a súlynak az equatatiója”. Nyomunkban a légben
vihar-
madarak s kémhistóriák. A léggömb zsinórja ha elszabadul,
merre sodor,
repít az Úr? Biztosan Nyugat felé... Amerre a modern léggömb tart, az
igazság is arra van vajon? (Széchenyi állítólag hívő lélek volt, folyton
ostorozta magát? Az alkudozások kereszttüzeiben képesek vagyunk-e
a kódolt
idegenség iszapos talaján megállni talpon ?)
Hová lettek a keresetlen igék!

Ilyenkor kánikulában kidomborodnak a halántékerek, szűkül
a homlok-
tér, a vékony bőr kiszárad rajta s lepereg, elvékonyul a képzelet is.
(Az agy

történelmi kérge meddig bírja még?) Hová lettek a ruganyos lét
tartalékai;
vagy jöhet ismét a tömeghisztériás kudarc? Hol csupán egy emeletnyi
palacklét
a zavaros árvíz hullámzásban; máskor ótestamentum-émlékezetű
sáskainvázio, mitől
a rozsdabarna alkonyat is elnehezül. Csak a sétatéri platánok árnyék-
fedezete örök.
Sóvárgás, savanyú kétérzés, sótlan salak a repedésektől rég kikezdett,
alvadt
kocsonyás nyelőcsövemen. Mind nehezebb lélegzetvétel – az enyém,
a tied;
valami fogva tart (miként ha a hitviták kínja és értelmetlensége).

Az emlékezetrombolástól dagadozó, dögevő káosz fölött
a nemfeledés vérátömlesztő biztonsága lebeg.

A LEGOLCSÓBB FELLEG ALATT

Mekkora ámítás! A földi út.
Vártad, hogy megnyíljék előtted mindenestül,
a pusztá, a sejtelmes, megannyi tabut
ígérő (melyen mint a kés hatol keresztül
akaratod), nem a sártengerré dagadt,
vagy göröngyös, csak az éretten lehullt, a repedt
burokban fénylő gesztenyét
mutogató. Tartásod kifogástalan, a nap
hevétől nem lettél kiégett
agyag (pláne etruszk-lelet);
árnyak mímelik magányos hasonmásodat.
Ha lehajolsz: néhány könnyelmű, önfeledt
mozdulat, s csontonként összeszedheted
magad.

KOCKÁZATOS ÖRÖKLÉT

A csonttá-válás kísértete
nem fantáziaszülemény

a föld alatti *folytonosság* képzete
még nem fanatizmus

testen túli veszély- és kéjzűgerek
ha már kizárva – néha mégis

csak úgy (miért ne?)
megcirógatni a fűszálakat.

A TESTEN KÍVÜL AMI MÉG MEGVÁLTHATÓ

„*Őshona lappang a szittyós laposba*”
(*Illyés Gyula: Dűlő-út*)

Az élveboncolás kockázata!
Kétségtelen, hogy sokba került nekünk
az idegrendszer működésének
nyomon követése.

A vétek befele nő, a gyűlölet kifelé
törik – nem érdem, ami csak érem.
A test ruganyos marad a kéjkeresésben
(s ami átúszik a hegyek fölött, az óceánok
mélyén koporsókopogtatás után is
– nem csak az öregedésig – a vérben).

(ZSOLTÁR)

*Összeszedni a keveset,
ami nem úgy volt, vagy talán
csupán látszatként létezett,
csak mint felszín: viasz-
tükörben viaszorca; moccanat-
lanság kapuzárás után.*

*Alvó száj, közöny fintora –
a sár, a vér fél-felszárad, csak a
tudás ne volna, hogy
az eredendő kór s piszok
nem tűnik el soha.*

Márton Evelin

INTELMEK CÉZÁRÁHOZ

REGÉNYRÉSZLET

Mondtam neki, sose higgyen az ilyen romantikus amerikai filmeknek. Ezek a mi kelet-európai férjecskeink és szeretőcskéink sokkal vérengzőbbek. Felejtse el, hogy csak úgy elengedi majd, nagylelkűen, mondván neki azt, hogy tiszteletben tartja döntését, merthogy neki is ugyanúgy egy élete van, akárcsak őneki, egy kicsivel sem több.

Hát erre csak forgatta a szemecskéit, hogy ne legyek ilyen borúlátó, és főleg ne legyek ilyen durva, nincs bennem semmi finomság. Különben is, miért sértegetem őt, talán azt gondolom, hogy csak amolyan tucat-filmet, szappanoperákat néz? Számptalan amerikai művészfilm is készül, ha nem tudnám.

Erős kételyeim támadtak, és finoman, a tőlem telhető legnagyobb finomsággal megérdeklődtem, hogy emlékszik-e még arra, hogy néz ki egy könyv, láttam, hogy nemsokára rám ugrik, és türkizkék körmőcskéit az arcomba vágja, de azért folytattam. Szóval nem azokra a krétázott vagy fényes fotópapírra nyomtatott színes vacakokra gondoltam, amelyek sem meg nem gyúlnak, sem feneket nem lehet törölni velük, sem pedig azokra a vastkosabb, de szintén rengeteg színes fényképpel teletömött kiadványokra, melyekben hajmeresztő receptek vannak, diétás valamennyi, és persze százszázalékosan egészséges. Hanem azokra a valamivel visszafogottabb külsejű nyomtatványokra, amelyek tele vannak betűkkel. Rengeteg betű van bennük, össze kell ezeket olvasni, és akkor értelmes szöveget kapunk. Sőt, ha már elég tűrhetően tudunk olvasni, azaz nem akadunk el lépten-nyomon a betűzgetésnél, nemcsak értelmes szöveget, hanem egyenesen gondolatokat találunk, melyek értelmünket és lelkünket egyaránt megmozgatják, sőt, meglehet az is, hogy soha ki nem törölhető nyomot hagynak, és mi több, mindezek együttesen egy teljesen új világba engednek be minket. És mindehhez nem kell semmit tennünk, csak ideülünk az ablak elé, ebbe a kényelmes fotelbe, melyet nem azért találtak fel, hogy a lábujjkörmeinket fessük benne, hanem azért, hogy szemünket behunyva hátradőljünk, és hagyjuk,

hogy a gondolatok csak úgy maguktól császáljanak a fejünkben. Már ki-
nek vannak gondolatai, ugye. Feldmár András szerint vannak.

Na erre a névre aztán tényleg felkapja a fejét ez a kis Cézára nevű fú-
ria, hogy mit akarok én azzal a reakciós tatával, mit jövök már megint ez-
zel a piszkos drogdílerrel, de mondom, édesem, hát századunk egyik nagy
gondolkodóját drog-dílerezed itten, és különben is, akinek ennyire forra-
dalmi gondolatai vannak, mint ennek a Feldmárnak, az akár drogdíler is le-
het. Mondom, de Cézára nem így gondolja, és sértődötten, magasról szarva
arra, hogy még nem száradt meg a lakk a lábujjkörmein, elrohan a fürdő-
szobába.

Mit tehetnék? Utána megyek, és az áttetsző üvegajtón át üvöltöm to-
vább az intelmeimet, főleg azért, mert ez a kis szuka még annyit kiszisze-
gett nekem, a félig becsukott ajtón, hogy az irodalom és az a sok porfogó
szar, amit én könyvnek nevezek, ártalmas a gondolkodásra, és az egészsé-
ges életmódhoz sincs semmi köze, és az ember inkább szaladjon négy ke-
rek kilométert, semmint ócska frázisokkal tömjé a fejét. Mondom neki, sza-
ladjon, de akkor ne valami izzadságszagú és átkozottul drága parfümöktől
terhes levegőjű üvegkálitkában, hanem kint a szabadban, és tud-e róla, hogy
az egész kultúránk könyvekre, tételesen fikcióra épül, és ezen már nehezen
lehet javítani, mert az emberiség történelmének van egy ilyen mocsok, rossz
természete, hogy ha kihúzzuk az egyik téglát, ledől az egész építmény. Hogy
esetleg mit szólok azokhoz a természeti népekhez, akiknek eszük ágában
sincs olvasni, mégis milyen jól megvannak? Hurrá! – kiáltom be a félig
nyitott ajtón, látom, ez a cafrika éppen ott alul borotválja magát – mondom,
ha a természeti népek iránt ily nagy tisztelettel bír, akkor tudhatná azt is,
hogy egyrészt nem érdemes teljesen lecsupasztatnia magát, másrészt ezek
a népek valóban kiválóan megvannak könyvek, betűk, ilyesmik nélkül, csak-
hogy azt a fajta tudást viszont, ami náluk a fentebb felsoroltak helyett van,
nekünk lehetetlen lenne elsajátítani, talán egy egész élet kellene ahhoz,
hogy megtanuljunk újra mindenféle eszköz nélkül boldogulni. Hogy ő nem
is akarja ezt. Mondom, akkor miért keveri bele a vitánkba ezeket az ártat-
lanokat? Itt csak arról van szó, hogy olvasni kel, olvasni, és nem hinni a szia-
rupos amerikai szappanoperáknak. Hogy az egy Oscar-díjas film, amelyet
nem átallok szappanoperának nevezni. Köszönöm, Uram, hogy még em-
lékszik ez a kis riherongy erre az ígére, hogy „átall”. Mondom, teljesen
mindegy, hogy milyen díjat kapott az a film, szokja már meg végre, hogy
a világ általában a középszerűt díjazza, a többi már a titkosszolgálat és a
hadsereg hatásköre, szóval mindegy, hány aranynyulat, macskát, narancsot,

egyebet kapott az az alkotás, akkor is szappanopera. Hogy a filmek java része mindenki által ismert, és értett közhelyre épül, ezeket kevergetik oly módon, hogy kielégülést okozzanak férfinak-nőnek egyaránt, semmiképpen nem szabad elindulni azonban a látottak alapján, főleg akkor nem, ha az illető moziipari termék azzal a felirattal kezdődik, hogy: *igaz történet alapján*. Ennél rosszabb már csak a reklámpar, amely körmönfont módszerrel mossa az emberiség agyát, bekúsza lassan a legapróbb molekulákba is, hogy engedelmes robotokat neveljen belőlünk, akik marékszámra nyelik a gyógyszereket, és a reciklált szemétből készült táplálékot, hogy a testünkre kenjünk mindenféle ipari mellékanyagot, és azt más kémiai szerekkel majd eltávolítsuk magunkról, hogy aztán újfent bekenjük valami ócska üledékkel, felpattogzott, haldokló epidermiszünket.

Megállt a borotva a cafka kezében, mondom, vigyázz, lányom, mert ha levágod azt ott, neked véged, hüvelyi orgazmusa a nők csak nagyon apró százalékának van, hiába vergődnek a férfiak, vagy megtanulják, hogyan kell ezeket a dolgokat jó irányba simogatni, vagy egész életüket nyakig hazugságban és önáltatásban töltik. Hogy én nem vagyok egészen normális, sziszegi Cézára, hogy üldözési mániám van, és kielégületlen vagyok. Mondom, édes kislányom, nekem lenne a legjobb, ha neked igazad lenne, mert akkor csak az én betegségem látomásos végterméke lenne mindaz, ami körülöttünk van, de sajnos ki kell hogy ábrándítsalak, teljesen egészséges vagyok, leszámítva apróbb civilizációs kórságokat, és nem elég ez, teljesen kielégült vagyok, már több évtizede, amióta megismerkedtem a saját testemmel, és amióta nem félek tőle, azóta másoktól sem féltém, a számat sem, és a gondolataimat sem, és hogy kielégülni, bármilyen téren, csak interakció nyomán lehet, legyen az a saját kezem, de inkább egy másik ember, és mind így.

Vízzubogás. Kénytelen vagyok néhány decibellel feljebb tekerni a hangomat. Mondom, édes lányom, ne pazarold a vizet, tudod-e, hogy az általad emlegetett természeti népek néha napokig gyalognak azért, hogy vizet találjanak, olyan vizet, amely számtalan betegséget terjeszt, melyek ellen az ő szervezetük sem tud harcolni, mert valamikor úgy volt kitalálva ez a világ, hogy a természetes szelekció működjön, emberek és állatok között egyaránt. Cézára kis híján az orromra csapja az ajtót, az utolsó percben tolong be az erre a célra hurcolt téglát. Hogy náci vagyok, több a soknál, amit itt a természetes szelekcióval mondok, ezért börtönbe kellene engem záratni, mondom, ez tény, valóban, a legtöbb ember még mindig úgy véli, hogy azokat, akik racionális dolgokat mondanak, börtönbe kellene zárat-

ni, de legalábbis elvágni a hangszálaikat és megvakíttatni őket. Üvölti, az újfent zubogó víz alól, hogy pontosan így van, ezt kellene tenni velem, most, azon nyomban. Mondom, édes Cézára, akkor ki is a náci itt kettőnk közül? Hiszen nekem eszem ágában sincs embert ölni vagy megcsonkíttatni, csak egyszerűen tettem egy olyan megállapítást, amelyet már az ókori emberek is kijelentettek, de több, mint valószínű, már az őskoriak is rájöttek erre, hiszen benne éltek, sokkal inkább, mint mi, és hogy lehetséges az, hogy kissé elvettem a sulykot, de ennek a hátterében csak az áll, hogy kissé hadilábon állok a gyógyszeriparral és az orvostudománnyal, melynek egyes ágazatai szintén iparággá alakultak, profit-orientáltak, azaz csak profit-orientáltak, és hogy ezért nem szedek én semmiféle gyógyszert, mert nem szeretnék kísérleti egéerként rohángálni, és mert szeretem az életet.

Cézára szerint, egy nagy rózsaszín törülközőből szól hozzám a hangja, összevissza beszélek, és mi az, hogy szeretem az életet, miközben semmit sem teszek azért, hogy meghosszabbítsam, mondom, drága gyermekem, egyrészt az életet lehetetlen meghosszabbítani, másrészt valóban csak azt teszem, hogy élek. Erre, mint akit kicsit sarokba szorítottak, újra visszatér arra az ócska, Oscar-díjas szappanoperára, mely ki nem megy a fejből, mert válni akar a kis szentem, és úgy gondolja, hogy működni fog a film-ben látott „kibeszélős” metódus, és hogy barátocskája majd gyengéden elbocsátja az élet útján, s a többi. Mondom, drága kis Cézára, ezért minimum a fejcskédet töri be kelet-európai barátocskánk, és ha megúsod élve, akkor a bosszúra is számíthatsz, amire pedig nem vagy felkészülve, mert fogalmad sincs az élet valódi cseleiről, álmvilágban élsz, de adná az Úr, hogy vagy most rögtön ébredj fel, vagy sohase, mindössze annyit kérek, álljál munkába, nem bánom azt sem, ha az Álomgyárban, csak ne én kelljen eltartalak, nem akarok több lakkot vásárolni, és nem szeretnék jövő hónapban egy teljes üveg francia parfümért dolgozni. Dolgozzál te érte! Hogy ő most elmegy világgá, mert én szívtelen lettem, hirtelen. Mondom, drága kislányom, nem vagyok szívtelen, egyszerűen elegendem van ebből.

Nyakamba borul, csókolgat. Untig ismert jelenet, szólok is, hogy abba-hagyhatja, nem én vagyok az anyja. Hogy anyja helyett, anyja vagyok. Mondom, szóba se jöhet, anyád az, akit mindig lóvá teszel, én vagyok az, akivel nem túl sikeresen, de vitatkozol. Hogy ő nem vitatkozik, csak egyszerűen nem érti, mit beszélek itt összevissza, miért akarom, hogy ő olvasson, talán azért, mert én is írok? És mit érek vele, amikor a kutya sem érdeklődik értékes gondolataim iránt, és különben is, hogy jövök én ahhoz, hogy magánéleti tanácsokat adjak neki, amikor nem is olyan régen, valamikori sze-

retőm éppen a legjobb barátnőmmel feküdt össze. Igyekszem nem hahotázni, mert a kis fúriának könnyes a szeme, és továbbra is értetlenül bámul rám, akárcsak akkor, amikor ez a fent vázolt kis jelenet, miszerint lekoptatott szerető éppen a legjobb barátnővel, miegymás megtörtént, és én hahotáztam, mert úgy jött. Azaz csak a nevetethnék jött. Nem fölényes, hanem szívből jövő. Mondom, édes Cézára, de hiszen ez is egy közhely, ez a férfiak legegyszerűbb és legkézenfekvőbb bosszúja, amely máskülönben csak akkor léphet működésbe, ha az inkriminált barátnő a lelkecskéje mélyén valamiféle bosszút dédelgetett irányunkba, és hogy ezen meglepődni sem érdemes, csak nevetni kell rajta, egyrészt azért, mert a tetteket lehetetlen visszafordítani, és hogy mindezek vajmi keveset számítanak, ha az ember mégis tiszta szívéből szereti azt a másikat, legyen az a férfi vagy a nő, esete válogatja, mert akkor esze ágában sincs ezért megharagudni, ha pedig nem szereti, akkor meg úgyis mindegy, kár a gőzért, azaz nem érdemes mérgeket termelni, mert azok csak rombolják az ember szervezetét.

Hogy én totál hülye vagyok, mondja ez a Cézára, miközben a lábujjkörmeim próbálja restaurálni a lakkot, nem lehet az életet ennyire könnyedén venni, de pedig, mondom én, csak így érdemes, és hogy mindez pontos-e vagy szép, az teljesen mellékes, a lényeg az, hogy az ember valahogy kibéküljön saját magával, megértse a bűneit, és ha lehetséges, akkor teljességgel kiirtsa a bűn fogalmát a fejéből.

Tessék? – üvölti ez a szelíd külsejű kislány –, hogyhogy kiirtani a bűn fogalmát, akkor hát mihez viszonyítsuk a cselekedeteinket? Hát mondom, van azért az embernek lelkiismerete, remélhetőleg van, ha pedig nincs, akkor nem is lesz, mert azt nem lehet beszerezni, sem online rendeléssel, sem postai küldemény formájában, olyan üzlet nincs, ahol lelkiismeretet lehet vásárolni.

Ő elköltözik, mondja, ilyen reakciós idiótával nem élhet tovább egy fedél alatt. Mondom, drágám, egyáltalán érted-e te ezt a kifejezést, hogy reakciós, amúgy meg nyugodtan költözhetsz, akár a Holdra is éntőlem, mégis azt kell hogy mondjam, hogy a belső békéből fakad minden, és valóban, vannak extrém helyzetek, egyre több, az egész élet lassan egy extrém tornává alakul, amikor kifordulhatunk emberi mivoltunkból, de itt felmerül az a kérdés, hogy egyáltalán, az ember egy békés természetű lény-e vagy inkább egy vérengző fenevad, aki kedvtelve öl, ahogy a történelmünket elnézem, inkább az utóbbira saccolnék. Hogy újra meg kell hogy ismétlje, miszerint is nem vagyok egészen épeszű, arról nem is beszélve, hogy állandóan ellentmondok magamnak, hát nem az előbb hirdettem a lélek béké-

jét meg az ehhez hasonlókat, most meg azt állítom, hogy az ember egy vérengző fenevad?

A remény hal meg utoljára – sütöm el ezt a tartalmatlanná koptatott frázist, mert lassan kezdem azt érezni, hogy semmi értelme annak, hogy ennek a festett körmű cédának prédikáljak itt, aki nem érti, hogy az ember tele van ellentmondásokkal, azokkal kell megtanuljon együtt élni, valahogy hozzáedzódni ahhoz, hogy az élet nem egy lineáris dolog, illetve az, van egy kezdete és egy vége, de még ez is megkérdőjelezhető, mert az ember kitalált magának mindenféle vallást, amely mindennek az ellenkezőjét állítja, éppen erről beszélek én is, hogy ezek között az eszmék között kell lavírozni, és hogy a boldogság egyszerűen boldogság, nem kell hozzá szinte semmi, és minden kell hozzá.

Szó nélkül maradt ez a cafka, látom a szemén, hogy most már tényleg semmit nem ért, pedig csak annyit kellene felfogjon, ebből a már több oldalra rúgó eszme-futtatásból, hogy nincs semmiféle recept arra, hogy hogyan kell élni, élni ugyanis csak úgy lehet, ahogy lehet, mindenkinek más-képp, és hogy valóban léteznek célok nélküli emberek, őket a legkönnyebb megtéveszteni, de ő ne hagyja magát, az igazi szkeptikusok azok, akik valóban hisznek az életben, és valószínűleg nekik van a legtöbb céljuk, ha nem más, rájönni arra, hogy mi van a dolgok mögött, és öröm lehet az is, ha csak arra jövünk rá, hogy a dolgok mögött nincsen semmi, éppen olyanok, amilyenek látszanak.

Örülni! Örülni – ezt írja Esterházy is, márpedig ő egy okos ember, ezért nem érti a kutya sem a könyveit, de azért zabálják, nagykanállal, mert divat őt olvasni, és jól van ez így.

Cézára, talpig felfegyverkezve, csipkéekkel, masnikkal, kütyükkel, ékszerrel, az ajtóban áll.

– Most megyek válni – mondja, és gondolom, már egy szót sem hallott a prédikációm utolsó részéből, mondom, jó, váljal, csak váljal, de okosan, vagy a fene tudja, hogy, nem szeretnék a sürgősségen viszontlátni. Hogy örült vagyok, kezeltessem magam, mondja, a mai férfiak már nem olyan vérengzők, mint az én koromban. Mondom, köszönöm szépen, de itt valami tévedés lesz, mert az én korom összefolyik az övével, sőt, a nagyanyánkéval is, mert hogy jó egészségben, még életben van, merthogy a *kor* az, amelyben ezek a generációk együtt élnek. És valóban, abban némi igaza lehet, hogy ezek a mai férfiak gyakran már nem is férfiak, de most valami reneszánszuk zajlik éppen, szóval jó lesz vigyázni, az a kényszerképzetük ugyanis, hogy megfosztották őket jogaiktól, attribútumaiktól, és ne felejt-

se el soha, hogy minden híreszteléssel ellentétben a férfiak sokkal bosszú-állóbbak, mint a nők, és korántsem gyógyulnak gyorsabban lelki traumáikból, sőt, sőt, egyesek soha nem is gyógyulnak meg. A válás a férfiakat sokkal jobban megviseli, egyáltalán, miért is akar válni? Jut eszembe, de már késő, hallom, ahogy lerobog a lépcsőkön, és bevillan nekem, hogy valami divatos blog miatt vehette a fejébe ezt a válás-hülyeséget, pedig szépen és érthetően elmondtam neki, hogy én nem, viszont az a nő, aki ezt a blogot vezeti, egy tévelygő és rosszindulatú hülye, hát milyen lehet egy olyan ember, aki csak arról tud prédikálni, hogy ha valami nem megy, akkor el kell válni és két lábbal rúgni a házasságba. Ez utóbbiban mint olyan én sem hiszek százszázalékosan, habár mint intézmény, meglehetősen hosszú múltra tekint vissza, ebbe most bele sem mennék, mert tényleg kiátkozás lesz a vége, de visszatérve a válásokra, ezek ellenében hiszek az emberi kapcsolatokban, abban, hogy két ember nem véletlenül szokott együtt élni, hogy a gyűlölet kialakulását meg lehet előzni, és nem a könnyű válás kell a cél legyen, ha valami rosszul megy, hanem az, hogy hogyan lehet megjavítani azt, ami elromlott, ha elromlott egyáltalán. És hogy az ilyen külső hatásokat, mint például ez a blog, abszolút figyelmen kívül kell hagyni, mert az nem azoknak szól, akiknek ilyesmi egyáltalán megfordul a fejükben, hanem azoknak, akik még blogot sem olvasnak, tehát ennek a szukának a körmönfont receptjei a nő életének megjavítására soha nem is jut el a célközönséghez.

Ha jól emlékszem, ezt már kifejtettem egyszer, szintén téglát dugva közénk és valamelyik ajtó közé, de Cézára akkor is elviharzott, a képembe vágva azt, hogy ócska banya vagyok, ne átkozzam neki ezt a bloggert, mert alapigazságokat mond, mondom, rendben, akkor maradjunk annyiban, hogy nem vagyok kibékülve ezzel az egyre jobban burjánzó blog-irodalommal sem, és azzal, hogy az Internetnek hála, mindenki efféle alapigazságokkal bombázza a másikat, megakadályozva az önálló gondolkodás kialakulását, és hogy ez valóban éppen az ő korosztályát érinti a leginkább, de nem csak, mert az emberek mindig is imádták a kész recipéket benyelni, semhogy saját erőből találjanak ki valamilyent. Cézára természetesen lehülyézett, sőt, ennél szebbeket is mondott, valahogy nincs kedvem reprodukálni, hogy miiket. Hát így jártam. Attól én még ontom magamból ezeket az intelmeket, egyszer talán sikerül ellentmondani a *falra hányt borsó* elméletének. Cézára szerint persze semmi esélyem erre, mert egyrészt a kutya sem olvassa változtatott gondolataimat, másrészt az a kurva borsó ezeregyig le fog gurulni azon a kurva falon, hacsak a dőlésszöveget meg nem változtatjuk valahogyan,

súgom én, és hátat fordítok, nem tudom, jogszerű-e, de néha egészen kellemes hátat fordítani.

Annak nem annyira, akinek ezt esetleg el kell viselni, de hozzá kellene végre edződni ahhoz, hogy az élet nemcsak kellemes dolgok tömkelegéből áll. Nemcsak, Cézára, nemcsak, de főleg azokból. Vegyük például azt, hogy egyáltalán élünk. Céltalanul? És ezt éppen ő mondja? Azt hiszem, történt valami a dőlésszöggel. Vagy a borsóval.

A

valóság szemügre veszi féltett
fényképeit, aztán szép sorjában
valamennyiről kivagdossa ma-
gát, ahogy az anyu tette minap
sárgult esküvői fotóival,
miközben azon évelődve, hogy
a megjelenés előtt álló leg-
újabb gyerekkönyvemnek lehet-e
koromsötét borítója, minden
hátsó, alantas gondolat nélkül,
és hogy milyen jó volna fekete-
fehérnek látni a nagyvilágot,
legalább ezekben az örökzöld
felejthetetlen pillanatokban.

KEVÉSBÉ

Az öröklét hallgat, akár a sír,
szájáról minden leolvasható,
észben tartja a makacs felejtés,
időpontnaplója a képzelet,
vagyishát a felhőtlen tiszta ég,
bejegyzéseit, mint jó anya, ki-
pipálja, aláhúzza a valóság,
szemét kiböki egy örökíró.

TAVALYRÓL

János a kör közepére áll, ezzel
bizony jól túllő a célon, kiöltött
nyelvéről leolvassa az aznapi
híreket a kedve, János persze a
hallgatást meghámozva nyújtja Juli
lyukas tenyerébe, amin mindig át-
hull az önmagán mosolygó zöld alma,
ami nem esik messze a fájától,
futtában fogást talál rajta a föld,
az alma meg arcába temetkezik,
János falánk gondolata pedig el-
tünteti útjából a zsiros eget.

SZAKÍTÓPRÓBA

Az esőcseppek, akár a molyok,
bámulnak vissza a lyukas égre,
a tekintetükkel befoltazzák,
mindig a talpukra esnek, mint a
macskává változott boszorkányok,
akiknek levágja lám körmeit
szomszédunk, mindenki Jánoskája,
aki majd visszavedlik hőssé a
legváratlanabb szűz pillanatban,
amikor Jánosunk beleéli
magát önnön egy halálába, és
erről több piszkozatot is körmöl.

IS

A múlt lelakható, akár a kukacnak
az alma, hogy a besztercei szilváról
ne is beszéljünk, csak közben elhagyjuk, ó,
elhagyjuk az örök élet pléhpoharát,
ami hozzánőtt a szánkhoz, hiába is
tagadnánk, visszafele mindig átesünk
a lehetőségen, valami előre-
gyártott magasugrólécen, amit már nem
lehet csak úgy leverni, az már kibúvás
volna, igazi visszaélés, amolyan
mozdulatlanul helyezkedő gerenda
a semmiről sem tudó Lóth bal szemében.

TENISZ

Előbb még megnézem az ismétlést, mondja Anya, a karajt a fagyasztóban találod. Odahúzza a széket a tévé elé, nedves ronggyal letörli a tetejét. Karjával eltakarja a képernyőn látható férfi arcát. Kisportolt, nyúlánk testű alak, egyik kezében teniszütő, a másikban labda. Anya megfordul, beleütközik egy földön heverő sporttáskába, benne néhány póló és fehérnemű, az oldalán lévő *tennis* felirat csak egészen közelről olvasható. Anya valaha két régi ütőt és néhány labdát pakolt bele, én a ruháimat, ha utazom. Anya a táskába rüg, nincs köze hozzá, évtizedek óta nem járt már a pályán.

Ott ismerte meg végül Larsot, a magas sötétszőkét, akinek olyan gyönyörű fonákjai voltak, hogy ha anya erre gondolt, még évekig megremegett kezében a fakanál, miközben a tejbegrízt kavarta. Négy évig csak ezt ettem, a számban értek össze az ízek, Lars kemény ütései anya sóhajtásával a szürkésfehér színű forró masszában, amit minden délben az asztalra tett. Ez később kevésnek bizonyult, az izmok fejlődéséhez új étrendre volt szükségem, anya a hatodik születésnapomra apró, fehér teniszszoknyát, magának speciális szakácskönyvet vett. Az első verseny után az edző félrehívta, győzködte, hogy nem érdemes, de ő könyörgött, több pénzt ígért. Nyolc évig bírtam így, Anya boldognak tűnt, őszintén hitt a tehetségemben, de én már szégyelltem magamon a szoknyát, a combom a kötött izmok miatt megvastagodott, a nadrág takarta el. Erős voltam, a legjobb barátnőm viszont kicsi és törékeny, barna hajú, akinek az arca épp csak egy árnyalattal volt sötétebb, mint a többieké. A csípője fölötti mongolfoltról is csak én tudtam. Már rég ki kellett volna nőnie, valamiért mégis megmaradt a bőrén lévő kékes elszíneződés, pedig sohasem járt még Tunéziában, az apja a születése után nem sokkal egy hidrogénszőke finn titkárnőhöz költözött. Selma, a barátnőm balettozott, a lábfejét kissé kifelé tartva járt. A fiúk csúfolták, a szekrényében egyszer egy élő egeret talált. Az állat törzse körül rikító sztanioiból font apró szoknya díszelgett, kétségbeesetten próbálta lerágni magáról. Az ő művük, ebben biztosak voltunk, a takarítónő délutánonként sosem zárta be az osztálytermeket, tanítás után bárki bejuthatott. Az egyik fiúnak ököllel vágtam a gyomrába, nem mert visszaütni. Selma hálából meg-simogatta az arcom. Elvörösödtem, szerettem volna viszonzni, mégsem mozdultam. Félttem, hogy ez már mindig így marad, kerülni kezdtem. Ő

jött át hozzánk, néha. Pipiskedve pont a vállamig ért, ha meg akart csókolni, csak a nyakamat érte el. Szerette az ölembe hajtani a fejét, simogatni a combomat. A füle olyan apró volt, hogy legalább kétszer fért volna bele a tenyerembe, akkor elhittem, hogy az arcába hulló hajtincseit egyedül én simíthatom el. A pályára csak hétvégén jártam ki, Lars ezt azzal magyarázta, hogy kamaszodom. Anya időnként teljes erejéből bevágta maga után a konyhaajtót, Lars szó nélkül szedegette fel az üvegszilánkokat, hívott hol üveget, hol asztalost. De veszekedni nem veszekedtek.

Anya a konyhában előkészíti a húst, megszórja sóval, paprikával, hirtelen süti ki. Hozzá kenyeret eszünk, naponta négy szeletet, én sütöm, anya nem eszi a boltit. A hús ízetlen, rágós. Nem tanult meg főzni, nem ragadt rá semmi Larstól, aki mindig terített asztallal várt, vasárnap véres palacsintát süttött, a kedvencemet. Akkor még szerettem. Anyával mindig kettesben nyaraltunk, Lars, aki nevetséges fizetésért könyvtárosként dolgozott, a szállodai szobát sem tudta volna kifizetni. Mielőtt meghalt, elmentem hozzá, ezt is anya erőltette, mert mégiscsak az apám, bár ezt a szót talán csak egyszer mondtam ki. A kórházi szobában négyen feküdtek, férfiak és nők vegyesen, minden ágyon állítható rács, a nővéreknek pedig a folyosó közepén egy szűk üvegalitka, ahonnan beláthatták a terepet. Amikor meglátogattam, Lars az ablak melletti ágyon feküdt, a keze lekötve. A nővérek szerint múlt éjjel megtámadta az egyiküket. Nem ismert meg. Néhány könyv és egy rozoga hintaszék maradt utána, abban ült akkor is, amikor érte jöttek. Félrebeszél, megtiltotta, hogy kimenjünk az utcára. Időnként valami gyilkosságot emlegetett, félttem tőle. Nem tudom, milyen az arca szakáll nélkül, evés után meg kellett mosdatni, a fakó szőrzetbe folyton ételmaradék ragadt. Még aznap, hogy Larsot elvitték, Anya coq au vin-t rendelt, Lars régen ezt szerette a legjobban. A futár gyertyákat is hozott, Anya szépen megterített, a húst félhomályban ettük, ketten. Másnap anya a maradékot pépesítve vitte be Larsnak.

Anyát a kórházban délelőtt már várják. Bevándorlók, anorexiás kamaszlányok, legalább tizenötven vagy ennél is többen. Most félállásban dolgozik, utálja a bevándorlókat. Szerinte túl sokan vannak, az állam a mi pénzünk-ből eteti őket. Anya nem ezért gürizett itt negyven évig, a forgalomban mindig hosszan rádudál a sötétebb bőrű autósokra. A hangja reszelőssé válik, amikor kimondja, Stockholm már rég megtelt. Anya Cegléden született, idén lesz hatvanhárom, a haja rövid, húsz éve tiszta ősz, nem festeti, nincs kinek. A nyugdíjról hallani sem akar, a szomszéd Gustafot megállítja a lift előtt, mondja el, mivel tölti az idejét. Anya évente kétszer a magyarorszá-

gi rokonaihoz utazik, ruhákat visz nekik, olyanokat, amik nekünk már nem kellene, meg kibontott dobozú kekszket, teát. Szeret megbizonyosodni arról, hogy egyszer minden a megfelelő helyre kerül. Most tele a gardrób ruhákkal, mert Anya valamiért megsértődött, fél éve nem ímélezett senkivel, nem tudni, mikor utazik. Azóta nem dob ki semmit, mióta Larsot nem kell már látogatnunk. Az én holmijaim között is az ő régi zakói és nyakkendői lógnak, ahogyan Anya rendszerezte őket. Aztán végül Lars ruhái elkezdtek belakni a gardrób középső részét is, és észrevétlenül továbbterjeszkedtek. Kiszorították a galléros pólókat és a nadrágokat, mindazt, ami az enyém. A legfelső polcra leveszem a legmelegebb kabátomat, Kanadában még az iteninel is hosszabbak a telek. A hozzá illő sál szürke-fehér kockás, a bakancsom vízhatlan. Anya néha megkér, hogy a barátnői előtt viseljek női ruhát, vagy legalább tegyek úgy, mintha nő lennék. A gátig felhúzott, kifakult melegítőalsó vagy a koptatott csípőnadrág szűk pólóval női ruhának számít. Mintegy véletlenül csipkés fehérneműt hagy a fiókomban meg combközépig sliccelt szoknyákat.

Anya délután kettőre mindig hazaér. Addig kenyeret sütök, ötmagosat, ha az ember alaposan kidagasztja, két napig is friss marad, Clara így szereti. A nevét kenyérszaporító Szent Klára után kapta, abban a cipőboltban ismertem meg, ahol régebben dolgoztam, a fehér edzőcipők között válogatott. Egy keskeny, rózsaszín talpút kért, futáshoz valót, én tettem bele a fűzőt, türkizkéket. Amikor újra találkoztunk, Clara lábujjhegyre állt, és a vállamra hajtotta a fejét. A szülei Spanyolországból vándoroltak be, imádja, ha főzök neki. Utána simogat, belecsókol a nyakamba, őszintének tűnik. Anya sunyi kis lesbinek hívja. Clara nem faggat, ezért is jó együtt. Megmondtam Anyának, tőlem ne várjon unokát, soha nem akarok szülni. Anyának sem kellett volna.

A szokott időben csengetnek, Anya az, nem visz magával kulcsot. Tudja, hogy itthon vagyok. A kutyanak eléje szalad. Ha elmegyek, Anya magával viszi, a kocsiban várja, ameddig a rendelés véget nem ér. Néha az ajtót kaparja. Anya óránként kimegy hozzá, ellenőrzi, nem történt-e baja. Reggelente játszik vele, a kutya finoman harapdálja az ujjait. Ilyenkor Anya meztelen. Gyakran vannak hóhullámai. Tavaly karácsonykor egy bögrét vettem neki, rajta a felirat: a legjobb anyának. Elsírta magát, meg akart ölelni, de elhúzódtam, végül csak sután megsimogatta az arcomat. Közben éreztem, hogy kiver a verejték.

A kenyér gyönyörűen sült, vágok belőle néhány szeletet. Anyának vascsorára elég lesz kettő, másnap reggelre is marad. A többit elpakolom. Vé-

gigtapogatom a sporttáska oldalát, ebben már csak a neszesszer mellett maradt egy kis hely. A cipzárt óvatosan húzom vissza, de a kenyereszacskó állandóan beakad. Megpróbálom kiszabadítani, a műanyag, ahogy végigreped, finoman serceg, morzsák szóródnak a ruhákra. Ha megérkezem, Clara a táskában maradt néhány szemet majd a kád fölé tartva borítja ki.

Anya a szobában tévét néz, a délelőtti teniszt ismétlik. A labda tompán puffan, kiegyenlített a játszma. A nyúlánk, kisportolt férfi most Anyán felejtí a szemét, a kutya előttem ül, halkan szűkül. Anya elindul az ajtó felé, utat tör magának a csomagok között. Kinyitja a szekrényt, a közösen használt alsó polcra leemel két régi teniszütőt, és szótlánul felém nyújtja.

TÁNCOLNI TŐLÜK

keresett szavak közé fekszem.
nem illenek ide,
mint éjszaka talált férfiak társasága.
élére vasalt nadrágban
nem lehet fára mászni.
az ige egyedül nem tud ölelni,
nincs ideje,
nincs helye,
nincs tárgya,
és engem is keresni kell.

esténként élére vasalt nadrágban
akarok talált férfiakkal táncolni.
tőlük megtanulnak az igék ölelni,
és mind keresett szavak közé fekszenek.

nekem már itt nincs hely,
ezért átmegek hozzád
többes számban ébredni.

AMIT NEM TUDOK

az ágy olyan,
mint egy magánhangzók nélküli
recsegés.
a ruhám berekedt, nincs hangja,
nem tud szólni,
hogy ne vetkőztess,
mert egyedül megfázom.
a kávé is csak egy mondat,
amit nem tudok befejezni.

ezeket a reggeleket kétszer
kulcsra zárom,
mert attól félek,
hogy ősz helyett
megint csak reggel lesz.

NEM MARAD RÉS

neked elválnak az ajkaid,
a szádnak valódi széle van.
a felső ajkaidon hintáznak az igék,
a hebegésed szele ringatja őket,
míg eléri a kellő sebességet,
hogy egészen távolra ugorhassanak.
az alsó ajkadról dobbantanak
a fő-, a szám- és a melléknevek.
néha lekésik a megfelelő pillanatot,
elgáncsolják egymást,
máskor megbotlanak
vagy éppen elcsúsznak egy nyálfolton.

nekem nem válnak el az ajkaim,
összeköti őket egy vékonybőr.
minden felső felülethez
hozzáillően tapad egy alsó.
úgy tudom becsukni,
hogy nem marad rés.
néha mikor harapdálom a szám,
szabadul itt-ott egy kis hely,
ahol rögtön kibújna egy ige.
mire észreveszem, már félig kinn van,
de az egyes szám első személyt a végéről
még van időm leharapni.

Tamás Dénes

ÓDA A MAGASSÁGHOZ

*„A magyar íróknak nincsen tengerük”
(Tolnai Ottó nyomán)*

*„Geológiai, tehát metafizikai monumentalitás...”
(Baudrillard)*

„Ez gerincsérv.”

Az ítélet valahonnan a távolból érkezett, mintha egy hatalmas terem mélyén ejtette volna ki valaki a szavakat, amelyeket a visszhang jótékonyan bevattázott, így először nem is érték el őt, hanem, mint holmi hólabdák, valahová melléje puffantak. Pedig a baj már régóta jelentkezett. A hetente visszatérő és csak gyógyszerekkel csillapodó hátfájások jelezték, hogy valami nagyon nincs rendben, a tartószerkezetet már rég kikezdte egy belül araszoló, alattomos erő, ami azonban még hallgatott a gyógyszerekre, visszahúzódott két-három lenyelt pirula után, ezért az egészet meg nem történtnek lehetett nyilvánítani, el lehetett tolni a messzeségbe, oda, ahol az összeomlás úgyis mindent ki fog kezdeni, mindent meg fog semmisíteni, végérvényesen.

Az összeomlás azonban nem várt meg semmilyen világvégét. Csak egy hosszabb vonatút kellett hozzá, tíz óra zötykölődés egy hosszújáratú vonaton, ami kellő nyomást gyakorolt az eleve sérült deréktáji porckorongokra, hogy ezáltal a tokba zárt kötőszöveti rostok jobban kitüremkedjenek, amivel erősebben összehúzódtak a *nervus ischiadicus*, hétköznapi nyelven az ülőideg valamelyik ideggyökét.

Mintha egy kaszát lebegtettek volna át deréktájjon.

Mint holmi hólabdák, elpuffantak a szavak. A beléjük zárt kőrengeteg azonban még nem indult el. Ehhez egyszer valahogy haza kellett jutni, fel kellett kászálódni az ágyra, beleszisszenve minden mozdulatba, hanyatt kellett feküdni, keresve a legkényelmesebb pozíciót, még nem kérdezni semmit, csak hallgatni, ahogyan a test illesztékeit zabálja a deréktól szétszivarogó fájdalom, fürdőzni ebben a fájdalomban, túrni, ahogyan hullámai, mintha

csak egy eszement szörfös volna, fel-alá dobálják, aztán mégis, lassan-lassan, kicentizve minden mozdulatot, megtalálni minden testrésznek a legmegfelelőbb helyet, azokba belenehezvedve végre szétnézni a szoba zárt terében, egy eddig ismeretlen nézéssel felmérni a falak dőlésszögei által jelzett szűkös lehetőségeket, és meghallani, a fájdalom függönyén túlról a falba költözött idő percegését.

Tik-tak. Tik-tak.

A kövek is elindultak erre.

Mintha egy hatalmas jobbst kapott volna be gyomorszájra.

Ettől nem levegő után kezdett kapkodni, hanem azt érezte, a fegyelme, belső tartása kezd megrepedezni, a figyelmének az a csendes áramlása, ami a legkétségbeejtőbb helyzetekben is jelezte a dolgok között elfoglalt helyét. Érezte, az építmény, amelyben eddig élt, már nem lakható azon a módon, ahogyan eddig tette, mert az alázúduló kövek sodrásában arra kellett rájönnie, a mozgás volt a kötőanyaga ennek az építménynek, a mozgás és a helyváltoztatás, a gyorsulás és a belassulás; mindez nem volt más, mint a távlat kimérése mindahhoz, ami vele megtörténhetett. Eddig úgy élt, hogy szeretni is csak akkor tudott, ha előtte körbejárta, körbenyargalta a városát övező dombhátaikat, mintha szerelmének próbált volna helyet szorítani ily módon. Nem arra használta ezeket a mozgásokat, hogy átkatapultálódják általuk az ismeretlen csalóka távlataiba, minden helyváltoztatásban az a leheletfinom határ érdekelte, ahol a mozgás a helybeállással érintkezik, ahol már érezhető, ahogy mindenféle haladás valahogyan egy érinthetetlen középpont felé gravitál, láthatatlan fonalaival azt gubózza be.

Hiszen, ahogyan a minél távolabb hívásában is leginkább a közelség hiánya lüktet, úgy árulja el mindenféle menekülés a helyben állásra való ráutaltságát.

A betegség pedig éppen ezektől a mozgásoktól készült megfosztani őt. A séták nyugalmától, a pingpong hirtelen, uralhatatlan mozdulataitól, a biciklizés suhanásától, ami végső soron nem más, mint kibékülés a minden távolságba belekódolt idegenséggel, és még ott volt a heti szaladás, az a jó pár kilométer, kifelé a város ketrecéből, ami leginkább a saját kifulladás tesztén keresztül jelezte a távlatok konok, még testre szabott, de végső soron mindig győzedelmes erejét. És még mindig létezett egy mozgásforma, amire még egészségesen is egy picit ünnepélyesen gondolt, mert csak egyszer volt egy évben, valamikor augusztus hónapjában, ez mégis valahogyan a középpontját képezte egy egész éves mozgalmasságnak, egy pár napos hegyi túra, ahová legjobb barátaival ment, aminek minden egyes évben meg kel-

lett történnie, különben horizontját veszítette minden, ami bevezette őt a lakozás rejtelmeibe, ahogy a séta, a pingpong, a biciklizés, a szaladás is.

„Ezen a nyáron biztos elmarad!”

Ott feküdt az ágyán, a falak szorításában, és próbálta valahol megvetni a lábát a lezúduló kövek sodrásával szemben. Már többször látta, ahogyan egy betegség képes arra, hogy kimozdíthatatlannak vélt emberi tartásokat üssön át. Ezeket az embereket a betegség hol a reménység, hol a kétségbeesés karjaiba hajította bele, mindegyik menekülni próbált onnan, ahol így is, úgy is, de időzni kellett, ezért azt érezte a panaszkodás szivárgó, édes-kés mocsarában, az ide-oda imbolygó reménykedésben, hogy ezek az emberek saját magukat árulták el. Nem mintha olyan sok választásuk lett volna. Azt már a saját testén keresztül is tapasztalta, hogy hiába szúr, hasít, vagdal, a fájdalomnak, a megfosztottságnak nincsen helye. De akkor honnan lehet rálátni, hogyan lehet megszélíditeni, valóságossá tenni? Mit lehet megőrizni egy hegyomlás közepette?

Valahogyan helyre kellene állítania figyelmének kimértségét.

Vissza kellene találni oda, ahol az önmagához való hűség legelemibb formája lakozik, ahol nem vált még szét önmaga realitása, azoktól a kivételésektől, képzelgésektől, amiben félve, reménykedve, beleborzongva és ujjongva – ahogyan mindenki más is – az életét töltötte. Tudta, a képzeletének itt nincsen semmilyen dolga. Csak addig hatolhat el a helyzetének felmérésében, ameddig a tudása megengedi. Az pedig kevés volt, rettentően kevés, de tudta, körömszakadtáig ki kell tartania mellette, mert az első engedményre ezt a keveset is elveszíti, és beleszédül egy tér és idő nélküli állapotba, ami a magavesztéssel ér fel. Egy betegségről soha sincs elég tudásunk. Az élet nem belőle él, nem belőle származtatja lehetőségeit, a betegség megfosztottság, de ha nem olyan, hogy kioltja az öntudatot, a mélyén mindig szabadon marad egy lehetőség, egy felhívás arra, hogy nézd, figyeld, mi történik veled.

Mert még egy zsebkendőnyi területet is képes a figyelem ezernyi fonnallal behuzalozni.

Ott feküdt az ágyában, fel-alá járva tekintetét a falak élein. Semmi sem mozdult, a közrefogott úrben csak az óra kalapácsütéseinek alázuhogása hallatszott. Ebben a kikalapált csendben csak egy szempár dolgozott észrevétlen, keresett, kutatott, fel akarta lelteni azt a történést, ami ennek a helynek a sajátja. Mert ezt érezte meg ott a szobában, hogy minden hely egy történet, amit csak a figyelem tud felszínre hozni, a tér mélységéből, a felületek takarásából, a tárgyak suta, elharapott párbeszédéből. És ahogy

lassan-lassan beletalált a szoba viszonylataiba, ahogy rátalált a viszonyra, ami őt, mint egy pislákoló égőt, belecsavározta nem remélt foglalatába, a kövek alázódulása is csillapodni kezdett, fennakadtak a kövek egy náluk intenzívebb valóságon, amit a szeme fejtett ki a sápadt, kopottas falak és a szűkös lakályosságot elbizonytalanodva őrző bútorok viszonylataiból. Azt érezte, a pillanat szentsége törik meg a dolgok esetlegességének élén, ezáltal felszikkasztva a szoba tárgyainak elrejtőzött, a mindennapokban elhasznált, gyönyörűséges lényegét.

Kezdetben csak a tárgyak élei erősödtek fel. A falra erősített könyvespolc széle belevágott a tág szobaablak sikamlós üvegfelületébe, amit távolabb megismételt a balkonajtó széles pereme. Két szabálytalan bemetszés a térben, a szabadság könyvjelzői, ahová ha vissza-visszatért tekintete, a formálás eksztázisára érzett rá. Mintha egy szárnyasoltárt nézett volna egy bebemozduló víztükörben. Egy falusi ház tornácának oszlopai jutottak eszébe, egy régi emlék gyerekkorából, ezek az oszlopok tagolták ily módon a házzal átellenes látványt, egy fenyővel belepett domboldalt, fölötte a keszes-fehéres, megfoghatatlan égháttal. A bekeretezett, tagolt valóság sarjadása szíven ütötte. Mintha saját maga illeszkedésének helyére talált volna rá ebben az egymásra rétegzett kibomlásban.

„Minden látható” – tört fel belőle a felismerés, és ez mérhetetlen nyugalommal töltötte el, ami ezután már nem hagyta el őt.

Aztán érkezni kezdtek a levelek elektronikus postaládájába. Barátai kezdtek tervezni a nyári hegyi túrát, s mivel ő mindig részese volt ennek a szervezésnek, vele is megosztották a tervezés folyamatát.

Már az első levél kiragadta őt kiharcolt nyugalmából. A gyomra összeszorult, légzése kapkodóvá vált, és igen, a szégyen volt, amit leginkább érzett, mert nem tudta magát tartani figyelmének irányultságához. Fájdalmasan meglódult a tér és az idő, gonosz kártevőként élőszködve rajta. A falak újra hullámozni kezdtek, de nem is azok, hanem maga a valóság mozdult be, mert egy nála hatalmasabb erővel találkozott, valamilyen távoli hívással, ami egy messzi, elérhetetlen hegycsúcs felől támadt fel. Nem lehet, hogy ez a hívás erősebb legyen a figyelménél. Mi lakozhat a hegyben, ami képes szétfeszíteni azt a feltörhetetlennek vélt viszonyt, ami egy tekintet és tárgy között létesül? Vajon fog-e még életében a hegyek közé menni? – tört fel lelkéből a vágyakozás, amivel, tudta, végleg elárulta önmagát.

De még nem adta meg magát teljesen. Szerencsétlenségében fetrengve kereste a kiutat. Szembe akart nézni a hegy felforgató hívásával, de tudta, mindezt nem az ágyából, a szobájából kell megtennie, erőt szívva a falak

mértékletes tartásából, hanem szembe kell néznie a hegygel, magára kell engednie pompázatos nagyságát, egészen addig, amíg a hegy is beleilleszkedik tekintetének kimértségébe, és ő ezzel újra visszanyerheti elvesztett tartását.

Már egy ideje tudott járni. Lassan, sántítva, egyfajta bizonytalan lebegésben, mintha gerinc nélkül próbálna felegyenesedve haladni. A tömbháza előtt egy gát kezdődött, ami a folyótól védte városát. Ez volt az a pont, ahonnan mindig szaladni indult, ami kivitte őt a városból, ki egy hatalmas mezőre, ahonnan ráláthatott a Brassó városa köré magasodó hegyek karéjára. Ott loholva a mezőn, mindig úgy érezte, hogy két világ határán imbolyog. Maga mögött hagyva a várost, felkínálta magát a távlatok hívásának, de az egyre elnehezedő lépéseivel tartozását is elárulta, ahhoz, amitől hiába távolodott, mégis itt a földön tartotta őt.

Most nem volt ilyen egyértelmű a kimenetel. Egy húszperces kimért séta változott át egy másfél órás vonzolódássá, előre egy olyan ösvényen, amelyen a lépései nem is céljához, hanem sokkal inkább a fájdalom imbolygó középpontjához vitték közelebb, fájdalomtalajon, fájdalomég alatt, a szürkésen remegő fájdalomfolyó jobb oldalán. Lehetett haladni előre ebben a fájdalomban, csak éppen a távolság értelme alakult át radikálisan. Mintha minden lépésével egy hatalmas, befoghatatlan erő belsejében araszolt volna körbe-körbe, már nem is valahová, hanem a fájdalom határain túlra akart megérkezni, hogy végre szembenézhesen azzal, ami belülről rágja, őrlí csontjait, hogy megértse, honnan ez az erő, honnan ez a hatalom.

A mező túlsó szélére érkezve leroskadt a fűbe. A hátára hengeredett, úgy helyezkedve, hogy ha balra fordította a fejét, a város összezsúfolt tömbházait láthatta, míg jobb oldalán a hegyhátak emelkedő sorjázása mutatta magát. Kétféle emelkedés, kétféle magasság tört az ég felé mellette, és most úgy érezte, hogy nem is volt más eddig az élete, mint ennek a kétféle, egymástól nagyon különböző méretnek a megértési kísérlete, azzal a nem titkolt reménnyel, hogy egyszer csak ráakad mindkét emelkedésben arra a pontra, ami egymásnak megfeleltethető. Tudta, ez lenne a hazaérkezése.

Szúrta az orrát a földszag. Kavargott benne a késő nyári kiszikkadt mező illata, a kiszáradóban lévő fűvek és vadvirágok mélyén tartalékkolt, bebalzsamozott csábítás. Mintha neki dolgozott volna a természet, mintha szándékosan fogta volna vissza erőit, nehogy áttörje érzékeinek eleve kivékonyodott védelmét, mert tudta, egy tavaszi ébredést most nem tudna elviselni, mert akkor a rügyek benne robbannának szerteszt, a sarjadó fűvek benőnék tüdejét, a megduzzadt patakok pedig gyomrának gátját szakíta-

nák keresztül. De még így is szinte elviselhetetlen volt mindaz, ami a föld hajszálerein keresztül felszivárgott hozzá, amit eléje hordott a tikkadozó rét, a föléje boltozódó ég súlyos márványának kékje, és igen, fordította jobbra a fejét, még ott voltak a hegyek, amelyek nem is szétfeszítették, hanem inkább áthangolták az elviselhetetlenséget, azzal, hogy vállaikra vették az egész lenti forgatagot, és magukkal ragadták, fel egészen az ég pereméig.

Nem lehetett szótlannul nézni ezt. Mintha lénye legmélyéről kaparták volna fel, apró földrögökként hulltak ki szájából a szavak.

„Milyen szép, milyen gyönyörű ez a siralomvölgy!”

Nézte a hegyeket, nézte terpeszkedő nagyságukat, az egymásra védelmezőn ráboruló dimenziókat. Azt látta, hogy az ég palástja, mint egy könnyű nyári ruha terül szét a lenti ormokon. És tudta már, amit már rég kellett volna tudnia, hogy ez a gyönyörűség pusztítja őt, és fogja megsemmisíteni, ez a szépség és ébredés, a magasság és a végtelenség, a bennük lakozó szivárványozó erő. Nem értette, ami ennyire szép, hogyan hordozhatja magában a pusztulást. De aztán elkezdte érezni a benne torlódó hegyek mozgását. A lassú gyűrődést, ami magához vonta a hidroxilapatitot, a kalcium- és magnézium-karbonátot, a kovát, az alkáli sókat, hogy belőle formálja meg csigolyáit. A vulkán kitörését, ami magával ragadta a harmincöt csigolyát, és függőlegesen egymásra helyezte. A forró láva kanyargását, ami gerincvelővel töltötte fel az egymásra helyezett csigolyalyukakat. A fák rugalmasságukat és hajlékonyságukat adták a porckorongoknak és ízületi szalagoknak. A növények, a füvek érző rostokkal hálózták be az egész építményt. Mintha a hegy nélkül élete sem lehetne már – ezt érezte át. Se élete, se halála. Immár a betegsége se tűnt másnak, mint a belsejében látatlanul dolgozó hegyomlásnak.

Innen kapta a kölcsönt, ami az életéhez kellett. A füves rét selymességétől, a dombok alászálló lankáitól, a hegyek csipkészetétől. Tudta, ezt éli fel minden egyes rezdülésében, mozdulatában, a csillagok közé kifutó gondolataiban. Összeomlásában bércek remegnek, a fájdalomtól kisajtott könnyeiben patakok zubognak. Közben keservesen feltápáskodott, és sántikálva elindult a város vakon meredező tömbházai irányába. Ekkor vette észre megdöbbenve, hogy még az elkerülhetetlenek is, amivel betegsége, magára találása, majd újbóli elvesztése közben kellett szembenéznie, még az elkerülhetetlenek is hegy formája van.

Kiss Júlia

VAJON A SZERELEM IS ILYEN?

reggelente kiskorom óta simogatom a bőröm
kicsinyke, vékony ujjaimmal magas hegyeken
és dombokon át utazok
társam az ujjam
anya rúzsával kenem be az őszi széltől
romló ajkaim és a tükörképemre csókot nyomok
magamnak és azt hiszem a világnak is
én vagyok a legszebb; emlékszem Karácsonykor
magam ajándékoztam meg egy lopott műanyag
piros fülbevalóval vagy fekete volt?
nem emlékszem már
egyedül játszottam kopasz babákkal
volt egy lány és egy fiú

vajon a szerelem is ilyen?

éjszaka két gyermekemmel játszom
apró bolyhos takaróval öltöztetem fel őket
csak én látom műanyag testüket
és az éjszaka
azután reggel felébredek csendben
hogyan aludjanak még
simogatom a bőröm és kirúzsozom magam
anya rúzsával

egyedül

vajon a szerelem is ilyen?

TERMÉSZETES SZERELEM

természetfeletti erő –
kiválasztom melyik esőcsepp
hulljon lágy betonszívemre
és melyiket hagyom sorsára
hogyan párologjon múltom
csöppnyi rendeltetés
nélkül

IRÁNY ÉSZAK

RÉSZLET (2.)

Nem túl jó előérzettel gondolok arra, mi is fog következni ezután, s ahogy belém karolnak, ellep az a feszítő és lobogó érzés, ami talán akkor indul el, ha az ember olyan dologra készül, mely meghaladja az erejét. Valami azt sugallja, hogy nem fogok eljutni este a vonathoz, és ez az érzés, miközben behunyom a szemem, és próbálok ismét kizárni mindent, sejtem, hogy nem abból fakad, ami most, az elmúlt öt percben történt, hanem mindazon idő alatt a fejemben le-lefutott gondolatoknak az eredménye, míg elindultam lefelé a lépcsőn, majd utoljára belenéztem az opeles fickó szemébe. Elhal a szirénazaj. Már csak a sofőr és a másik mentős hangfoszlányai és a nem messze, keresztben elfutó sugárút hangjai szűrődnek ide, majd hirtelen a rám eső erős fény is megszűnik, és mintha tíz fokkal hűvösebb volna most; végigfektetnek egy ágyon. Záródik az ajtó. A hangok még tompábbak lesznek, enyhe sós és jódos szag szállingózik körülöttem, és nem vagyok biztos benne, hogy érdemes-e egyáltalán kinyitnom a szemem. Aztán mégis megteszem, árad a fehérség, és rögtön kiszúrom, hogy az üveg átláthatatlan, zavaros. Ismét nyílik az ajtó. Felkapaszkodik valaki mellém, leül az egyik szűk, orvosi székbe, majd behúzza maga mögött az ajtót. Körvonalazódik, hogy valamiféle egyenruhát visel, mintha váll-lap is volna rajta, de lehet, hogy csak káprázik a szemem. A mentős a vállamra teszi a kezét, és annyit mond, hogy most egy kis szűrást fogok érezni a jobb karomon, s bár látja, hogy nem szívesen teszem amúgy sem, de mostantól óvakodjak a heves mozdulatoktól, mert enyhe sós oldatot kezd el belém csöpögtetni. Visszahajtom a fejem. Valóban érzem a csípésszerű, jól ismert érzés, ami inkább megkönnyebbülést hoz, mintha kötelezővé tenné egyúttal, hogy pihenjek. Duzzad az érfalam, aztán enyhül a szorítás; a szervezet alkalmazkodik. A mentős visszahajtja a kezem, nyílik, majd csapódik az ajtó, elindulunk. Úgy egy perc elteltével sem hagy nyugodni az a sejtés, hogy a mellettem ülő fickó folyamatosan bámul, magamon érzem a tekintetét, és másodpercről másodpercre jobban zavar, hogy egyáltalán a közelemben van. Talán alagúton haladhatunk át, vagy egyszerűen csak eltakarta valami a napot, mert pont, amikor ismét tágra nyitom a szemem, szinte teljes a sötétség, csak néhány

fénycsík húzódik el keresztben és fut végig a tárgyakon, az oxigénpalack szűrkesége és az EKG-s gép fehér szegélye mellett nem tudom tisztán ki-venni a férfi arcát. Koncentrálok, mintha attól gyorsabban változnának a körülmények, vagy egyszerűen csak a türelmetlenségem miatt van az, hogy tudni akarom, a rossz érzésnek valójában semmi alapja nincsen, hacsak nem az, ami nemrég történt velem kint a tűző napon. Lassít a kocsi, és bár egy fokkal világosabb lesz a belső tér, a kintről beszűrődő sárgás fény egészen furcsa nyomást gyakorol a benti tárgyakra, minden meggyúlik, hátra is hajtom a fejem, mert aztán hirtelen ott van előttem az arc, egészen közel, mintha csak jönne, felém, hajolna egyre lejjebb, bele akarna mászni az arcomba, mozdul a keze, az egyikkel átnyúl fölöttem, megtámaszkodik, a másikkal megragadja a karomat, pont ott, ahol a branül – vagy hogy is hívják – bele van vezetve. Egyre jobban szorít. Préselődik belém a vékony tű, s mintha szakítana szét belülről, üvöltének, talán üvöltök is, de aztán a másik kezét ráteszi a számra, és ott van már egészen a szememnél. „Ha rajtam múlik, nem jutsz ki innen élve, te rohadék...” – ez az egyetlen mondat, amit értek, mert aztán hatalmasat fékez a mentőkocsi, a férfi átzuhan fölöttem, a fejem meg nekicsapódik az ágy acélkarjának, és hosszú időn keresztül csak egy egyenletes sípolást hallok. A tű már nem feszít, s ahogy tapogatni kezdem magam, érzem, hogy kiszakadt a karomból, és szivárog belőlem lassan a vér. Nagy nehezen felülök, fáj a fejem. A kép homályos, minden szanaszét hever, gyolcsok, tűk, kisebb-nagyobb gépek, két sztetoszkópot látok a homályos ablakon át szivárgó fény hasábjai között.

Talán a fény, igen, ez a túlzott szórás, vakító erősség tehet róla, hogy állandóan csukva kell tartanom a szemem – csak erre tudok gondolni, s közben úgy hasogat a tarkóm, hogy minden határozottságom elszáll, és még az sem zavar, hogy valaki a homlokomra teszi a kezét. Várom. Beszélgetnek melletttem, és a koncentráció, már amennyire képes vagyok rá, azért segít. „...Megvizsgálták, igen, egy ideig nem volt magánál, de ez teljesen normális, hisz akkora ütést kapott a fejére, hogy az egy ideig még látszodni is fog, az biztos. Egy hétig bent tartjuk megfigyelésen...” „És a rendőr?” „Elképesztő, de jól van. Annak ellenére, hogy előrezuhant, és úgy állt meg végül a kocsi, hogy félig kilógott a szélvédőn. Sehogy sem volt hajlandó fekvé maradni.” „Micsoda? És hol van most?” „Kint a folyosón. Sétál.” Idáig értem a beszédet, hallok a lépteket, megcsap egy enyhe szellő, nyikorog oda-vissza az ajtó, majd zárul.

Homály uralkodik az egész teremben. Az ágyak függönnyel vannak elválasztva egymástól, így egyetlen arc sem körvonalazódik előttem, mikor

végre teljesen kinyitom a szemem, csak egy résen keresztül látok ki, a falat a megszokott csík választja ketté, alatta zöldes színű, fölötte még a plafon is fehér, és a belmagasság az öt métert verdesi. A két hatalmas ablakot fekete nyúlványok szelik ketté, mint ahogy a kinti tájat is, amiből csak a pislákoló lámpák rajzolódnak ki a sötétben. Tehát este van. Az nagy baj. Lassan mozdulnak a fogaskerekek a fejemben, dühöngeni mégsincs erőm egyáltalán. El kellene jutnom a kabátomig, feltehetőleg benne van az óráim, a karomról, ahogy látom, leszedték. Nem igazán tudok másra gondolni, mint hogy el kell érnem a vonatot, ami megy föl, oda, északra, fél tízkor indul, és már nem lehet túl sok hátra addig. Nyomasztó érzés sugárzik lefelé a tarkóm felől, nem is fájdalom ez, inkább csak a test égése, egyfajta düh, mint ha belülről kopogtatna valaki, a fejemből, jelezve, hogy ez baromira nem jó így, vagy feküdj vissza, vagy állj föl és rohanj, de ezt a köztes támaszkodónézéldő baromságot hanyagold. Hátradőlök, mert valóban nem bírom tartani hosszú ideig a felsőtestem.

Miután végiggondolom a dolgot: ahogy közeledem az Opelhez, majd hirtelen sötét lesz, villannak a fények a mentő belsejében, s ahogy fölém hajol a férfi, és agresszívan a fülembé súgja azt a néhány mondatot, furcsa félelem vesz rajtam erőt, mint hogyha ez a hely is, minden, a kórház, a jódszag, a neon és a foszöld függönyök csak a szabadságomtól akarnának megfosztani. Ráadásul egy hétig itt akarnak tartani, ha jól értettem, és még a fickó is itt van kint valahol. Hát nem. Ez így nem lesz rendben, gondolom, és önkéntelenül is elkezdem lefejtetni magamról a csövet a kezemhez szoruló tapasztokkal, majd szép lassan egy vékony, fémes idegvillanás közben kihúszom a kezemből az infúziós tűt. Mikor lelógatom a lábam az ágyról, egy egészen hűvös, borzongásszerű érzés fut végig rajtam, s ez csak erősödik, mikor a talpam a linóleumhoz ér. Enyhén csöpög a vér a kezemből. Széthúszom a függönyt, de szerencsére senki nem áll az ágyak valamelyikénél, teljesen üres a terem, már ami a függönyök közti kis folyosókat illeti. Eddig fel sem tűnt, pedig talán hallanom kellett volna azt a mormolást, fújtatást, amit az egyik itt fekvő személy végez vagy alkot meg alvás közben, ki tudja, hogyan produkálja ezt a hangot, ám mikor arra gondolok, hogy a bezúzott fejemmel, amin egy szép kis kötés van, meg a csöpögő kezemmel és az egyrészes hálóingemmel milyen klasszul nézhetek ki, csendesednek bennem a cinikus gondolatok. Lassan elhúszom a bal oldali függönyt, pedig nem is akarom látni, aki mögötte van, de vannak olyan esetek, mikor az akarat semmit sem számít. Egy igen vaskos férfi fekszik az ágyon jól bebugyolálva. Közepes méretű, már őszes szakálla idősebbnek mutatja,

mint amilyen, a valódi korát is csak azért tudom meg, mert a kórlapja ott hever a feje mellett, elfelejthették visszaakasztani az ágy végébe, és jó nagy betűkkel szerepel rajta a születési dátuma, vagyis hogy ezerkilencszázhatvankettő. Pár másodperc után egyértelművé válik, hogy ő szörcsög ilyen embertelenül, egy katéter fut a nyakán keresztül befelé, és ennek hozományaként árad belőle mintegy nyolc-tíz másodpercenként a szörcsögő hang. Körbenézek, mintha keresnék valamit, pedig csak bizonytalan vagyok. Fogalmam sincs, mi értelme ennek, és az a megfejthetetlen érzés uralkodik el rajtam, hályogot húzva a szemem elé, mintha ez az egész, ami itt van – velem együtt én is persze –, nem is létezne. Próbálok lehiggadni, nem vakarni az alkarom, és nagy levegővételekkel kiegyensúlyozni magam.

A bejárat mellett egy elég nagy fémszekrény áll, minden része zárva van, nyilvánvalóan ide lehetnek bezárva a cuccaim. A lakat félköríves vasrésze lehet vagy fél centi vastag, esély sincs rá, hogy szétzúzzam valamivel, elég hangos is volna egy ilyen művelet, tehát meg kell szerezni a kulcsokat. Hirtelen megkérdőjeleződik bennem mindaz, amit az elmúlt két percben tettem, sőt, valójában minden megkérdőjeleződik, és azt is értelmetlennek látom, hogy értelmetlennek látok bármit is. Bizonyára örülség, amit teszek, vissza kellene feküdnöm az ágyba, pihennem kéne, nem gondolni semmire, se Fannira, se a vértócsára, sem Marikára, sem az ütésre, amit az opeles fickó mért a nő arcára, sem a sötétre, sem a sárgás fényre a mentő belsejében, sem pedig az orvos hangjára a vizit utolsó utáni pillanataiban. Igyekszem egy kissé felfelé feszíteni a vagy három méter magas ajtót, hogy ne nyikorogjon annyira, lassan toloom kifelé, de még így is szorul, erőlködik, akárcsak én. A folyosó mindkét irányban igen hosszú, baloldalt emeletes kis tolókokcsik állnak, azokkal a szemcsés műanyag kancsókkal, amelyeket több tucat tálca és műanyag pohár kerít körbe, középen pedig ott tornyosul a kondér, a negyven liter teával, amit egyébként kifejezetten szeretek.

Úgy érzem, meg kell ragadjak egy műanyag poharat, majd belemártom a még enyhén gőzölgő lötytybe. Utánozhatatlan ez a kellemesen cukros, mégis természetellenes íz, akárcsak a város bármely pontján fellelhető kínai vendéglők kajái; mindenhol mindig ugyanolyan. Jobban esne, ha már kihűlt volna a tea, emlékeim szerint az íze is jobban kidomborodik akkor, de arra semmiképp sincs időm, hogy ezt megvárjam. Hangok szűrődnek ki az egyik teremből. Mikor odafordítom a fejem, látom, hogy egy hosszú fénycsík szeli ketté a folyosót, az ablakokra is felmászik, és még ilyen távolról is jól kivehető lesz egy hatalmas repedés az egyik belső üvegen. Nem ér-

tem, miről beszélnek, csak annyi biztos, hogy a férfihangok közé egy női is vegyül. Visszateszem a poharat a tálcára, majd elindulok a fényforrás felé. Csak most tűnik fel, milyen hideg alattam a föld, ez már nem linóleum, hanem műkő, izmos kis repedésekkel tarkítva, közben újra csiklandozza a kezem a lefelé csorgó vér, szorítom a másik kezemmel, és érzem, hogy enyhén lüktet az alkarom, ami nem tűnik túl jó elő- vagy inkább utójelnek. Két méterre lehetek az ajtótól. Most nagyjából csönd van. Néhány apróbb mozdulat hangja szivárogo ki meg valami aktasurrogás, mintha lapoznának odabent, aztán csoszogás, és be is mozdul enyhén a fény, mint amikor bolygó halad el az őt vonzó csillag előtt. „Meg kell kérjem újra, hogy feküdjön vissza a helyére, és ha nem teszi, akkor szeretném, ha ezt aláírná, mert nem vállaljuk a felelősséget önért abban az esetben, ha nem hallgat az orvos utasításaira.” „Az előbb neki is elmondtam már, hogy mi történt. Hol van most egyáltalán?” „Egy másik osztályra ment át.” „Minek?” „Ne haragudjon, de ezt nem vagyok köteles közölni magával!” „Nézze, neki is elmondtam, hogy itt egy rendőrségi ügyről van szó, és nekem beszélnem kell azzal az emberrel, gondolom, őt is ide hozták.” „Ő pedig bizonyára elmondta magának, hogy komoly ütést kapott a fejére, és a válla is csúnyán zúzódott, azért is van bekötve, nem viccből. Még egy sor vizsgálat vár magára, úgyhogy feküdjön vissza.” Bizonyára rólam lehet szó, felismerem a férfi hangját, aki a mentőben fölém hajolt, nyilván engem keres, meg azt a férfit, aki megütött, ahogy a további beszélgetésből ki tudom venni a részleteket. „Az az ember leütötte az öcsémet, akinek szintén itt kell lennie valahol. Miféle hely ez? Hová dugják az embereket?” Újabb csönd. Hosszú ideig nem szólok meg senki, közelebb húzódom a fénycsíkhöz, s ismét csak azt hallom, ahogy a papír súrlódik valamihez. „Fogalmunk sincs, hogy miről is beszél. Ki ütött le kit?” „Az az ember, aki bent feküdt a mentőben, ő. Megütötte az öcsémet, aki eldőlt, mint egy kuglibábu, és elterült ott a Kiskörút közepén.” „Ha látná azt az embert, ön is elismerné, hogy inkább őt ütötték le, méghozzá elég alaposan...”

Ennek a néhány mondatnak az elhangzása után mintha kinyílna valami a fejemben, egy szelep vagy retesz, de filmszerű módon, ráadásul lassítva indul el bennem az a folyamat, ami a földre kerülésemet megelőzte: látom a kerék alól kibúvó kisfiút, ahogy bőszen halad a játékkal a kezében, a nő kerekedő száját, deformálódó ajkait, a kétségbeesésről és dühről árulkodó szemek alatti enyhén sötétedő sávot, és érzem, ahogy aztán fordul a fejem, látom az egyik szemközti ablakból kifelé bámuló, kék köntösben hadonászó férfit, aki mintha kiabálna valaki után, s szinte érthetetlen, mert

erre senki se lenne figyelemmel, de akkor már a kék Opel, az a visszataszító, meglehetősen agresszív fej, közeledem, a súlyvesztés a lerakott táská miatt, a néhány mondatom, amiből most csak annyit érzékelek, hogy mozog a szám, majd a nyíló ajtó, a közeledő kéz, de nemcsak a közeledő kéz, hanem a távolodó is, mert egyértelmű már, ami akkor egyáltalán nem volt az, hogy az én karom is mozdul, erősen, határozottan, a fickó arca felé. Mint valami reflex, nem volt szándékos, így érzem, de közben meg nyomást érzek a felső ujjperceken, mintha épp az imént ütöttem volna arcon a férfit. Hihetetlennek tűnik, de ezek szerint szinte egyszerre csaptuk meg egymást, akár egy box-meccsen, csak hogy ott legalább az egyik versenyző talpon maradt volna, a mi esetünkben azonban a helyzet súlyosabb.

Próbálom felidézni az eszméletem visszanyerése utáni időszakot. Dereng a nő, aki fölém hajolt, a felfelé irányuló hó szakadozása és a vakító fényvillanások, majd a két mentős, a hátulról – vagy inkább mindenhol – érkező túlköls és a szűrődő zenefoszlányok. Az Opelből kiszállt férfi viszont nincs meg. Nincs sehhol. Miután felemeltek az aszfaltról, akkor sem láttam, és őszintén szólva fogalmam sincs most, ahogy nézem a hosszanti fénycsíkot a folyosón, és arra várok, hogy az a fickó ismét rám szálljon, mi is történhetett vele. Hogyan került egyáltalán oda a bátyja? És nyilván az opeles fickót is mentővel vitték el, de akkor miért velem jött? Ki akart csinálni már a mentőben, mert úgy lezúrtam az öccsét, hogy neki már mindegy volt? És mi lenne, ha beszélnék ezzel az emberrel? – ilyesféle gondolatok kavarnak a fejemben, de elvetem mindegyiket, hiszen ha ez a férfi rendőr – márpedig nagyon úgy tűnik, hogy az –, akkor a feltehetőleg zavart érvelésem sehogy sem állná meg a helyét. Másrészt, nincs kedvem ehhez az egészhez, ahogy Marikához meg a felmosóvödörhöz se volt kedvem, ahogy nem volt kedvem a tűző naphoz, és a volt főnököm fejéhez sem, pusztán csak fel akarok ülni arra a vonatra, majd leszállni és sétálni egy hófödte tájon, egyedül. Hogy miért is abba a mentőbe szállt be, amivel engem kívántak behozni? – nem tudom, de közben ő is rendesen rápacsált, mert a szélvédő darabkái az ő bőrén is nyomot hagytak, azt hiszem.

Egyre hidegebb van, most már kifejezetten fázom mezítláb állva a kövön, a bal kislábujjam pont egy repedésre talált, kényszerű érzek, hogy ideoda húzogassam a lábfejem, mintha valamiféle örömet okozna, de persze csak kényszercselekvés. Fogalmam sincs, hogyan tudnám megszerezni a kulcsokat. Bent ismét beszélni kezdenek. Nem tudok koncentrálni, leköt a repedés. Néha hihetetlenül idegesít, hogy ilyen jelentéktelen dolgokkal telítem az időt, pedig annak is nyilvánvalóan megvan az oka, csak feltehető-

leg én nem jövök rá, mi is az. „Merre van az az ember?” „Itt, a kórházban. Az egyik kórteremben.” „Ne szórakozzon velem!” – válaszol sokkal ingerültebben a férfi, aztán megint mozdul a fény, és egy árnyék vetül keresztbe a folyosón, majd felkúszik a törött üvegű ablakra. Nincs sok időm, hogy eltűnjek, ha nem szeretnék már itt a folyosón találkozni vele, így néhány nagyobbra szabott lépéssel közelebb húzódok a terem bejáratához, szerencsére nem zártam be teljesen az ajtót, viszonylag könnyen bepréselem magam közte és a fal között. Ismét a fűjtatás, ami egyenletes időközönként telíti be a talajtól a plafonig a helyiséget, balra az első ágyon fekszik a férfi, akit korábban megnéztem, jobbra az én ágyam, a hátsó kettőn nem is tudom, pihen-e valaki. Csoszogás szűrődik be kintről. Egy idő után nyílni fog az ajtó. Hallom, ahogy a nő többször is felszólítja a férfit, hogy hagyjon békén, mármint engem, ez jólesik, mintha tényleg gondoskodni akarna rólam, holott csak a kötelességét végzi, és a jogszabályokhoz igazodik. Szinte zihálok. Egyszerre lüktet bennem a félelem és az az értetlenség, amit egyébként pont a félelem miatt rögzít a még józan részem, behúzódok a szekrény mellé, lesz, ami lesz, gondolom, lassan nyílik az ajtó, úgy tűnik, nem csak nekem okoz gondot a mozgatása.

Elsőként a vékony, fekete hajú nővér jelenik meg. Az arca csontos, a keze pedig egészen hosszú, és csak úgy leng hanyagul mellette, ahogy halad. Megfordul, talán azzal a szándékkal, hogy lelassítsa a férfit, vagy egyszerűen csak jelezze, hogy itt nem tehet azt, amit csak akar, s látom, hogy észrevesz. Rajtam kívül, azt hiszem, más nem érzékelné, hogy fordulás közben egy olyan ember is a látóterébe került, aki bekötött fejével, vérző karral igyekszik őt és még ki tudja, kit, kijátszani. Mögötte nagy léptekkel belép a férfi, neki is be van kötve a feje, akárcsak nekem, és a pólója csak féloldalt feddi a testét, a felém eső rész ki van szakítva, s a jobb keze egy egészen furcsa pozícióban van felkötve. A nő int, majd újra megfordul, megkerülik az ágyat, amiről a férfi azt hiheti, hogy rajta fekszem, és mikor egészen eltűnnek az ágy körül föntről, egy körbevezetett fém tartószerkezetről lógó zöld függöny mögött, szép lassan kihúzódok a teremből.

Még hallom, hogy a férfi szitkozódni kezd, egy csattanás is jól hallható, majd a nő magas és parancsoló, de mégis szelíd hangja szűrődik ki a folyosóra. Nem értem, mit mond pontosan, bár kétségtelenül rendre utasítja a férfit. Egy csöppet enyhül a szívverésem, annak ellenére, hogy nagyon meglep a nő viselkedése, s hogy megmutatta, mi is az az önfegyelem, még akkor is, ha nem teljesen érthető. A szoba ajtaja még mindig nyitva van, és a lámpa is ég, mikor belépek. Egy hosszúkás, mindkét oldalon szekrényekkel

beépített helyiség ez, ahol négy szék áll, orvosi eszközök, dobozok vannak mindenütt. Hihetetlen szerencsém van; rögtön az ajtó mellett jobbra megpillantok egy téglalap alakú kis szekrényt, ami egyrészt nyitva van, másrészt kulcsok lógnak benne; néhány másodperc után már a kezemben is van a 7-es számú csomó, amin jó néhány kisebb és két nagyobb kulcs lifeg. Kinézek a sötétbe. A szememet annyira megégethette a hirtelen erős fény, hogy semmit se látok, még a kintről, az ablakon beszűrődő utcai fények is csak foltok a retinámon, eltűnt a tálalókocsi, az oldalt húzódo műanyag székek és minden izgalmas repedés a padlón. Figyelek, de nem hallok semmit. A folyosó másik végében egy lengőajtó van, amögé kéne eljutnom, talán ott volna a legbiztonságosabb. Rohanni kezdek a jéghideg padlón, s már az ajtó előtt haladok el, mikor eszembe jut, hogy keresnem kellett volna valamit, amit felvehetek a lábamra, bizonyára találtam volna ott a szobában egy papucsot vagy effélét. Most már mindegy. Lelassítok, majd szép fokozatosan kitárom az ajtó bal szárnyát, belépek mögé, visszaengedem, és várok.

Úgy egy perc telhet el, és kicsapódik a terem ajtaja, igen komoly erő kell ahhoz, hogy valaki így kilökje, a fickó kiviharzik a folyosóra, majd eltűnik a folyosó végén rejlő sötétben. A nővér is követi, de ő a szobába megy, s amint eltűnik, megtolom a lengőajtót, amilyen gyorsan csak tudok, bemegek a terembe, hogy kiszabadíthassam a cuccaimat, sajog a nyakam, az egész tarkómon egy tompa nyomás uralkodik, és folyamatosan az az érzésem, mintha vér folyna végig a kezemen, holott csak fázom. Nem akar elfordulni a kulcs. Rángatom a lakatot, de hiába. Valaki a vállamhoz ér. Most már egészen úgy érzem magam, mint a gyerekkori hűtőfürdők idején; szinte elviselhetetlen ez a váltakozás, hogy kint a folyosón fáztam, a lakat rángatása alatt úgy szakadt rólam a víz, mint egy Cooper-teszt után, mikor kíváncsiorogtam a futópálya szélére – és rá néhány másodpercre, most megint a hideg. „Azzal nem fogja tudni kinyitni. Ha kérte volna, odaadtam volna a lakathoz illő kulcsot.” Mi az, hogy ha kértem volna? Nem is beszélünk egymással, fut át a fejemen az elmondásra soha nem kerülő válasz. „Hová akar menni?” – kérdezi mögöttem. Megfordulok, és a fekete hajú nővér áll velem szemben, egészen kerek, mélyen ülő szemekkel néz rám, s még így, a legelvetemültebb üldözési mániám beigazolódása idején sem merném azt állítani – ha valaki megkérdezné –, hogy rosszat akarna nekem. „Az a kulcs egy másik terem szekrényosorának a kulcsa. Ezzel tudja kinyitni a magáét.” Átnyújt egy kulcsosomót, majd rámutat arra, amelyiket használnom kellene. Nehezemre esik elvenni a csomót, és enyhén remegő kezekkel válogatok a kulcsok között, jól össze is keverem az egészet, hiába mutatta meg,

melyikre volna szükségem. „Ez az, ezt használja!” – szólal meg ismét, és közben rám néz, nem is a kezemre vagy a kulcscsomóra, egyszerűen mintha szuggerálni akarna, irányítani, éreztetni velem valami olyasmit, amire soha, egész életemben nem voltam fogékony. Mozdulni se bírok. „Fáj a karja?” – kérdezi teljesen természetesen. „Igen, eléggé.” „Akkor ezt vegye be most.” Kivesz a zsebéből egy kis dobozt, amiből egy szem fehér kapszula kerül a kezem ügyébe. Gondolkodás nélkül bekapom, majd nézem a nőt. „Most mire vár? Vegye ki a cuccait, ha menni akar, azt a férfit úgysem lehet lebeszélni arról, hogy megkeresse magát.” „Hol van most?” – kérdezem. „Fölküldtem, egy emelettel följebb. De nem hiszem, hogy sokáig tartana, míg rájön, hogy maga nincs fönt.” „Értem. És hol van, akiről beszélt?” „Egy másik kórházban.” „És mi van... illetve mi lesz vele?” – kérdezem elég bátortalanul. „Azt nem tudom.”

Az utolsó néhány mondat közben feltűnt, hogy a lány – mert inkább lányos, mint nőies – ínye néha kilátszik, mikor beszél, és olyan vörös, mint a frissen szeletelt marhahús, szinte visít az ajkai alól, melyek halvány rózsaszínben tündökölnek, és ez a négy; a fekete szeme, a fehér bőre, a szelíd ajkai és a harsogó, szinte lázadó belső egészen megdöbbenő, mintha csakis belül élne. Úgy érzem, hogy az, aki látja, azok, akik naponta találkoznak vele, nem is érzékelik igazán. „Miért enged el?” – kérdezem hirtelen, de meg is bánom, mert egyfelől borzasztóan hülyének érzem magam, másfelől ezzel elismerem a helyzetemet és a kötelességeimet. „Nem engedem el, csak megadom annak a lehetőségét, hogy elszökjön. Bizonyos szempontból egyáltalán nem javaslom, hogy elmenjen.” Olyan rezignáltan, tisztán, érthetően beszél, hogy nem is bírok a szemébe nézni, azon kapom magam, hogy csak forgatom ide-oda a fejem, mintha zavarban volnék. „Hogyhogy *bizonyos szempontból* nem javasolja?” „Nem javaslom, mert nincs jól, csak ezt a körülményei nem engedik láttatni. De legyen úgy, ahogy maga akarja, mondjuk azt, hogy elengedem. De csak azért, mert így is, úgy is visszajön hamar.” Teljesen logikusnak tűnik, amit mond, annak ellenére, hogy ez az első dolog az utazás szándéka mellett az elmúlt tizenkét órában, aminek látom értelmét, célját, és amit helyeselni tudok, csakhogy ez a kető nagyon is szemben áll egymással. „Csakis azért, hogy meglegyen, amit én akarok?” – szólok aztán. Nem válaszol néhány másodpercig, csak néz, bele a szemembe, majd szinte észrevehetetlen módon, tényleg csak egy milliméternyit mozdulva, mosolyra húzódik a szája. „Nem. Azért, mert nem szeretném, ha több bántódása esne. Végül is, ez a dolgom, hogy ezt megakadályozzam.”

Ezt követően kiveszi a kezemből a kulcscsomót, és mintha mindig is ezt csinálta volna, egyetlen mozdulattal kinyitja a zárat, kihúzza a kulcsot, és rám se nézve kimegy a folyosóra. Lüktet a szívem, s nem is a mellkasomban, hanem a tarkóm tájékán meg az alkaromban. Utána mennék. De valamiért mégsem. Felváltva villan be a gőzölgő aszfalt, a férfi feje, ahogy fölém hajol, a mentő villódzó belseje, Marika álmos arca és a házmesternőn párolgó műanyag dressz, a vakolat, majd a villanás az előző estéről, s ahogy lassítva figyelem, hogy a tenyerembe mélyed a kés hegye, és éget és zavar és mennék már el innen, és valamitől egyre enyhül a fájdalom a kezemben, a tarkóm bizserég, érzem, hogy egyszerűen csak rám másznak a ruhák, az órák üveglapja, mintegy pókfonál, rátekeredik a kezemre, nadrág, cipő, ing, rángatom a kötést, kabát, a szakadt táskám, majd az ajtó nehézkes mozgása, az enyhe teaszag, az ajtó lengése, az enyhe szél és a sötét folyosó nedves levegője, s ahogy feltűnik lassan az űr, aki a kapu melletti kis szobában egyenletesen emelkedik, hangfoszlányok, a szám mozog, aztán a váratlan berregés, a kapu nyílása, majd a levegő, ami nem ébredés, inkább a kábulat egy más foka, árnyékok suhannak el, sárga csíkok lámpatestekké állnak össze, és a nedves aszfaltban ott él egy másik város, majd a kapaszkodó fekete csíkja, ami hosszan, végeérhetetlen hosszan ráncigál, és mindig gyorsabb egy fokkal, előreúszik vele a kezem, reklámok futnak felle, váltakoznak egy üvegalickában, és két lány mosolyog, az egyik meg is érint, de nincs időm maradni, mert a szerelvénymár ott áll, nyílik az ajtó, fekete keret, bent kapaszkodók, és valaki mintha rajtam is csüngene, majd újra nyílik, a fehér márvány repedései közül mintha emberek bújnának elő, a csíkos, szabdalt lépcső ráncigál, és mire megjelenik a két sárga oszlopfeje és az újságosstand vakító fehérsége, megcsap a kinti szél, ami nyugalomra int, és lelassít, mint a célszalag a vágta legvégén. A térdemet fogom mindkét kezemmel, így most már biztos, hogy a táskámat elhagytam valahol.

Kezd kimenni belőlem ez a kábulat, amiről csak annyit sejtek, hogy összefüggésben lehet azzal a kis kapszulával, amit a nővér még a kórházban adott. Zihálok, alig kapok levegőt, és nem tudom eldönteni, hogy ez azért van-e, mert egyszerűen csak rohantam, vagy azért, mert rohantam, s mellé azt képzeltem, hogy nem rohanok kellőképpen. Felmegyek a lépcsőn, balra fordulok szinte ösztönös módon, és mellettem már ott tornyosul a hatalmas épület. Ötven méter, és elérem a bejáratot. Néhány lépcső, és megnyílik a tágas tér a hatalmas kijelzővel, és mögötte ott húzódnak, távolodnak a sín pályák. Mindenhol zaj, beszéd, targoncahang és kutyaugatás tolul felém, s kezd visszakúszni az a tompa nyomás a tarkómba és a feszi-

tő érzés az alkarom tájékára, közelebb húzódom a műmárvány szegélyhez, mely a feljárt keríti körbe, amin egyszerre vagy negyven ember emelkedik, akik már megvették a jegyüket az útra. Valahogy úgy képzelem most, hogy mindenki arra a vonatra szeretne feljutni, amire én is, de amikor a táblára nézek, rengeteg sort látok és számtalan elfolyó időpontot. Lassan tisztul a kép, a fekete háttér és a fel-le bukdácsoló helységnevek és időpontok kavalkádja. Hamburg. Ott van. Oda kell elsőként eljutnom, és azt hiszem, mosolygok, mikor benyúlok a tárcámért a belső zsebembe, s azt kiemelve megtalálom a jegyet, amit korábban megvettem. Ebben a pillanatban nem számít, hogy nincs nálam semmi abból, amit otthon gondosan összekészítettem, s hogy nem jutottam el végül a munkahelyemre, hogy a seggfej főnökömmel beszéljek, aki lenyúlta a csajomat, az sem számít, hogy az a férfi keres, hadd keressen, és Marika vérfoltja is teljesen hidegen hagy.

De ahogy nézem a kijelzőn a hófehér számokat, majd az órát, amin lassan lépked körbe egy fekete mutató, és a vonat piros oldalát, ami egyre sötétebb lesz, ahogy távolabbra és távolabbra nézek, eszembe jut a lány, aki odaadta a kulcsokat, hogy itt legyek. Megjelenik a hófehér táj, amiben feloldódna, eltűnne az arca, hogyha együtt lennénk. És már most, egyetlen tiszta gondolat után átkozom magam amiatt, hogy nem vagyok képes hiányérzet nélkül dönteni.

RAPSZÓDIA; KÉT TÉTELBEN

Nem fáztam meg, nem volt hideg,
Ha fel mertem rá nézni, valamiért
fémszínűnek láttam a szempárt.
Szobroknál látsz ilyet, de ott akkor
megalázva éreztem magam, pedig
nem volt nálam semmi se, kirázta
belőlem a bénaságot, kinyitottam
a számat. Szavakat soroltam, és
próbáltam fokozni, kóvályogtam,
majd futottam, aztán a rohanás
maradt, és elmúlt, elfordultam.
Elég, szóltam. Kifordultam, mint
vödörből a homok, visszafordulva
láttam: árnyékom nem mozdul.
Még mindig, mindig az arcáig ér.

*

Mit fázok én, jajgatok a hidegtől,
baszok felnézni rád, megvetsz és
a fémszínű Hegeso-szemedben
újra bámulom a saját szobromat.
Megaláztál, és megdőglött tőled
a bennem lévő bolond, és nem
szóltam hozzád, hisz sírnom is
kéne, rongyos ruhád márvány,
rám tapad, szakíts el, ha mersz,
visszabeszélsz. Virág az ember,
gyökere a félelem, kiborul a föld,
mert félsz tőlem. Halvány-jaj
a szívben, nincs semmi sem,
semmi baj, semmi baj, semmi,
majd kinövöd a bajt. Hahaha.

ÉNEK A FIATAL MÁRIA MAGDOLNÁHOZ

azt mondanám, epekedek
érted, de hisz reszketsz, és
minek ide kesergés, sírás,
látod, szeretlek, infantilis
öreg-hangon szólítgatlak,

és hajdan talán belém is
remegsz, gyomlálnám a
kertetet Szöulban, és ha
kell, Southamptonban is
felásom a földet neked,

mert felnyögsz és – – –
bánat-szavának sírkövét
forгатod, és akit kívántál,
szeret és belül van, nincs
már fájdalom, vigasz van.

A TÖREDÉKES JÓ

*nincs idézet
de van kinek*

Töredékes, mert miképp beszélgetünk
Egymással, úgy érzem, mondatok közt
A töredék, mint törmelék bújjik meg és
Töredék, mert a mondataim fele a te
Szavaidban folytatódik, látod, most is

Keresem őket, középszerű szópiszok
Mindaz, amit idevetek, és felsóhajtok,
Mindeddig balfasz voltam, hagytam,
Hogy a jó elszaladgáljon mellettem,
Farkát csóválva, és ekkor figyelek fel,

Zúg a fejem, zúg az állat, mindenhol,
Jobbra, sokkal jobbra számítottam,
Milyen a jó, hisz a gonosz is kihúzott
A vízből, mikor lenyomhatott volna,
Most pedig úgy érzem, a jó vagy

A szeretet (nevezük nevén) torkon
Nyomva fojtogat, víz alá tart, és azt
Hiszem, mert azt mondják, hogy
Még jőni, még jőni kell, de nem, már
Nem jöhet, marad a szeretet és

Ami utána marad: a semmi: a nulla.
Amit egyszer leírsz, végül felerősödik,
Figyeled, ahogy megtörténik, történik
Mint az ige, nincsen szó rá, találgatni
Fogok, minek hívjam mégis a jót.

NEM ÍRNI TOVÁBB

Fernhill: Wasod

a mondatot. Az alany helye üresen marad. Ebben a történetben nem lesznek emberek. Így. Egyetlen embert sem vagyok hajlandó. Nem kell. Vannak fák és madarak. Eg, bolt. Éppen elég. Sőt, sok. „Elindulni egy úton és nem állni meg.” Nem, nem így van. „Elindulni egy úton és megállni.” Nem, így se. „El se indulni.” „Megállva maradni.” Írjunk a csöndről. Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember és annak három fia. A legidősebb fiú nem ment el szerencsét próbálni. A középső fiú sem. A legkisebb fiú arra gondol, milyen unalmas a történet, nem is történet, semmi sem történik, ezért úgy dönt, elindul. „Elindulni egy úton.” De melyiken? A Fő úton. Van abból elég, semmit sem jelent. Melyik faluból? Azt már nem tudja. Nem mindegy? Nem. A fiú türelmetlen, már elindulna, azon az úton, de kérésre még köröket ró saját tengelye körül. Kellőképpen részletes képet nyújtson faluja gazdasági, a lakosok társadalmi helyzetéről. Az olvasó már régen félredobta a mesét, különben sem írunk ilyen hosszú bekezdéseket, – és még mindig nem történt semmi. A fiú megunja, és arra gondol, akkor inkább nem megy sehova.

Új bekezdés. Most valami mást kellene írni. Kicsit mást. Ami továbbvisz. Valamerre. De ha nem megyünk semerre? Akkor nem kell irány. Akkor csak szavakat írni egymás után. Továbbvinni a meglevőt. Például fel lehetne idézni a szöveg elejéről a fákat és a madarakat, az eget. Lehetne, de még nem. Az olvasó egyelőre maradna itt, a mesénél. Akkor meséljünk. Új bekezdés.

A szegény ember ül a szobájában és nem vet, nem arat. Így döntött. „Nem indulni el.” Ha reggel az ágyban marad, semmivel se lesz jobb vagy rosszabb. Ha magára hagyja a földeket, a földek elhagyják magukat. Emberi számítás szerint. Ha nincs kalász, nem kell aratni. Ugyanígy az állatokkal. Ha nem eteti az állatokat, nem lesznek állatok. Akkor nem lesz kit etetni vagy nem etetni. Mennyivel könnyebb. A szegény ember szeretne így élni, de nem fog. El kellene küldeni, próbáljon szerencsét ő. A fiúk pedig addig művelnék a földet, amíg. Ha. Ez sem szükségszerű. „A fiúk ülnek a szegény ember szobájában, és nem vetnek, nem aratnak. Így döntöttek.”

Nem, így sem jó. Emberekről nem. Volt egyszer egy szegény állat és annak három kölyke. A kölykök úgy tervezték, amint elérik a megfelelő kort, világgá mennek. A szegény állat, mit volt mit tenni, hamuban sült pogácsával eresztette őket útnak. Igen, az állatok elmennek. Ha le nem lövik őket.

Nem, így sem. Az alany helye maradjon csak hely. „Világgá mennek.” Kik? Ki nem? Most lehet visszatérni a szöveg elejéhez. „Fák és madarak.” Leírni és nem írni mást. Ennél többet minek. Ez is pazarlás. Pedig muszáj. „A fák és a madarak elmennek szerencsét próbálni.” Nem, ilyet nem lehet. A fák nem tudnak. A madarak? Nem, ez így túl sok. Egy madár, vagy kettő. Végző esetben is maximum tíz, de akkor már bajban vagyunk. Hogyan írjunk párbeszédet? Kérdezte az első, válaszolta a második. Nem. Akkor meg kellene nevezni őket. Áron, Judit. De a madarak nem hallgatnak névre. Az emberek? „Minek.” „Ez is pazarlás.” „Nem kell.” Ahogy a már megírt sorok is tetszés szerint visszatérhetnek. „Mennyivel könnyebb.” Új bekezdés.

Keresés: „nem”. Keresett szöveg: „nem”, csere erre: „igen”. „Igen írni tovább a mondatot.” „Igen indulni el.” Keresés: „igen”. Keresett szöveg: „igen”, csere erre: (ide semmit sem írunk). „Írni tovább a mondatot.” „Indulni el.” „Így jó.”

Az olvasó megzavarásaképpen egy bolti jelenet. Ebbe az egy szóba kapaszkodunk: „bolt”. Az ég itt nem említendő. „A fiú bemegy a boltba.” Ez így kevés. „A fiú igen bemegy a boltba.” Sok. Mi a neve? Mondhatnám, Ferenc. „Ferenc bemegy a boltba.” Melyik boltba? A közértbe. Ugyan, ez semmis. „Ferenc bemegy a CBA-ba.” De melyikbe? Most utcanevekkel kellene dobálózni. Minek. Maradjunk annyiban, egy hímnemű, gyerekkorú egyén bemegy egy termékeket árusító kisboltba. Mit csinál? Lehet, hogy semmit. Csak bement. „Elnézést, csak nyitva volt az ajtó és.” A hímnemű, gyerekkorú egyén zavart, némi toporgás után kilép a helyiségből. Mehetünk vele, maradhatunk az eladónál. „Az eladó áll a pult mögött, és mosolyog. Semmiség, bárkivel előfordul.” A fiú odakint marad, az ajtó mögött, kövessük. A fiú most én vagyok. A fiú most lány, aki éppen azt az élményét éli újra, amikor egyszer utána futott az eladó. Ez most egy rövidárubolt, a lány bemegy, körbenéz, távozik. Megesik az ilyen. Halkan köszön, beteszi az ajtót. Halad, elfelé. Az eladó utána, az ajtót feltépve. „És köszönni ki.” Nem vitatkozom, fáj a torkom, nem tudok hangosabban. Visszatér helyére, de még nem elégedett. Haladok, előre. Aztán megint az ajtó, kiabál, utána fut. Nyissa ki a táskát. A földre kényszerít. Fekete gombolyag. Nem

vitte el? Véletlenül. Nyilván. Nálam nincs, miért lenne, mi vagyok én. De azért átkutat. Kudarcs. Visszatér. Helyére. Jó kutya. Itt most megállunk, mert a fiú nem én vagyok, nem is lány. Ez pedig egy italbolt, ahol nem szolgálják ki a gyerekkorúakat. Hogy mondjunk valamit az emberektől. Alkoholproblémák, például.

Át kellene olvasni, amit eddig. A szegény emberes rész elég gyenge, ki kellene húzni, talán az egészet. A szegény állatos már jobb, de túl rövid. A fákról és a madarakról sohasem lehet eleget. De túlírt. Szavak, mondatok, sorok kihúzása. Hogyok kihúzása. „Lehet, semmit.” „Mondjunk valamit az emberekről.” Mertek kihúzása. „Itt most megállunk, a fiú nem én vagyok...” Menthetetlen. Az elbeszélőt egy dobozba kellene helyezni: Belülről hallgatva, mi zajlik a kintben. Mennyivel érdekesebb lenne. Vagy sűrítsük a történetet. Két mese belefér egybe. A szegény ember és a szegény állat beszélgetnek a csemetéikkel. A fák beszélgetnek a csemetéikkel. Akkor, inkább. Nagyobb a meghökkenés. Aztán: az alma nem esik messze a fájától. Mondjunk közhelyeket. A dobozban szabad. Mindent nem ismerhetünk. Minden leírt, minden olvasható. Olvastuk? Ugyan.

Visszatérhetnénk itt a legkisebb fiúra, aki hirtelen meggondolja magát, és mégis elindul. De nem indul el. Nem akarok visszatérni rá. A körkörrösség már így is megteremtett. A rituálé rendje szerint már nem hiányzik más, mint a mondat vége és a dátum,

2013. 07. 25. 10: 12: 59.

TÖMD KI, HA ÜRES

Pat Metheny Group: Are You Going With Me?

Az elbeszélő most egyedül van. Ül mellette egy fiatalember, akivel talán lehetne, de most nincs. Távolságra vannak egymástól. A hím egyed nem fog közeledni, neki nem fontos a közelség. A nőstény egyed – az elbeszélő – azonban mást sem szeretne. Ő sem mozdul. Várja a társat. Várja, mikor veszi észre az a távolságtartást. Nem veszi észre, láthatólag. Ez a játék a végtelenségig üzhető, a társ sosem tanul, és sosem látja a változást. Ami-

kor a másíknak már fáj a közeltelenség, és azért tart távot, szokja az egyedült. Nincs ezzel semmi baj, emberek körében valahogy így szokás.

A padkán ülnek, autó úgysem jön erre. Vidéken vannak, az égen fekete zsebkendőkből varrt köpeny lebeg. Orrfújni nem kell, azt sem értem, miért fekete. Az elbeszélő – a lány – arra gondol, milyen lenne a fekete vécepapír. Ki használná, s mire? Az égbolt ruhája alatt olyan fehér, mintha papírból volna. Fehérre festett papírból. Felhők is vannak, most viszont még a csillagok sem látszanak.

A háttérben álló fák előtt emberek állnak. Az elbeszélő lehetne velük is, de nem tud még. Nem ismer senkit. Nem fog közeledni. Azok pedig inkább egymással ismerkednek. Mellesleg várnak. A múzeummal szemben, az úttest másik oldalán toporognak, a kapu csaknem nyílik. Azt figyelik. Nem baj, szépek a fák, vannak már hulló levelek, és ha elhisszük, akár csillagot is láthatunk a feketén. Nincs, a fényszennyezés már régen betiltotta az efféle fényforrásokat mint konkurenciát, de a csillagászatba vetett hit megingathatatlan. Csillagok márpedig igenis vannak. Valahol. Különben is milyen undorító, lebutított romantikus mese volna ez, ha a csillagok alatt ülnének. A hold korongja alatt. Igaz, a hold valóban látható, azt még nem sikerült kioltani, de róla nincs mit mondani, ez nem egy romantikus történet. Fúj.

A kommunikáció lehetetlen. A hím egyed a kapuig sétál. A nőstény egyeddel nem, de mással igen. A biztonsági őr természetesen nem kíván beszélgetni. Percekig kell fűzni. Ez sem baj, egy lány felszedése ennél tovább is eltart. A férfi a rácshoz lép. Végre. Namivan? Mi lenne. Szépek a fák. Nem kell orrot fűjni. Ez egy múzeum. Bemennénk. Az őr semmit sem ért, a kint álló élöket fixírozza. Csodálatos. A múzeum zárt, a belépés elképzelhetetlen. Vezetés nélkül nem. Mintha az ember nem tudna maga végigmenni. Nem, nem tud.

Sajnos, nem mehetnek be, azonban némely tárgy kihozható. A nőstény egyed – a lány – közben irigykedve egy összefonódó párocskát les a csoportban. Valóban, így is lehet. Meg kellene mutatni a hím egyednek, elhiggye, a férfi is közeledhet, nem csak a nő. Vannak csillagok is. Két ember az már egy fény. Nem, nincsenek csillagok, ahogy angyalok se. Nincs fény. Az őr közben visszaérkezik, kezében egy amúgy *Megérinteni tilos!* tábla alatt nyugvó róka teste. A rácst kinyitja, a kőre teszi az állatot. Szép, vörös. Kitömték. Ennek ő annyira nem örült. A múzeumlátogatók annál inkább. A róka ül és vár. A fák előtt álló emberek közben a múzeum rácasai előtt álló emberekké lettek. Most a tárgyat nézik, annak szép vörös szőréét.

Valóban, csodaszép. Csak sötét van. Az őr kis zseblámpájával rávilágít tíz perc kérése után. Valóban, így sokkal hihetőbb. Még a csillagok is hihetőbbek. Nézik, nézik, a róka változatlanul szép és vörös. Jó az, valóban, szép, vörös, kitömött, tárgy. Valóban. De. Mást is lehetne nézni. A biztonsági őr elutasítja. Több tárgyat nem hozok ki. A többi ugyanilyen. Állatok, kitömve. Semmi különös. Láttak már szarvast, nem? És gyurgyalgot? Na, ennyi. Nincs itt semmi látnivaló. Takarodjanak! A viszontlátásra.

Megragadja a rókát, visszaviszi az épületbe. A rácsot nyilván behúzza maga mögött. Talán, ha még öt percig könyörgünk, kicsit felkapcsolja a lámpáját, legalább a fényben való hitünk erősítsük.

A fiatalember közben egyre távolabb áll. Illetve egyre távolabb kerül az elbeszélő mozgása által, aki igyekszik mindig egy-két embert közéjük állítani. A párocska szinte egy. Az elbeszélő erre nem figyel, mert most a társának elkerülése a feladat, nem az irigykedés.

A zavarban valaki megjegyzi, állatok vannak idekint is. Igaz. Irány a világ. A vidéki látkép városivá alakul, a múzeum rácsai mögött álló emberek utcán járó emberekké válnak. A lány – az elbeszélő – már nem figyel. Egyáltalán. A fiatalember galambot mutat. A csoport álmélikodik, valóban, galamb. Szép, szürke. Még mozog. Majd, ha kitömik, nem fog. Gondolják. A fiatalember megfogja. Nézzétek, még csak fióka. Alig repül. Kiesett a fészekből. Ez nem baj, ez rendjén van. Ellenben azzal, hogy feje beleakadt valami műanyag hálózatba. Afféle vöröshagymák vagy egyéb zöltségek tárolására alkalmazható tasak anyaga lehet. A fej hátulja így a csőrrel összekötött. Enni se tud.

Amíg a hím egyed fogja, a nőtény egyed kiszabadítja a hálót a toll közül. A csőr kinyílik, a galamb visszanyeri szabadságát. Mégsem elégedett. Fél. A hím egyed leteszi egy párkányra, a várakozó csoport a túloldalra ül, figyelni. Az égbolt gyűrött zsebkendői szürkék. Mert nincs fekete és fehér, csak szürke. A madár csipog, él, mozog. Szürke. Nem szép. Szürkéi közt sárgák tollnak. A fiatalember morzsát szór neki, majd távolabbra is. Rátalálnak.

A kapcsolatteremtés lehetetlen. Az ép és egészséges galambok csak megeszik a morzsát. A kicsi és beteg hiába fut a lábuk elé, hiába sír, hiába eregeti a tollait. Nem kell. Fut utánuk is. Hiába. Az ép és egészséges galambok már felnőttek, elrepülnek. Az anyja sem ismerné fel. Az elbeszélő – a nőtény egyed – a hím egyed mellé kerül. Valóban, beszélhetnénk is. Érezhetnénk is. Ki is fejezhetnénk. De nem. Nem kell. A hátramaradt galamb sír. Senki sem sajnálja. Tartani kell a távolságot, képesek legyünk el-

különíteni magunkat a mástól. Azért születünk egyedül, hogy egyedül legyünk, nem?

Amíg a párocska összeborul, a lány arra gondol, ők is párocska, ha nem látni rajtuk. Továbbmennek, egy szökőkút előtt megállnak. Vize gyűrött, sugarak cikáznak felületén. Ép és egészséges galambok röpködnek felette. Egy valamikor ép és egészséges példány azonban hátramarad. A lábtörés kizáró tényező. Vagy nem. A különös, inkább pocsolyára emlékeztető szökőkút vizében úszni tanul. Láb nélkül ugye mást kell. Vagy csak evickél. Senki sem fog közelíteni hozzá, a többi galamb inkább egymással van.

A fiatalember azt hiszi, megmentheti. Kiveszi a vízből. Fény gyúl, valahol. Tegyük családdá. Sűrű bokrok közé vettetik a két madár. Kapnak enni, kapnak inni. Az egyik járni, a másik repülni nem tud. A családdá tétel erőszaktevés. A kicsi nyöszörög, a nagyot nyüstöli. A nagy úgyis meghal, a kicsi is. Ha időben szólunk, a múzeum dolgozói kitömhetik. Bár galambot nem szokás kiállítani. Galambot nem szokás megmenteni. Van abból annyi. És különben is, mi haszna? Fúj.

A csoport a történet folytatásában még egy kisebb városi körutat tesz, különféle tárgyakat keresve, melyek még állatok, s élnek. Ameddig. Ez minket nem érdekel. Ugorjunk előre. A körút végeztével ugyanott, a galambok keresése. Mindezek után a látkép ismét a vidék, a múzeummal szemközt, a busz hamarosan hazavisz a szállásra. A lány – a nőstény egyed – a fiatalemberrel szeretne lenni, a közben kisimuló fekete zsebkendőköpeny alatt, a csillagok hitében. Nem lesz, a fiatalembernek nincs rá igénye. A párocskára itt nem nézünk, ne fájjon a másképpen is lehet. Nincs lehetőség a másképre. Az van, ami. Örüljünk.

A jótett eredménye sohasem kutatható ki. Teszel valamit. Kész. Nem követheted azt, akivel tetted, megnézd, valóban jó-e neki. Meddig jó neki. Értékeli-e. Nincs rá mód. S ha követed, se tudhatod, mit gondol, mit érez. Jó-e neki, egyáltalán.

Amíg a csoport a galambokat keresi a sötét bokorban, eltapos néhány élő. Mindez nem számít, emberek körében, szokás. Majd kitömik.

2013. 08. 23. 7: 22: 36

FÖLDKERÜLŐ PÁLYA, VÍZEN, SZÉLÉRT

Moddi: Mannen I AUSA

menekülésre mindig kész. várom, mikor küldenek el. mikor kell elhallgatni végleg. mikor találok vissza oda, ahonnan elküldenek. mikor nem keresem többé. szemek és homok. valamit nézni próbálok, eltereljem figyelmem a látról. valamit csak sejteni, a tudatosodást elkerülendő.

kinyitották az ablakokat, ne legyen különbség hideg és fagy közt. ne legyen különbség lárma és zaj közt. egy partot látok, melyet nem érint víz. ki ne száradjon, locsolom még. a tengert a csigák házában szállították a sivatagba. szomjas szájak és kezéd.

elindulok a hiába. elképzelem, ott semmi sincs. s ahol semmi, ott fekete sincs. a füstöket háromszögletű nejlontasokba tették, és elrejtették valahol. valaki füstölővel, valaki égetett növények feketéjével áldoz az isteneknek. valaki magot, valaki magát áldozza fel.

most tegyünk úgy, mintha lehetne még mit. mintha akarnánk azt. mintha nem volna minden hiába. mintha télen is lennének életek és élet. mintha nem volna minden homokból, nem porlana minden porrá, nem földek volnánk mind egy hatalmas föld felszínén.

mintha lennének. a semmi helyére képzelem a többit, a mindet, azokat, melyeket eltöröltem. a valamik helyére tett semmi helyére mindent. a mások fájdalmaiból már falat lehetne rakni. mégsincsnek házak. utcákra szorulunk ki, a csendből a csendbe.

hallani vélem a hangot. csak addig, amíg valaki el nem törli azt is. kiderül, téves. ez a hang sem nekem szólt. ez az ember sem nekem köszön. azt mondanám, ez egy hatalmas doboz, ha kívülről nézed. belülről valahogy mindig sokkal szűkebb. rád feszül, amíg kiléped.

a bőrből kilépni próbálni akarni tenni. az emberből az elméből a szívből. ember alakú vagyok, ez fáj a legjobban. kis korsókba mérik, poharakba töltik a létem. a létjogom. odalép hozzám egy, elperelni azt, is. levegőmegvonás. elvonva önmagamból maradok magam.

nem kérdések, csak válaszok indítanak ide. semmilyen mozdulat megtétele után ugyanígy, ugyanitt. ott. az önmag áldozata. valami csak marad, utánam is. valami csak marad, miután minden föld, semmi föld leszünk. a világ vége az a szűk sáv, melynél tovább már te sem mehetsz.

kiabálnak, de hagyjuk. itt csönd van, itt, hol nem hagynak szólni többé. az egyetlen ajtó mögött sincs semmi. remélem, hagynak menekülni. azok a kötelek másokat kötnek majd porrá. hiába álltam lábra, látod, az első lépések utolsó lépésekig vezetnek. a dobozban még nyugalom van.

a mese úgy kezdődik, hogy volt egyszer egy hol. olyan szögletes, olyan kerek is volt. helyen. ott élt az ember a fiaival. azt mondja egyszer az ember a fiainak, menjenek el. az ember fiai elmennek, mert azt mondta az apjuk. sétálnak, sétálnak, keresnek valamit. nem találnak valamit. semmit igen, mégsem veszik föl. föld az, föld is. amíg mennek, este és reggel lesz. este az ember fiai aludni térnek. a földre fekszenek. amíg alszanak, földek. a vadállatok zsákmányt ne lássanak bennük. amikor felkelnek, emberek. különbségnek csak azt érzik, hogy egészükkel vagy morzsányi részükkel isszák a vizet, a levegőt, a teret. mennek, mendegélnek, amíg elérnek egy semmit. közelebből szemügyre veszik. nem, ez is semmi. odalent hagyják, a legkisebb rá is lép. nem vette észre. az ember a házában várja a fiait. arra gondol, ő is volt egyszer egy ember fia, amikor még fiatal volt. amikor elküldte az apja, sosem tért vissza.

kinyitják az ablakokat, ne legyen különbség. a volt egyszer egy hol volt asszony lányai néznek ki rajtuk. ne legyen különbség ember és szél közt. ha éj és sötét lesz, rájuk szól az asszony, menjenek el. az asszony lányai elmennek, mert azt mondta az anyjuk. sétálnak, sétálnak, keresik a szelet. nem találják meg, csak semmiket látnak. próbálnak úgy tenni, mintha valamik volnának. zöldek és kékek, mondogatják. vasszínűek. kerekék és szögletesek. nem azok, csak földek, is. amíg visszateszik a többi semmi közé, bánják, hogy semmi sincs, amit fölvehetnének. esték és reggelek lesznek, amikor majd a légből fekszenek, szélve. nem találják a szelet, a levegő hiány. az asszony közben arra gondol, ő is volt egyszer egy asszony lánya, akit elküldött az anyja. sosem tér vissza. a szelet kereste, de csak földek voltak. akkor lefeküdt a földre és elaludt. az asszony lányai most földek, félve, mégis felfalatnak.

szeretném megérteni a csöndet. hogy miért tiltott a szó is. hogy a keresés miért veszíti értelmét. egyetlen székek mögé ültetett erdő. azt hittem, egyszer majd. azt hiszem nem hiszem. azokon az utakon most nem emberek járnak. félek, egyedül nem találom meg az arcom.

egy tükör és egy ablak. amíg a valamit kerestem, minden ablak volt. láttam a láthatárt. minden puha és sima volt, egy víz felülete, tavak. amikor rátaláltam a semmikre, melyek minden valami helyét kitöltik, minden tükör lett. nincs okom félni. minden ugyanaz.

halottaiból támad. félek, falak. ezekből a fájdalmakból sem tudok falat rakni. a magamét sem kérik. a tányéron a fejed helyett salak. a zuhanyrózsa alatt arra gondolsz, egyszer már tiszta is lehetnél, de nem leszel soha. most más van. most füst és fekete van, felületek. most nincs van.

a kis dobozok, melyekbe magad foszlatod. minden gondolat mint hajszál feszül, majd ereszt. elszakítnálak, s magam szakadok el. ennyire fájlak? minden szavam helyére mások szavai jutnak. hol vagyok a földhöz? szőnyeget terítenek le, legyen mi alá söpörni maradékom.

amíg magad és magam áldozod föl, hallgatom a csigákban a sivatagot. a locsolókannából homokot hintek a vízre. sár lesz, s ha megszárad is csak föld. a követ fölveszed, a göröngyöt visszadobod, cipődről is lerúgod. a hó is csak addig fehér, amíg belelépsz.

nincs okom, lásd, lépni. meglep, hogy ti még jártok. tudom, egyik láb meg a másik. meg, hogy izomsorvadás is van, lehet. csak azért menni, bele ne haljunk a nembe. nem. a kis sziget sem mozog. mielőtt elküldik, még békésen alszik. víz nélkül is lehet inni.

fészeknyi por. elrohadás. az öreg állat is szép. a növény. a föld is szép. az ember nem föld. a föld sem ember. vannak ugyan sarak. ameddig él, addig alak. apróra hullja magát. nem neked mondom. nem téged veszlek észre előbb. amíg az önmagot fel nem töröd, addig nem vagy.

kérdezhetném, hová marad. nem ide. oda, vagy messzebb. a kiindulópont keresése. mintha az egész utat csak azért járnánk végig, visszaérjünk a lelegejére. amikor már nem kell keresni. amikor visszaérkezünk. amikor felismerjük, ez az. amikor nem. tovább is lehet menni.

maradni. bútorok vannak itt, fából és fába. nem én vagyok itt, ez csak föld, föld vagy semmi, semmi vagy semmi, minden vagy. elég volna csak ki lépni abból a bőrből, melybe szorítkozol. a bőrbe, köröm alá, szívbe, szájba harapó fekete köd. élve ölni magad meg.

a földről fölkelnek, és úgy mennek tovább, mintha emberek volnának. mintha volnának emberek is. mintha volna még föld, melyen emberként, földként menni, gördülni lehet. szél nem jár, korszó nem jár, kút sincs, száj se. az emberek fiai így mennek. az asszonyok lányai másként. ott szél fúj és föld száll. össze fognak találkozni, vagy se. amíg mennek, mendegélnek, nem találnak odakint semmit. semmit, amit majd magukkal visznek. nem visznek magukkal. a játék célja a játék elvesztése. minden kis követ, melyet megmozgatunk, vissza kell tennünk pontosan oda, ahol találtuk. ahol találunk valamit, ott nem találunk semmit. a semmik pontos visszahelyezése önmagukba. önmagunk kihelyezése önmagunkból. az önmag külseje

és belseje. az ember fiai és az asszony lányai addig sétálnak, sétálnak, amíg meg nem találják egymást. akkor megállapítják, nincs ugyanaz és nincs más. a zaj zaj. a zaj lárma. a lárma csönd. a csönd zaj. szél és föld keveréke? talán köd, talán füst. a vadállatok és a vademberek se vadak.
a sáv, amelynél nem lépünk tovább.

2013. 12. 13. 13: 17: 43

Zalán Tibor

ÉS NÉHÁNY HAIKU... 17.

Fekete varjak
fekete göröngyökön
fekete tavasz

*

Kitépte tollát
a madárnak Csak bámul
mikor égbe hull

*

S a táj Nincs benne
élet Lehetne lány a
kútnál De nincs ott

*

Törékeny béke
Ahogy közeleg hozzá
úgy távolodik

*

Rongy állomások
részeg fényében hagyja
maradék múltját

*

Árnyék integet
a teraszon túlról s a
sárga ház ragyog

*

Túl korán elment
mondja Túl soká maradt
mondja Kihátrál

*

Leül a kőre
Lassan világosodik
Hallgat Bevallja

*

Távvezetékek
húrján pendül a madár
Halálos zene

*

Fojtogat ez a
cseresznyevirágzás A
szép megbetegít

*

Otthagytá pedig
szüksége lett volna rá
Nincs miért Nincs csak

*

A sínek között
sárga virág nő Vonat
fütyty a sírokon

*

Meddig emeli
a súlyt maga sem tudja
Vérzik a karja

*

Hogy ott van tudta
Nem akarta látni Állt
Háttal kérdezett

*

Két levált talpú
bakancs a parkányon Két
beteg üzenet

Kuti Márta

UTAZÁS A VILÁGOM
KÖRÜL. ADALÉKOK
OSVÁT KÁLMÁN
ÉLETÉHEZMOZAIKOK OSVÁTH JÁNOSSEL VALÓ
LEVELEZÉSEMBŐL

Osvát Kálmán írásait, szerkesztői és lexikográfiai munkásságát a Mentor Kiadó révén ismerhette meg a nagyérdemű. Itt jelent meg alulírott szerkesztésében a *Zord Idő antológia* (1998), *Motívumok* (2000) címet adtam válogatott publicisztikai írásait, esszéit és a *Románia felfedezése* című riportját tartalmazó kötetnek, és sikerült a pótolhatatlan *Erdélyi Lexikon* újrakiadása. Sőt, a maga idejében nagy port kavart Berde Mária-regény, a *Szentségvívők* (1999) – ami Vásárhely akkori értelmiségi világának kulcsregénye – is újra az olvasó asztalára került hosszú évtizedek, tiltások után.

Nemrég, legnagyobb meglepetésemre, levelet kaptam a Facebookon Osvát Kálmán második házasságából származó fiától, dr. Osváth Jánostól, amiből párbeszéd alakult ki, és sikerült új adatokkal bővítenünk az Osvát Kálmánról kialakított képet. Úgy vélem, nemcsak az ő emlékezése, de a levelezésünk is érdekes adalék, egy szeletke az erdélyi és magyar irodalomtörténethez, amiből sok minden kiderül, adalék egy polgári család életéhez a mindennapokban, és a korszakhoz, amelyet nem is ismerünk annyira, mint hisszük.

*

Tisztelt Kuti Márta! Bocsánat, hogy ismeretlenül zavarom. A nevem Osváth János, Osvát Kálmán az apám volt. 14 éves voltam, amikor ő meghalt, most már idősebb vagyok, mint ő volt halálakor. Véletlenül akadtam az Ön írásaira az interneten, az abban apámról írottak természetesen mé-

lyen megérintenek. Én magam orvos vagyok, és Budapesten élek. Irodalmi olvasottságom általában és ezen belül az erdélyi magyar irodalomra vonatkozóan szerénynek mondható. Ezért talán arra is illetéktelen vagyok, hogy munkásságáért köszönetet mondjak, hiszen nem nekem, hanem a magyar kultúrának tesz vele szolgálatot. De azért köszönöm! Ha bármilyen információval segíthetek, rendelkezésére állok. (...) További sok sikert és minden egyéb jót kívánok! Osváth János

Tisztelt Osváth János, szégyellem magam, hogy csak most válaszolok az ön levelére, de csak mostanában kezdtem gyakrabban facebookozni, és így fedeztem fel üzenetét. Örülök, hogy megkeresett, és elmondhatom, milyen nagy öröm volt számomra az édesapja munkásságával foglalkozni. Szerencsére Vásárhelyen fejtette ki, írta meg mindazt, ami nagyon fontos az erdélyi és egyetemes magyar irodalom számára. Büszke lehet az édesapjára, és ha megírná emlékeit róla, én megpróbálnám elhelyezni valamelyik itteni lapban, mert ő a mienk elsősorban. Életművét, ami nem tetemes, de jelentős, sajtó alá rendeztem és kiadtam. Első volt a *Zord Idő antológia*, igen gazdag és színvonalas anyaggal, mert nagyon jó szerkesztő és kiváló publicista volt, s így válogatta munkatársait is. Összegyűjtöttem és sajtó alá rendeztem egy életmű-válogatást *Motívumok* címmel. Tanítanám az újságíróknak. Ez az egyetlen igazán könyvnek nevezhető kiadvány műveiből. Aztán újra kiadtuk az Erdélyi Lexikont, amit azóta sem tudott senki utána megismételni. És végül Berde Mária, a kiváló erdélyi író a *Zord Idő* és Osvát történetéről szóló *Szentségvívők* c. regényét is újra tető alá hoztam. Ha kíváncsi az írásokra, amelyeket bevezetőként ezekhez a könyvekhez írtam (a bevezetőben említettekhez – a szerző megj.), megtalálja őket *Írásnyomok* c. kötetemben, amit feltettem a Transindex adatbankjába (Erdélyi magyar kisebbség Könyvtára, a *Motívumokat* keresse ugyanitt a Mentor Kiadó neve alatt). Ha későn is, de ismerje meg édesapja valódi lényét.

(...) Írja, hogy szerény az irodalmi olvasottsága, s főleg az erdélyieket illetően. Nincs vele egyedül, az anyaország egyik nagy szégyene ez...

Várom válaszát tisztelettel és hálával

Kuti Márta újságíró

Ui. Tartsuk a kapcsolatot! Köszönöm.

Ja igen, ő h nélkül írta a nevét. Oka van ennek is! Meg Ernő is! Én ezt tiszteletben tartanám, mert megérdemlik!

Tisztelt Kuti Márta, gyorsan válaszolok, és egyelőre nem hosszan.

Apámról nagyon sok személyes emlékem van. Kellő gondot akarok fordítani arra, hogy elkülönítsem a biztos emlékeket a bizonytalanabbaktól, amennyire lehet, elkerülendő a szubjektív torzításokat. Konzultálnék a nővéremmel is, aki 11 évvel idősebb nálam.

(...)

Igen élénken emlékszem sok mindenre, de felnőtt életem folyamán a legutóbbi évekig nem sokat foglalkoztatott a személye.

A *Hisztéria* című novella nagy hatással volt rám. Nem tudom megítélni, hogy mennyire jó írás, de mintha ebből most, annyi évtized után érteném meg azt a szenvedést, amit túlérzékeny idegrendszere által folyamatosan átélt. A *Levelek a fiamhoz*, amit már ismertem, most elolvasva, a pipájának a szagát is felidézte bennem.

Az *Írásnyomok* és Berde Mária regénye persze nagyon érdekelne, remélem, hogy rátalálok az interneten.

A „h” betű eredete a nevem végén rejtélyes. Mint az elolvasott anyagokból megtudtam, apám is néha úgy írta a nevét. Az én nevem az eredeti anyakönyvben Osvát volt, de az első anyakönyvi kivonatban, mint azt szüleim később észrevették, már Osváth lett. Nem törődtek vele. Az iskolába viszont th-val iktattak be, ezután az intőket és egyebeket már furcsa lett volna más írásmóddal aláírni, ezért apám talán valahogy rászokott az Osváth verzióra. Nem tudom biztosan. Tapasztalom, hogy más családokban is vannak ilyen bizonytalanságok a nevet illetően. Én már nem tudok megszabadulni a h-től, minden listán, szerződésben, igazolványban stb. így szerepelek.

Kedves Márta, felkérése nagyon megtisztel, összeszedem, amit tudok.

Üdvözlettel

Osváth János

Később megérkezett az alábbi, részletekbe menő emlékezés:

APÁM, OSVÁT KÁLMÁN

Családi háttéréről, ifjabb éveiről nem tudok többet, mint ami nyomtatásban máshol már megjelent, és bárki számára hozzáférhető.

Először is az adatszerű tények:

Apám 44 vagy 45 éves elvált emberként Budapesten megismerkedett egy 21–22 év körüli könyvesbolti eladóval, Back Zsuzsannával, vagyis anyámmal, akivel később házasságot kötött.

A családi legenda szerint (amint a nővérem a napokban elmesélte) így történt:

1925-ben életében először nekivágott egy külföldi utazásnak, Bécsbe és talán más nagy európai városokba szándékozott volna látogatni.

Rövid időre Budapesten szállt meg, és betért az Andrássy úti Singer és Wolfner könyvesboltba. Megismerkedett anyámmal.

Anyám belvárosi ügyvéd lánya volt, négyen voltak testvérek. Zsuzsa gyerekkorától kitűnt éles eszével és színes fantáziájával, dacos, igazságkereső, temperamentumos természetével, irodalmi érdeklődésével és ambícióival. Korán önálló életet kezdett. Amennyire tudom, mélyen inspirálta a világháborút követő évek forrongó szellemi légköre. Feminizmus, pszichoanalízis, dekadens irodalom stb. Osvát Kálmán ragyogó intellektusa elbűvölte. Természetéhez híven mellőzte a racionális szempontokat, és így életét összekötötte az egyelőre bizonytalan egzisztenciájú, jóval idősebb férfival. Mivel eleve reménytelen volt, hogy anyám szülei áldásukat adták volna a kapcsolatukra, egyszerűen összepakoltak, és együtt elvonultak Nagyváradra. Ott született meg kislányuk, Kati. 1929 tavaszán közben megbékélt a Back család, és ők ketten meg Kati nővérem végleg Budapestre települtek.

Annyit tudok, hogy apám nehezen találta helyét az itteni közegben. Nem tudok róla, hogy külső munkatársként akár a *Nyugat*ban, akár más folyóiratban jelentősebb számú írást publikált volna. A Fővárosnál szociális látogató (valahogy így mondták) volt hosszabb ideig. Elég nyomorúságos dolog lehetett. Anyám elbeszélése alapján biztos, hogy neurotikus vonásai, melyeket később én is megtapasztaltam, már akkor is bénítólag hatottak rá célkitűzései megvalósításában. Szélsőséges érzelmek, harciasság és szorongás kettőssége, gyötrő kényszerképzetek – amint azt pontosan ábrázolja a *Hisztéria* című novellája főszereplőjében. Diszharmonikus személyisége magától értetődően nehézséget jelentett családtagjai számára is.

Félreértés ne essék: alkohol-problémája soha nem volt. Feminin vonások sem jellemezték. Férfias megjelenésű, szikár, fürge járású ember volt.

Ötvenkilencedik évében járt, amikor én megszülettem. Az újabb gyerekek vállalása ilyen egzisztenciális háttérrel, az egyre fenyegetőbb antiszemita törvények és a küszöbön levő háború tudatában, ismét csak anyám parttalan idealizmusát példázta.

Nekem igen korai gyerekkoromból vannak hiteles emlékképeim, de ezekben apám még csak a háttérben szerepel.

Sokszor elvitt sétálni, de velem nem nagyon diskurált, mintha inkább magában beszélt volna. Gyakran járt kávéházba. Múcsarnok, Terminus, Lovrána – ezeket a szavakat kávéházak elnevezéseként ismertem meg. Akit érdekel az elmúlt század magyar irodalma, az tudja, hogy a régi Budapesten a kávéházak voltak az írók és író-féle emberek találkozási helyei, műveiket is jórészt ott alkották.

Biztos, hogy Apám engem rajongásig szeretett, és – sajnos – túlzottan féltett. Korának köszönhetően elkerülte a munkaszolgálatot és hasonlókat. A család együtt vészelte át Budapest ostromát. Említésre méltó emlékeim apámról ettől kezdve vannak.

A háború után egy hetedik kerületi háromszobás lakásba költöztünk (Dembinszky utca), majd 1952-től nővéremmel és annak férjével közösen egy nagyobb budai lakásban laktunk, a Batthyány utcában.

Anyámnak a háború vége több szempontból is felszabadulást hozott. Dacolva apám ellenállásával, aktivizálta magát. Ahogy az élet Budapesten normális kerékvágásba jutott, jelentkezett a Magyar Nők Demokratikus Szövetségébe, és szerkesztője lett a meginduló női hetilapnak. Azon kívül még három vagy négy ifjúsági regényt írt Osvát Zsuzsa néven. Apám ekkor már 65 éves volt. Továbbra sem talált rendszeres munkát. Olvastam olyan adatot (Szállási Árpádnál talán?), hogy ismét orvosi praxist indított. Ez biztosan tévedés. Mintha egy időben valóban kitett volna táblát a kapura, talán a neve is fellelhető a regisztrált gyakorló orvosok akkori listáján, de hogy nem rendelt, és betegekhez sem járt, az egészen biztos.

A továbbiakban nem követek időrendet, hanem inkább felidézem az epizodikus emlékeket, ahogy előjönnek.

Az irodalom olyan téma volt, amelyről anyámmal sokat beszélgettek. A falon persze volt jó nagy könyvespolc, de sok könyv odaveszett a háborúban a kényszerű költözködések során. Nevek, amelyek beszélgetéseikben elhangzottak: Goethe, Anatole France, Móricz Zsigmond, Arany János, Bergson, Dickens, Ambrus Zoltán, Elek Artúr, Gellért Oszkár, Tamási Áron, Dosztojevszkij, Tolsztoj, Pascal, Lessing. Ja, és persze Osvát Ernő. Az ő nagysága megkérdőjelezhetetlen volt, nyomasztó büszkeséget tápláltak belém (talán főleg anyám), hogy nagybátyám híres ember volt, majd biztos én is az leszek. Számomra mindezek a nevek a felnőttek unalmas világát képviselték, ahonnan elvágyódtam, hogy hajóskapitány lehessenek, és felfedezzek néhány újabb földrészt.

Apám nehéz természetéből adódóan viharos jelenetek zajlottak körülöttem, ezek nyomasztó emlékét mindig igyekeztem eltemetni, persze kevés sikerrel. Most, hogy mindezt leírom, lassan szépül a kép. A családi körben vidáman, kedélyesen is tudtak telni a napok. Van olyan dolog, amiért nagy hálával gondolok apámra. Hatodik osztályban valamiért elhagytam magam, és a félévi értékelés előtt két tantárgyból is bukásra álltam, pusztán azért, mert egyáltalán nem volt munkafüzetem. Kaptam sorra az intőket, de a tanárok arra már nem figyeltek, hogy aláíratom-e. Apám véletlenül jött rá a dologra. Úgy felpofozott, mint annak a rendje. Két teljes napon át az éjszakába nyúlóan kellett körmölnöm, amíg be nem pótoltam mindent. Azután jó útra tértem. Szóval ez is ő volt, ilyen is tudott lenni.

Mindez kevésbé érdekes, mert most nem rólam van szó, csak azt próbáltam megmagyarázni, hogy miért nem lettem az „Osvát-hagyaték” gondozója.

Ide kívánczik viszont Osvát Ernő személye. Meglepetéssel olvasom apámnak Ernő bátyjáról szóló megemlékezését a *Nyugat*-ban. Ebből megtudható, hogy a két testvér közül Kálmán volt a jobban teljesítő és tehetségesebbnek tűnő diák, anyjuk viszont Ernőt favorizálta. Szinte kínálja magát a következtetés, hogy apámat a sikeres bátytal való reménytelen rivalizálás tette tönkre lelkiileg. Ebben kételkedem. Otthon sok szó esett „Ernő bácsiról”, apám rendezte sajtó alá O. E. összes írásait. Volt ő olyan fegyelmezetlen ember, hogy ha feltámad benne valami keserű indulat Ernővel szemben, azt ne rejtse véka alá. Én semmi ilyenre vagy erre akár csak halványan utaló megnyilvánulásra nem emlékszem, de lehet, hogy tévedek.

(Valami bizonytalan, de biztosan nem alaptalan emlék: Anyámtól hallottam, hogy Apám gyerekként tanúja volt annak, hogy egy kétéves kisgyerek kiesett az emeleti ablakon és szörnyet halt. Mintha anyám ezzel magyarázta volna nekem, hogy miért olyan „ideges” Apu. Talán a saját kistestvére volt az a szerencsétlenül járt gyerek? Nővérem szerint keverem az emlékeket. Tud erről a dologról valaki valamit?)

Pestalozzi, az egykori nagy emberbarát és pedagógus személye, munkássága mindkét szülőmet kiemelten foglalkoztatta. A napóleoni háborúban elárvult és züllésnek indult gyerekek számára Svájcban nevelőotthont létesített egy kastélyban, türelmes és szeretetteljes neveléssel csodálatos eredményt ért el. Anyám egyik ifjúsági regénye róla szól. Apám valami szabadegyetem-szerű helyen előadást tartott róla, engem is elvittek. Amennyire felfogtam, nagyon jó lehetett. A Pestalozzi iránti érdeklődés jól példázza mindkét szülőm szocialisztikus, humanista, mindig a vesztesekkel együtt-

érző világszemléletét. Rám örökítették, ezért – rossz pillanataimban – nem érzek hálát.

Visszatérve az irodalomra: ahogy cseperedtem, csak-csak elkezdtem befogadni apám szellemiségét. Arany János verseit sokszor olvasta fel, vagy még gyakrabban fejből mondta. Úgy mondott verset, ahogy kell, mély átéléssel, saját természetes hangján, színészkedés nélkül, a megfelelő részeknél hamiskás mosollyal és hanghordozással (Erdély?). Kedvencei voltak: *Rozgonyiné*, *Szent László*, *Epilógus*. Fülemben van, ahogy elbűvölve idézi a mára csaknem elfeledett Kisfaludy Sándor egyik versét („A bereknek gyors kaszási...” – A *Himfy* második része, *A boldog szerelem* kezdete – a szerző megj.). A *Zrínyiász* proológusa. („Micsoda erő van ebben a szövegben!”). Babitsot is szavalt. Illyés Gyula *Dózsa György beszéde a ceglédi piacon* című versét megpróbálta profi színészi-szavalói megoldásokkal előadni. Persze, csak úgy magának, meg talán nekem. Nem igazán sikerült neki.

Tolsztoj, különösen a *Háború és béke* nagy kedvence volt. Nem tetszett viszont neki (se), hogy az író a hatalmas regény végén egy negyvenoldalas kitérőben terjedelmesen filozofál a háborúról. „Csodálatos mű, kár, hogy Tolsztoj a végén belelógatta a szakállát!”

Erdélyi irodalom: nem emlékszem, hogy ezt így megfogalmazva hallottam volna tőle.

Ellenszenvéi is voltak.

Annak idején valamennyire ismerte Adyt. Nem emlékszem, hogy a lírája foglalkoztatta volna, de mint embert elviselhetetlennek tartotta. Egyszer, már javában '45 után valami konferencián azt elemezték, hogy Ady miért támadta .....-t (már nem tudom, melyik pályatársát), apám hozzászólt, és személyes emlékeire hivatkozva azt találta mondani, hogy Ady soha nem szerette a konkurenciát. Persze felhördültek.

Karinthy Frigyeset utálta, megvetette, „közepes hírlapírónak” tartotta. Nem tudott összebarátkozni a pesties, körúti humor nyegleségével. Karinthynek is ezt vetette szemére. Mérges lett, ha anyámmal közösen dültünk a nevetéstől az *Így írtok ti* olvastán.

Az apám írásaiból kisugárzó gyűlölete a basáskodó hatalmasok és lakájaik iránt otthon, élőszóban is megnyilvánult. A svihákokról, pöffeszkedő „szárnysegédekről” hallhattam eleget. Ehhez még hozzájárult a keserű ellenszenv bizonyos befutott, elegáns, társaságban tündöklő ismerősök iránt. Hasonlóan intoleráns volt általában az alságos szólammal és minden kép-mutatással szemben. Annál szívfájdítóbb volt, amikor gyermeki szemem

láltára kénytelen volt megalázkodni, hajbókolni egy-egy helyzetben. Pocsékul adta elő, javára legyen írva.

Lehet, hogy valahol elmondta vagy leírta az alábbi szöveget (persze nem szó szerint idézem): „Ha valami kozmikus katasztrófa következtében Magyarországot elöntené a tenger, a jampecek másnap már tányérsapkát viselve korzóznának a parton, és büszkén hajtogatnák: Tengerész nemzet vagyunk...!” Nekem nagyon tetszik.

Nagy élvezettel szokta volt mesélni, hogy régen (talán az első világháború előtt vagy alatt) humoros írásokat írt akkori vicclapokba. *Kakas Márton*, *Borsszem Jankó* – ezekre a címekre emlékszem, de lehet, hogy nem mind-egyikbe írt. Igen bravúros és szellemes bökversei is jelentek meg, borzasztó kár, hogy csak töredékesen emlékszem rájuk. Valami miniszter egyszer sértődötten lemondott a hivataláról, apám versében tettetett kétségbeeséssel könyörgött, hogy ne tegye:

*Bénák, vakok, süketnémák,
művészetek és tanárok –
mi lesz velünk, mi lesz velünk...?
tépelődve kelek s járok...*

Ezeket anyám még tudta kívülről. Persze, már rég nem él ő sem.

Kínosan kerülve az idealizálást, kijelenthetem, hogy apámat soha nem hallottam bármely idegen nemzetről ócsárolva, gyűlölködve nyilatkozni. Zsidó létére, noha végigdrukkolta a háborút Churchill, Rooseveltt és Sztálin mellett, az akkor eluralkodó németellenesség sem érintette meg. Sok régi vicces erdélyi anekdotát mesélt, amelyekben az oláh, a magyar és a szász vetélkednek ebben-abbban, persze mindig az oláh maradt legalul, de ezen túlmenően semmi különösen rosszat nem hallottam tőle a románokról. Eltekintve attól, hogy a Sigurancán (jól írom?) megtáncoltatták a *Zord Idő* miatt:

„Vajon miért ez a címe a maguk lapjának? Talán azért, mert mi itt vagyunk?!”

„Tisztelt uram, mivel önnek nem magyar az anyanyelve, érthető, hogy nem érzékeli azt a különleges hangulatot, amit a magyar fül érez a kifejezés mögött...”

Kb. ennyire emlékszem ezzel kapcsolatban.

A Hét címen, mint bizonyára tudja, létezett egy irodalmi folyóirat Budapesten. Kiss József szerkesztette, talán ő is indította. Apám utolsó éveiben nekilátott, hogy egy monográfiát írjon a lapról. A maga elé tűzött feladatot felvillanyozta, ami nagyon jól tett a közérzetének. Sok személyes élmény is köthette a szereplőkhöz. Úgy rémlik, hogy sok emberrel kapcsolatot te-

remtett vagy újított fel az ügy érdekében. Sokat beszélt a témáról a velünk együtt lakó vejevel. Kaján Tibor rajzolórol van szó, aki ma is él, megkérdeztem, de részletekre már nem emlékszik. Nem tudom, meddig jutott el apám az anyaggyűjtésben, de azt hiszem, hogy nem messzire, és a műből végül nem született meg egy sor sem.

Olvasmányai közül még megemlítem Marshall amerikai tábornok és későbbi miniszter *Így győztünk* című könyvét a második világháborúról, ami '45 után még a kommunista hatalomátvétel előtt megjelenhetett. Sokat beszélt róla, elvetve bennem az eretnek kétkedés magvát abban, hogy a háborút a Sztálin vezette szovjet nép egyedül nyerte volna meg. Érdekes, hogy – intellektusát meghazudtolva – sokszor fetisizált „nagy” történelmi személyiségeket. Főleg egy-egy hadvezérnek hódolt a minden férfiemberben élő örök kisleiú lelkesedésével. Már akkor, gyerekként is tiszteletlenül vigyorogtam, amikor egy Timosenko nevű (mint utóbb kiderült, dilettáns pancser) szovjet tábornokról mondta, hogy nevének pusztá említésére is megfutamodnának az amerikaiak Koreában.

Többeket érdekelhet a zsidó identitáshoz való viszonya. E téren bizonytalan vagyok, de az az érzésem, hogy ezzel kapcsolatban nem voltak benne göröcsök. A *Nyugaton* O. Ernőről írt cikke is említi, hogy apja vallásgyakorló volt, anyai nagyapja pedig messze földön híres rabbi. Ó maga valamikor régen áttért a református hitre, állítólag a Csernátoni Ágnessel kötött előző házassága érdekében. Hogy a nevét mikor magyarosította Rothról Osvátra, nem tudom (1916-ban vette fel az Osvát nevet, imádott bátyja után, aki ekkor már ezt a nevet használta. – a szerző megj.), de biztosan még korábban, hiszen féltestvérem, Barna is Osvát volt. Én reformátusnak születtem, karácsonykor Jézuskáról, Betlehemről énekeltünk. A vészorszak izgalmait együtt élte át a család, végül ép bőrrel megúsztuk. Apám kiterjedt erdélyi rokonságából viszont nagyon sokan odavesztek, szegényszemre – tudtommal – éppen azok, akik az átmenetileg Magyarországhoz visszacsatolt országrészben éltek. Mindezt tudva, különös, hogy emlékezetem szerint az üldöztetésekről utólag nem sokat beszélt. A háború kapcsán leginkább a szövetségese katonai sikerei foglalkoztatták. Haragvásaí célpontjában továbbra is a svihákok, siblerék, csiszlikek, szárnysegédek és talpnyalók voltak, a nációkra, nyilasokra nem sok muníciója maradt. A zsidó származás tényét sokakkal ellentétben fesztelenül kezelte. Derűsen idézte fel, hogy a vallási ünnepekkor a szülői házban milyen finom ételek voltak, de egyéb semmi.

Visszakanyarodva az életeseményekhez: A háború után egy időben könyvtáros volt a Fővárosi (később Szabó Ervinről elnevezett) könyvtár-

ban. 1950 táján apám részállásban orvosi könyvtáros volt a Péterffy Sándor utcai Kórházban, majd az Orvostudományi Dokumentációs Központban. Az előbbi munkahelyére néha én is bementem, ezek jó emlékek.

1951–52 telén, mint már említettem, Budára költöztünk nővéremékkal közösen bérelt, nagyobb lakásba. Ez idő tájt valami testi betegség érthette apámat, néhány hétig alig tudott járni, úgy tűnt, hogy el is butul. Utána mégis jobban lett, de kétségtelen, hogy békésebbé vált. Ekkor, kb. 13 éves koromban kerültem közel hozzá érzelmileg is. Szokatlanul élénk és beszédes lett. Nagyon sokat mesélt ifjúkori emlékeiről, katonaságról, háborús élményeiről, kolerajárványról, erdélyi falvakról, ahova lovon járt szülést leveletni, és így tovább. Nagy örömmel nyugtázta, hogy bennem is kezdett feltámadni némi kulturális érdeklődés.

Arra is emlékszem, fejébe vette, hogy megtanul oroszul. Sokat ült nyelvkönyvek és eredeti szövegek felett, de már sajnos nem sokat haladt.

Romanticizmusáról a legutolsó emlékem 1953 nyara. Leszaladok a sarki presszóba, ahol apám üldögél, előtte persze könyv, toll, papír. Lelkendezve elmondom neki, hogy a rádió az előbb bement, hogy Koreában létrejött a fegyverszüneti megegyezés a hadviselő felek között. Apám kihúzza magát, komoly, ünnepélyes hangon mondja:

– Jancsikám, európai emberek ilyenkor kezét fognak!

(De sok ilyen-olyan európai ember folyt le azóta a történelem vizén!)

Apám két hónappal ezután halt meg, hirtelen.

Agyvérzés végzett vele igen gyorsan.

Halála hírére Edit húga, unokaöccse, Bálint Endre festőművész, valamint az ő testvére, Bálint Klára (Szerb Antal özvegye) jött el leróni kegyeletét. Bálint Bandi halotti maszkot (?) és rajzot készített, utóbbi fel-fel-tűnik a képkereskedelmi aukciókon.

Temetésén Trencsényi Waldapfel Imre professzor mondott búcsúztatót.

Osvát Kálmántól kézirat nem, tárgyi emlék pedig elég kevés maradt.

Kedves Márta, körülbelül így tudom összefoglalni. (...) Csatolom Bálint Endre említett grafikáját, és egy igen hitelesre sikerült fényképet, 1950 körül készült.

Kedves János, mint írtam, a *Látó* című folyóirattal felvettem a kapcsolatot. Ezért kérdem, sikerült-e még valamit felderíteni, s ha igen, kérem, küldje el sürgősen, hogy szerkesszem közölhető anyaggá. Én arra gondoltam, hogy a mi levelezésünket is hozzácsatolnám, hisz ez is érdekes adalék.

Féltestvérét, aki orvos volt szintén, ismerte-e? Ezt még szeretném tudni.
Várom mihamarabbi válaszát, Márta
U.i. Bocs, hogy kicsit későn írtam, de gondoltam, kell idő Önöknek is!

Kedves Márta!

Nővérem átnézte a szüleink hagyatékát tartalmazó dossziékat. Eredeti kéziratot vagy más, Magát esetleg önt érdeklő anyagot sajnos nem talált.

Miután hosszan kifaggattam a családtörténetről, néhány ponton kiegészíteném az előzőkben leírtakat.

Apámnak két édestestvére és öt féltestvére volt, akik apja első házasságában születtek. Az első feleség meghalt, az özvegyen maradt férj kötelességszerűen elvette annak leánytestvérét. A megjelent életrajzokból is tudjuk, hogy ő, Perls Fanny, a család humán érdeklődésének az ősforrása. A két édestestvér Ernő és a kb. 1890-ben született Edit voltak. Edit férje az ismert író és kritikus Bálint Aladár volt, gyermekei Endre, aki festőként szerzett nagy nevet, és Klára, aki Szerb Antal felesége lett. Mivel apám és Edit Budapesten telepedtek le, a háborút is itt vészték át. Az öt féltestvér közül négy Észak-Erdélyben rekedt, akik családjakkal együtt – egy lány kivételével – a deportálások áldozata lett. Azt az egy megmaradt felnőtt lányt, vagyis apám fél-unokahúgát Nórának hívták, és egyszer, a 60-as évek elején találkoztam vele.

Osvát Barnával, fiával az első házasságból én soha nem találkoztam. A *Levelek a fiamhoz* természetesen hozzá íródott. A háború után Apám legalábbis egyszer levelet válthatott a feleségével, amíg ő hadifogoly volt. Előttem van egy fénykép, a három gyerekkel és háttérben egy szép nagy hegygel, mondták nekem, hogy az a Hargita. Erre a levélre Kati nővérem is emlékszik halványan. Azután valamiért megszakadt a kapcsolat. Ifjabb Osvát Barnától tudom, hogy a fogságból, ahol orvosként dolgozott, megtört állapotban jött haza, de továbbra is megszállottan dolgozott haláláig. Patológus volt, és a medicínán kívül is nagy természettudományos műveltséggel rendelkezett..

Kedves Márta, ha még valami morzsára lelek, megírom. Nagyon hálás vagyok a felkéréséért, mert lehetővé tett számomra egy világ körüli (a saját belső világom körüli) utazást.

Szeretettel és üdvözléssel

Osváth János

2013. szeptember 30.

SÉTATÉR

Sebestyén Mihály

ÁLMOMBAN SEM

Van egy visszatérő álmom, távolról sem olyan magasztos, mint a Martin Luther Kingé. Nem is közérdekű, tipikusan magánálom, szigorúan privátközegben manifesztálódik, a magánképzetek közül válik ki aggresszivitásával. Jobbadjára meg sem kellene írnom, mert efféle visszatérő, makacsul ismétlődő, rámenős álmokkal minden halandó küszködik. Az álmok elmondása régi és kedvelt műfaja a mitológiának, és az irodalom sem idegenkedik tőle. A mítosz, a legenda, a kísértetsztori és -rettegés, a hőskötemény vagy a rejtegetett szégyenfolt a tudós elmék, gyakorló álomfejtők szerint magának a mitológiának, a tévképzeteknek és a léleknek is szülőanyja.

Azt álmodom rendszertelen időközönként, hogy érettségi vizsga előtt állok, egyre közelebb kerülök a fenyegető időponthoz, és le kell vizsgáznom egy vagy több olyan tantárgyból, amelyből már évek, évtizedek óta nincs, nem volt óránk. Tanáraink szétszéledtek, nyugdíjba vonultak, meghaltak, senki sem ismer minket – jobban mondva engem. Ezek szerint régóta senki sem adott elő, nincsenek jegyzeteink, a kézikönyvek elrongyolódtak, a könyvtárakból leselejteztek azokat. Kétségbeesetten telefonálgatok, régi osztálytársaimat kutatom fel, akiknél talán van még valami nyoma annak, hogy azokat a bizonyos tantárgyakat mégiscsak előadták, jegyzeteltek, volt az órarend szerint igazi leckeóra (pótóra, konzultáció), csakhogy én nem voltam jelen, hiányoztam, ellógtam, sok más dolgom akadt, elköltöztem, kihíztam az iskolapadot, megnősültem, elváltam, valamiből meg kellett élnem, és szakmát választottam, sőt, dolgozom is már rengeteg ideje...

A tárcsázott számok – az álom logikája szerint nem maroktelefonról riasztom a régi osztálytársakat, hanem valódi, békebeli fekete bakelit-telefonról, melynek hívószámát ma is tudom: – 33–42. Bárhány távbeszélő állomás bérlője (postaiul kifejezve) is voltam azóta. Tárcsázok, megvárom, míg a bűgő hangot megszakítja – reménykedem benne türelmetlenül – a hívott fél, pl. T. Éva, akinél egyszer vagy negyedszázada (már?! te jó isten!) vendégeskedtem Jeruzsálemben, vagy a másik Évát – érdekes, vele meg egy házban laktam, s aztán eltűnt Nagybánya érintésével Kolozsváron

át ugyancsak a Közel-Keletre, Libanonba távozott, férjhez ment egy maronita orvoshoz, és Atlantában utazási ügynökséget üzemeltet (utolsó híradás harminc évvel ezelőttről); felszóllok a másik osztálytársamnak, aki egy emelettel fölöttem lakik, de nincs otthon, időközben ugyanis egyetemi tanár lett, erdélyi ügyeket bogoz Budapesten, és ott tanult meg románul. Nem, nem igaz, vele már nem jártam egy osztályba az érettségi vizsgák korában, hiszen elköltözött, áttelepült a Váci útra egy szűk kis lakásba, majd fel a budai hegyek közé, komondor-szelídítőnek.

Egyszóval hívogatom őket, Editet, Anikót, Bélát, Zolit, az álom szerint mindjárt ebéd után elkezdem a hajszát, március vége van, megnyúltak a délutánok, ennek dacára már lassan rám sötétedik. Nincs itthon apa, előadása van, anya még nem jött haza az iskolából, öcsém, A. elment kosarazni. Holott tudom, hogy ez akkor történik majd, amikor már másodéves medikus, és én nem is lakom itthon, de az időnek most csupán annyi a súlya, amennyi még elvალaszt a fenyegetően felmeredő érettségítől. Nincs senki a könyvek, jegyzetek birtokában, hiába keresgélek az apa könyvtárában, ahol mindenféle kötet előfordul, végigkísérték látványukkal egész gyermekkoromat, a lapokra széteső *Magyar néprajz* vászonkötésben, orvosi könyvek, amelyekben *olyan* képeket kerestem, de csak zsigereket láttam, meg torzszülötteket, lelki sérültek arcképét, hiába, apa nem szülésznek, pszichiáternek készült, de aztán közbeszólt a háború, a beköszöntő „kis magyar világ”, mindkettő végzetes volt a családnak minden tagjára nézve (erre lesz még egy utalás a továbbiak során, ha nem lennék elég egyértelmű), holott sokkal többet reméltek a zászló- és címerváltástól... És ott van a legfelső polcon, baloldalt az ablak mellett a piros, aranyos bordájú *Háború és béke*, ősrégi fordításban, meg azok a kis piros füzetek az üveges fekete szekrényben, apa dolgozószobájában, a könyvesháza (méretei alapján méltán annak tekinthető a polc) el kellett adnom, amikor kiköltöztettek szüleim szolgálati lakásából, egy tanár vette meg a hírek szerint, meg is adták a címét, hogy nézzem meg, nyugodjak meg, méltó, jó helyen van, de nem mentem el soha arra a címre, aztán a tanár elköltözött Magyarországra, és az üveges könyvszekrénynek nyoma veszett. Azokat a füzeteket húszfilléres egységárban, a magyar klasszikusok kivonatait apa vásárolta még a háború alatt a könyvnapokon a főtéren, a Szathmári- és Kupán-féle könyvesboltban, amikor az 1941-ben megrendezett első magyar könyvhéten karnyújtásnyira áll Móricz Zsigmondtól, és ő dedikálta a *Magvető* antológiát apának, más dedikált könyveink is voltak az előttem elpusztult időből, amiket anya

1956-ban nagy hamarjában kitépett (a címlapra estek az írói kézjegyek), mert házkutatástól tartott.

Nem, az máskor volt, korábban is, 1944-ben, meg jóval később is, 1986-ban, rá éppen negyvenkét évre, amikor rendszert fenyegető iratokat kerestek, fő, hogy magyarul legyenek. Szolzsenyicin vagy Paul Goma műveihez hozzá sem értek a könyvpolg feszes rendjében a vizslatók. Eltértek az ismert módszertől, nem söpörték le az egészet. Nem lapoztak bele egyenként a kötetekbe, ugyanis az említett szerzők és munkák, köztük a bogaras párizsi nagybátyám francia nyelvű antimarxista filozófiai értekezései mind idegen nyelvűek voltak, s ők csak a magyarokat akarták, azoktól tartottak leginkább, Illyés Gyulától, akit el is koboztak, talán a *Hunok Párizsban* című kötetet, de végtére is régi megevült magnószalagokat és csörrenő fityingeket, piculákat, fabatkákat, lyukas garasokat hurcoltak el, és apára ráverték a valutarejtegetés vádját...

Ott állok a könyvespolc előtt, a vizsgák holnap kezdődnek, vagy már el is kezdtek nélkülem az Állami Román Gimnázium káposztafőzelék-szágú termeiben. A folyosón csak az én léptem kopog, az altiszt szó nélkül feleleszt a főlépcsőn, holott tanulóknak csakis a cselédbejáraton ajánlatos belépni a tudományterjesztés csarnokába. Ebből is látszik, hogy komoly a dolog, az érettségizőknek biztosított a szabad bejárás. De az is lehet, vilan belém, hogy egyáltalán nem nézek ki tizennyolc évesnek, annyi vagyok, mint az érettségit álmódó magam, túl az ötvenen, sőt, a hatvanon is, a portás arra gondol, valakinek drukkolni jöttem, vagy a tanfelügyelőség küldött ki, a vizsgák tisztaságát ellenőrizni (ezeket az ébredés után fontolgtatom rendszerint, valamilyen logikus magyarázatot keresve önnön kísértetjárásomra egykori tanintézetembe, melynek láttán rendszerint elfog a félsszel vegyes megvetés, és a mellemből felszakad a megkönnyebbült sóhaj, hál'isten mindenem túl vagyok már réges-régen).

De azért ott állok a folyosón az álomlátás örömtelen pillanatában, az ajtók mögül tisztán hallom, hogyan percegnek a tollak, tudniillik golyóstollal nem szabad írni, valamiért rettegnek a hatóságok, útlevelészek, a jószágos és kiismerhetetlen tanári kar, a vizsgabizottságok, minden valamirevaló hivatalban tartanak-tiltanak a golyóstoll-használattól, pedig a tintát sokkal könnyebb kiszedni azzal az egylejes rossz szagú porral (pick) és egy csöpp vízzel.

Soha nem lehet tudni, mikor is tették közzé a vizsgák időpontját, ha egyáltalán közzétették. Rég nem olvasom a minisztérium közleményeit, a helyi lapot. Suttogó propaganda útján, cseppfertőzéssel terjed? Mindenki

értesült róla, csupán én maradtam ki? (Ezért is hívogatom őket, de a készülék megbolondult, sehová sem csenget ki. Kihalt folyosókon szól, régen kiürített romos szobákban reccsen szét.)

Egy másik, de ezzel kétségtelenül összefüggő álomban C. Éva, a szomszédom, utóbb mi költöztünk az ő lakásukba, évekig érezni véltem illatát, elképzeltem életét, egyedül ül a kihült besötétedő lakásban, apja részegen horkol vagy műt valamelyik klinikán, és senkit sem enged be magához, udvarlóí, Csocsó, a későbbi postatiszt, Rolf a krónikus nagyotmondó, a maronita doktor – különböző idősikokból összegyűjtve – hiába sétálnak a ház előtt már több órája. Nem láthatják, nem is szabad meglátniuk egymást, egyik sem tud a másiktól, csak én látom őket az ablakból, mindegyiket pontosan felismerem, holott a harmadikkal soha nem találkoztam, de ennek nincs jelentősége ebben a szorongásban, ők mind a vetélytársaim, még álmomban is tudom, hogy nálam jóval sikeresebbek, és folyton arra gondolok, mit szólna Éva azokhoz a nőkhöz, akikkel utána (helyette, pótcselekvésből?) találkoztam, akiknek szerelmet akartam vallani, akik elfogadtak olyannak, amilyen vagyok, amilyennek magamat képzelem. Valószínűleg fölényesen nevetne, és azt mondaná, azért te jobbat érdemelnél. Nem engem. Én elérhetetlen vagyok... Térben és időben, testben és szellemben.

A házuk előtt a régi hársfák olykor eltakarják a férfiakat, Éva kis szürke bundában álldogál az ablak előtt a ház másik szárnyán, de őt sem láthatják, mert az ablak sötét. Abban a szürke, kopott műszörme bundában didereg, amelyben én tényleg láttam őt utoljára egy Szén utcai koszos cukrászdában, ahol felolvastam a róla szóló novellámat. Utóbb a GG-körön is, mérsékelt kudarccal.

A fákat később kivágták, amikor a város nagyratörő és soha meg nem valósult tervei szerint trolibuszt akartak futtatni az utcáinkon.

Mellékvonulat. Az a gimi családi átok. Nem hagyomány. Odajárt apánk, törvények kényszerítették. Odajártunk mi, holott nem kívántuk, nem szeretjük kevélysége, elfogultsága, minket megvető, alig titkolt utálata, úrhatnámsága miatt. A város első gimnáziumának képzelte magát. Az egyes számot adták neki, holott a helyi gimnáziumok között a legfiatalabb volt, még ma sincs százéves. (Persze, ezek az én szempontjaim, mások másként éreznek, de szerencsére ezt a szöveget nem ők írták, nem ők bírálják el, nem nekik szánom. Talán nem is értenék. A másik oldal.) Innen jöttek a prefektusok, elnökök, igazgatók, főnökök, gringók és főrigók. Idejártak a párt és az állam leghűségesebb szolgálóinak gyermekei, bukott nagykövetek

fiai, első titkárok és osztályvezetők kivételezettjei, bizánci pópák lányai, betiltott unitusok virgonc gyerekei, betelepített rendőrök, tisztek, hivatalnokok, az igazságszolgáltatás bekötött szemű ítései, a kádercsemeték.

Lehet, hogy valaki figyelmeztetett a közelgő vizsgákra, nem emlékszem, kicsoda. Az álom ebben a tekintetben fölöslegesen titoktartó. Ám az sem kizárt, hogy a strandon hallottam, miközben önfeledten a fejesugrást gyakoroltuk M. Gyurkával, aki bezzeg olyan szorgalmas, szelíd jótanuló volt, ismerte Chopin zongoraversenyeit, egyébiránt ő vitt el először hangversenyre (Schubert: *Befejezetlen szimfónia*), volt kedvenc költője, Szabó Lőrinc, mikor én még senkit sem választottam, és csak Beatlesék érdekeltek; Gy. ügyes és fáradhatatlan vegyész, aki úgy vándorolt ki a világ forró pontjára gyárosnak, hogy a haláláig csak ígérgette, hazajön, közben három leánya, hét unokája született, mint egy bibliai pátriárkának. És nem akart velem, velünk találkozni. Félt a viszontlátástól? Folyton elfoglaltságára hivatkozott. Lehet, hogy azért, mert mégsem érettségiztem le. Minden olyan rejtélyes, ködös, rosszindulatúan homályos. Csak a szorongás erősödik a mellemben, amíg felébredek. Szerencsére.

Ébredés után ki kell értékelni az álmot. De ehelyett eszembe jut az összes mulasztásom. Mindaz, amit nem tettem meg, holott megtehettem volna. Módomban állt, volt rá lehetőségem, mégsem tettem. Nem vitt rá a lélek. Hasztalan biztattam magamat. Nagyon értek a halogatáshoz.

Mert fontosabb volt a délutáni alvás. Hason fekve olvasom tizedszer is az *Akli Miklóst* azon a díványon, amit dédnagyapám csináltatott Mezőmészesen a század elején (a 20. hajnalán, természetesen), ez volt az egyetlen bútordarab, ami megmaradt az 1944-es nagy kirablás után; fontosabb volt a képeslapok rakosgatása, osztályozása, utazás a világ összes városába. Nem gyűjtöttem a hegyeket és a természeti látképeket. Büszke voltam urbánus voltomra. Akik ismertek, tudják, ideológiát is gyártottam hozzá. Termékenyebb volt számomra a vágyakozás Párizsba, a képzeletbeli csatangolás Varsó újjáépített óvárosában, az arany Prágában, mint a Mont Blanc meghódítása vagy hófödte csúcsok felé utazás piros-kék felvonón. Genf és Moszkva, Aachen, Havanna vagy Strasbourg, mikor honnan kaptunk lapot az ismerősöktől, akik idejekorán továbbálltak, utazhattak korlátlanul. És már voltak régi képeslevezőlapjaim is, amit Bereckitől vagy Szabó Béci-től, osztálytársaimtól kaptam egy zsíros kenyérért. Ez volt életem legsikeresebb üzlete. Erre nem fizettem rá, hiszen zsíros kenyeret bármikor kenhettem, kenethettem odahaza, de régi lapokat aligha, éppen az említett

kirablás folytán. Sok minden odaveszett. Ami maradt, az apa íróasztalának bal oldali fiókjában rejtett, régi irattartóban, melyre még magyarul nyomtatták a cégjelzést. Itt őrizte a régi levelezését. Kiszedegettem a képeslapokat, megloptam az apámat, és ő szerencsére haláláig nem vette észre. Csak őrizgette, de nem olvasta újra a levelezőlapokat, leveleket. Évtizedekkel később böngésztem át valamennyit. Időrendbe raktam – mit tesz a szakmai ártalom –, próbáltam elképzelni ismeretlen, megölt nagyapám-nagyanyám létformáját. Azt hiszem, semmit sem örököltem ezen az ágon. Észjárásukból. Hacsak a szorongást nem. De az általános volt és filogenetikailag meghatározott az egész családban, mindkét ágon, a génekbe épült ezer év alatt a kockázat és mellőzöttség hatására. (Gyermeinkből elpárolgott nyomtalanul? Át sem adtuk volna?)

Amint a vizsgák mellett a másik visszatérő álom ugyanúgy nehezedett rám: a vívás elmulasztása. Apánk beíratott, mert sportos, edzett, jó mozgású fiaikat szeretett volna. Elblicceltük. Holott a mester világbajnokokat nevelt, jópofa volt és szeretetre méltóan szigorú. Minket nem feddett meg, ha hónapos kimaradás után felszaladtunk, átrándultunk a kerítésen túlra, a szomszédos egyetemi tornaterembe. Természetesnek vette, utasított, lábiskolázzunk azonnal, majd odavetett egy haladó ifjoncnak vagy kiöregedett dzsigolóznak, aki aztán gyötört egy darabig, amíg a mester magához nem szólított. „Állás”, „kitörés”, „ül a vívó”, „six”, „quart” (ide felkiáltójelek értendőek) vezényelt, és elégedettségünkben újabb egy hónapig, három hétig feléje sem néztünk az edzéseknél, holott hétfőn-szerdán-pénteken hivatalosak voltunk oda. Soha versenyre nem bocsátott. Nem áltatom magamat azzal, hogy óriási és pótolhatatlan tehetséget veszítettek a hon és a világ pástjai. Ennél sokkal kishitűbb és kényelmesebb voltam. Egyszer valaki azt mondta ott az öltözőben, ahol a lányok bugyiban szaladgáltak nagy-nagy örömünkre, a lyukas lepedőn át leskelődtünk zavaratalan nyugalommal kamaszul, biztos azért nem jönnek az S.-fiúk, mert ők már Balzacot olvasnak 14 évesen. Valóban apám könyvtárában megvolt, de csak két-három évvel később estem neki. Mindenesetre megjegyeztem a címeiket, ha huccelnek, vissza tudjak vágni konkrét művekkel. Nem került rá sor. Anyyra nem volt jelentősége a példának felhozott íróra. Ma szeretném neki elmondani, hogy azóta..., de hiába, öngyilkos lett Münchenben egy orvosi rendelőben. A saját rendelőjében, pedig annyira ígéretes párbajtőröző volt. Nem mint én.

És a mulasztások, a szorongások egyre csak halmozódnak: be nem tartott ígérek, nehezen gyógyuló, jóvátehetetlen sértések, szétszakadt barát-

ságok, meggondolatlan életmódváltások, a válasz nélkül maradt levelek, felkérések, meg nem írt előszavak, jegyzetek, szándékosan törölt telefonos visszahívások, letagadások, bujkálások, megválaszolatlan e-mailek, elbliccelt címszavak, amelyek miatt gyönyörűséges lexikon-tervek omlottak össze, apa munkáinak kritikai kiadása, az elmulasztott temetőlátogatás, elfelejtett születésnapok, hálátlanság, meg nem köszönt vendéglátás, megígért tárlatnyitó, felszólalás, utazás. Mea culpa. – Ja, és ne keress a felsorolásban rangsort.

Szerencsére házasságot nem ígértem senkinek, ennyire nem szédelegtem, de volt, hogy nem mentem el randevúra. Igaz, azzal nem álmodom, és nem hiszem, hogy a kiskorú Sch. Katinka még most is ott vár Kolozsvárott a Vilmos császár és a Radák utca sarkán, ahová egy szombat este randevút beszéltem meg, mentésemre szolgáljon, reménytelenül-esélytelenül szerelmes voltam egy zongorista lányba, és nem mertem az ablaka alatt keringeni (diáktotthon ezer hallgatóval, tedd hozzá) fönt a Kőkert utcában balgán, botorul és hülye reményekkel telve...

Amint átolvastam a fentieket, szorongásaim nyomdaképes térfogata szűkösen ugyan, de befért az írás keretei közé. Legalábbis ezt remélem. Holott tudom, hogy a lajstrom sokkal nagyobb, szerteágazó, rengeteg olyan elsüllyedt mellékállomány létezhet, amelyet eddig az álom és az emlékezet nem érintett. Hiszek az agykurkászoknak: semmi sem vész el, semmi nem tűnik el nyomtalanul, egyszer egy hívószóra, ingerre, mozdulatra, szagvilanásra, színre, egy micsodára, ami hasonlít valamire, amit már meg- és átéltem, élveztem, félttem tőle vagy utáltam (rengeteg mindent utálok nagy hévvel, hozzáértéssel és kiterjedt ízlésrégiókat érintően, alaposan besatírozva) előjön, megjelenik álomban. De mit ér az egész, ha felébredve alig emlékszem, kitörlődik. Nem mondom el. S az el nem mondott álmok értékelhetetlen kacatok lesznek egy poros raktárban, mely kulcsát a tudat jó messzire elvetette.

Amint átolvastam a fentieket – megint ezekkel a szavakkal kell kezdenem a gondolatsort, töredéket, szöveget. (Ez utóbbi a jó kifejezés. Ez a semleges, hűvös és távolságtartó meghatározás.) Szóval az előbbi szöveg láttán rá kellett ébrednem arra, amit egész életemben tagadtam, el akartam felejteni, úgy tettem, mint a híradókban mutogatott rákos betegek képével: elfedtem a szememet. Nem akartam tudomásul venni a büntudatot. Korántsem hiszem azt, hogy vétlen lennék, csak a kifejezett, mindig ugrásra kész, alattomosan lappangó büntudat nem lett az életem része. A filozófiám. A létezésem és írásom meghatározója. Inkább a kishitűség és a gyors

megbánás (bár ezt valahol az előbb már állítottam), amin túlteszi magát ez ember. A férfi. Rágyújt és füttyölni kezd egy régi dalt, amit még akkor tanult, amikor csupán rádióhallgató volt.

Soha nem mértem fel, mekkora kiterjedésű a bűnösség tudat alatti krátere, amelyből valószínűleg ezek az álmok felgőzölögnek időről időre. A kitérés messze, de a környezet szeizmológusai, az ember önmagát értékelő kritikai érzéke (arány, realitás, testiség, szégyen, józan megfontolás, óvatos becsérték), az önbecsülés repedéseiben feltörő kétségek jelzik: valami nincs rendjén. Valamit másként kellett volna tenni. Késő bánat? Nem tudom.

A valóságtól elragadott alapélmények kopnak, torzúlnak, cseppfolyósá válnak, más méreteket öltenek. Jelentésük, jelentőségük már alig tart rokonságot az eredettel, melyből minden szorongásunk táplálkozik. Átszínezi a primér haláltudatot, végességünket, végső vereségünk képét. A halál rettegett éle akkor csorbult ki, amikor mindkét felmenőmet elvesztettem, láttam apám haláltusáját, az anyámét csak elmeséltek, ugyanis éppen távol voltam a szülői háztól, apám mellett ültem a kórházi ágy szélén, majd abban a szobában, ahol ők ketten éltek, a hálóban, abban a szobában, ami már sehol sincsen. (De ezt már megírtam egyszer.)

Kitérő és feloldás

Amúgy jó tanuló voltam, szorongásaim soha nem engedték, hogy késületlenül menjek órára. Voltak kedvenc és voltak utált tantárgyaim. Kinek nem voltak? Az érettségi vizsga, abban a hatvanas évek közepén működő iskolarendszerben rengeteg tantárgyból állott: írás- és szóbeli, más iskolában, más pedagógusok előtt. Nyolcötvenes átlagot értem el, s abból a tantárgyból, melyet egy jászvásári szélsőséges egyetemi tanár kisebbséggyűlölő leánya tanított, éppenséggel tízest szereztem, olyan jegyet, amit évközben – két-három tanév alatt – egyszer sem. Buzgó magolás, véletlen szerencse, mázli vagy más tanár, más értékelés? Nem rágódtam rajta azóta sem. Lehet, hogy ez a kiváltója annak a kényszerképzetnek, mellyel a szöveg indul: olyan tantárgy, amely mellől évek óta hiányzik a lecke, az óra, a tanár, az osztályterem, tábla, krétapor és padlóolaj szaga. Álmomban kétségbeesetten, szédelegve (magas vérnyomás, túlfeszített munka, stresszhatások, be nem vett digitális) töprengek, telefonálok, tétlenkedem, szétesem. Tudom, rövidesen számon kérik rajtam. Félek a büntetéstől, mondanám József Attilával.

Igen, korábban is tartottam a büntetéstől, a lesújtó ököltől, a láthatatlan, hatalmas igazságosztó/igazságtalan kéztől. Mindezeket a jelzőket nagybetűkkel is leírhatnám, de tartózkodom a hatásvadásztól. És különben is belátom, fölöttem üres az ég. Nincs mögöttem őrangyal. Védtelen vagyok, de nem vétlen. Sajnos, nem lehettem „egy nagyúr vendége itt a földön”. Elmulasztottam ezt az esélyt, rosszul léptem be, épp egy hit nélküli pillanatot vett magához. Eljátszottam a felmentést, az ígéretet a jóvátételre. Magam vagyok.

Önmagam.

Bodó Márta

DERŰ ÉS HUMOR A VATIKÁNBAN

JÓ NAPOT! FERENC PÁPA VAGYOK. ANTONIO SPADARO SJ INTERJÚJA FERENC PÁPÁVAL. JEZSUITA FÜZETEK, KÜLDETÉSBEN SOROZAT, BUDAPEST, 2013.

JÁLICS FERENC: *LELKVEZETÉS AZ EVANGÉLIUMBAN.* NÉMETBŐL FORDÍTOTTA VÁRNAI JAKAB OFM. JEZSUITA KÖNYVEK, LELKISÉG SOROZAT, BUDAPEST, JÉZUS TÁRSASÁGA MAGYARORSZÁGI RENDTARTOMÁNYA–L'HARMATTAN KIADÓ, 2013.

JAMES MARTIN: *MENNYEI DERŰ. ÖRÖM, HUMOR ÉS NEVETÉS A LELKI ÉLETBEN.* ANGOLBÓL FORDÍTOTTA SZIGETI-CSEKE ZSUZSA. JEZSUITA KÖNYVEK, LELKISÉG SOROZAT, BUDAPEST, JÉZUS TÁRSASÁGA MAGYARORSZÁGI RENDTARTOMÁNYA L'HARMATTAN KIADÓ, 2013.

Meglepte a katolikusokat, de meg a világot is az új pápa. Személye, származási helye, stílusa. Egyesek talán azt furcsállották, hogy első bejelentkezésekor nem valami kegyes mondást, valami tipikusan katolikus köszöntést hallottak tőle, hanem egy végtelenül egyszerű *Jó estét!* hangzott el, s nem sokkal több: az amúgy egy vallási vezetőtől elvárható ima. Ha alaposabban utánagondolunk, az ima maga sem volt olyan nagyon szokványos: nem valami közismert imaformulát, hanem csendet és egyéni elmélyülést kért és a vatikáni erkélyen maga is ilyen kontemplatív imába mélyedt el. Láthatóan nem zavarta, hogy a csend az élő tévéközvetítésben nem jön át, mint ahogy még a katolikus misén is sokan átugorják vagy vészesen lerövidítik, mert „nem mutat”, „nem látványos”, „a mai embert nem vonzza”.

A világsajtóban a recepciója egyértelműen pozitív, erre utal az is, hogy a híres *Time* magazin az év emberének választotta 2013-ban. Korábban kétszer volt hasonló, azaz amikor pápa lett az év embere: XXIII. János és II. János Pál is „elnyerte” a címet. A világi, a nem katolikus sajtó képvisel-

lőit, köztük a különben magukat ateistának vagy vallási kérdésekben közömbösnek vallókat is megnyerte az új pápa nyíltsága, az, hogy nem csak hivatalos, sokszor unalmas és érthetetlen „fanyelven” fogalmazott hivatalos sajtóközleményekben kommunikál, hanem személyesen. Kertelés nélkül válaszol, szembenéz, vállalja a kényelmetlen kérdéseket is, feleletei őszinték, követhetők, nyíltak. A sajtó képviselőit, köztük a vatikanistákat megnyerte azzal, hogy nem sokkal megválasztása után külön megköszönte az újságíróknak a pápaválasztásról való tudósítást. Jelezte, tudomásul vette, értékeli a teljesítményt, ami mára ugyan már természetes, de korántsem egyszerű: az éjjel-nappal készenlétben állók teljesítményének köszönhető, hogy akár késő este is élőben látható például a felszálló füst színe... Az egyik első nyilvános találkozó is a sajtó képviselőivel volt, ekkor azzal lepte meg őket, hogy az előre elkészített, leírt beszédet félretéve, mintegy kulisszatitkokat mesélt többek között névválasztásáról. Merthogy ezzel is alaposan meglepte a világot. Nagyon rég nem volt sorszám nélküli pápa, olyan, aki új nevet s ezzel egy új irányt választott volna... Assisi Ferenc nyomán haladni egyszerre nagyon hagyományörző és radikális cselekedet. A szegénység úrnőt versben is megéneklő szent még ennyi évszázad távlatából is forradalmi újító, akinek eszménye ma is robbanást képes okozni. Ugyanakkor Assisi szegénye ismét csak olyan szimbólum, amely nem katolikusoknak, nem hívőknek is szimpatikus. Vájt fülű, egyben humorérzéssel bíró katolikusok azt a pikantériát is nyugtázzák, hogy egy jezsuita szerzetes a ferencesek alapítójának nevét veszi fel.

Mert Jorge Maria Bergoglio a híres-hírhedt jezsuita rend tagja. Erdélyben ez protestáns körökben még mindig negatív konnotációkat idéz fel, holott a rend az akkori történelmi helyzetben is csak azt tette, ami a kor vallási adottságaival összecsengett. Azóta a világ és a térség egészével maga is sokat alakult. Tény, hogy a jezsuiták ma is célorientált és hatékony cselekvőképességükkel tűnnek ki, ami mögött az egyik leghosszabb és a tudományos munkálkodásra is kitekintő képzési idő áll. És tény, hogy aki ezt a pápát érteni akarja, legkönnyebben úgy teheti, ha a jezsuiták lelkeségét, képzési és gondolkodási módját tanulmányozza, mert ezt a pápát mélyen meghatározza mindez.

A pápa- és Vatikán-szakértők a sallangmentes, egyszerű és határozott stílusnak számtalan jelét látják Ferenc pápa kommunikációjában: mondataiban, még inkább tetteiben, amelyek a világsajtó rokonszenve mellett fundamentalista körök heves ellenkezését is kiváltották. Mert a mosolygó, derűt sugárzó ember nem pusztán egy legyintéssel elintézhető jószágos nagypapa.

Úgy tűnik, amiért (többek között) megválasztották: hogy a Vatikánban is jelentkező legkülönbözőbb visszasságokat ráncba szedje, maximálisan teljesíti, még ha az nem is gyűrűzik világra szóló szenzációk formájában. Úgy intézkedik, ahogy beszél: nagyon egyszerűen és határozottan. Mindeközben a derű mindvégig megmarad, és nemcsak álarcként: az életprogram szerves részeként. Minderről kiváló képet nyújt egy mindössze 92 oldalas könyvecske, amely *Jó napot! Ferenc pápa vagyok* címen a Jezsuita Füzetek/ Küldetésben sorozatban jelent meg Budapesten 2013-ban. Rendtársával, Antonio Spadaro jezsuitával beszélgetett elsőként, egyetlenként megválasztása után a pápa, s a jól körvonalazott kérdésekre érdekes, az interjúalanyt alaposan és mélységében megmutató válaszok érkeznek. Póz- és sallangmentesnek hat, ugyanakkor rendkívül friss és frissítő a 77 éves Ferenc pápa minden mondata. Fő vezérlő gondolata, döntései hajtómotorja és az azok mögött húzódó motiváció is egyben a rendalapító Loyolai Ignációtól származó *megkülönböztetés*. Az eredeti, egyházasabb megfogalmazás szerint „a szellemek megkülönböztetése” – nem kísértő lelkekre kell gondolni, hanem az emberben hullámzó érzések és hangulatok összességére, amelyek a ráció mellett ott dolgoznak mindenkiben, befolyásolva döntéseit. A jezsuita pedig felkészülési ideje nagy részében arra a „szent közömbösségre” (indifferenciára) készül, amely őt abban segíti, hogy bár maximálisan beleadja magát minden tervébe és cselekvésébe, mégis minden esetben helyet hagy Istennek, hogy a művet tetszése szerint bevégezze – vagy meghíusodni engedje. A gyarló ember ezt a végső isteni végzést tanulja meg derűvel fogadni akkor is, ha élete egészét, műve teljességét látja romba dőlni. A derű megléte garantálja, hogy nem adja fel, nem törik meg, nem nyeli el a depresszió. A szent közömbösség ugyanakkor attól óvja meg, hogy miután minden erejével, elszántságával és érzelmi energiái teljességével belevetette magát a feladatba, annak sikere esetén elbízza magát. Így hát az igazi jezsuita a legracionálisabb és egyben leglendületesebb, legidealistább emberek egyike: a kettő egyensúlya a lényeg, azaz a helyes megkülönböztetés. Ezt a vezérelvét ismerve érthető Ferenc pápa: mélységes elkötelezettsége és szinte naiv lelkesedése, amellyel akár a világ gazdagjait, akár saját egyháza egyes intézményeiben igen jól élő társait a szegények és peremre szorultak melletti állásfoglalásra biztatja, nemcsak szóval, hanem radikális választásaival: lakosztálya, közlekedési módja megválasztásával. Amelyekről ismét a jezsuita józanságával beszél: nem állítja önmagát piedesztálra, nem csap fejbe senkit kritikájával. Erre példa a kis könyv egyik válasza: azt magyarázza el, miért nem erénye, kiemelkedő jó tulajdonsága ez. Azt mond-

ja Ferenc pápa: nem azért nem költözött a vatikáni pápai rezidenciára, mert az túlzott luxust biztosítana, hanem mert túl elzárt, márpedig ő szeret emberek közt lenni, sőt: nem tud megenni nélkülük, esetében ez tehát adottság, talán éppen hiányosság, fogyatékoság, ezért nem dicsekedhet vele.

A jezsuiták magyarországi rendtartománya kiadásában megjelent két másik kötet is az érdeklődők rendelkezésére áll: segít megérteni a jezsuita lelkiséget, ezáltal arra is választ adhat, mit várjon, mit várhat ma a világ a pápaságtól, a katolikus egyháztól. Jálics Ferenc *Lelkivezetés az evangéliumban* címmel sok évtizedes tapasztalatára alapozva mutat utat, amelyen nemcsak a kiválasztott szerzetes, de a céltudatosabb életet élni vágyó laikus is haladhat. Azt írja könyve bevezetésében a szerző: „... minden keresztényhez is szólok, mert mindannyian úton vannak Isten felé. A könyvet olvasva talán világosabban látják majd, hol is állnak, milyen utat tettek már meg, és mennyi van még előttük? Korunk jellemzője egyébként, hogy az eddig kolostorokban rejtőzőnek és a papok privilégiumának hitt lelkiség most áttöri a falakat, és ott kopogtat minden ember ajtaján.” Négy fejezetben, négy úton, illetve egy út négy lépcsőfokán kalauzol a szintén jezsuita szerző: a harmónia, a hivatás és küldetés, a csönd s a lét szintjei ezek.

Ferenc pápán mindenki látja a derűt, s maga is igen fontos törekvés-ként nevezi meg a beszélgető-könyvecskében ennek őrzését. Hogy ez is a jezsuita lelkiség része, egy másik kötetből válik még világosabbá: James Martin amerikai jezsuita *Mennyei derű* című, *Öröm, humor és nevetés a lelki életben* alcímű, ugyancsak 2013-ban megjelent munkájából. *Túláradó vídamság* a bevezetése címe, itt sorjázza tapasztalatait a szerző: „Miért érdekel engem annyira az öröm, a humor és a nevetés kérdése spirituális szempontból? Miért írtam egy teljes könyvet erről a témáról? Nem az előadásaim hallgatóságának a reakciója volt az egyetlen dolog, ami erre bátorított. Van még egy ugyanennyire meggyőző jelenség, amellyel folyton szembesülnöm kell, mégpedig az, hogy ezek az erények gyakran hiányoznak a vallási intézményekből, sőt, a jóra való hívó emberek vallásról alkotott fogalmaiból is. (...) Az örömtelenség részben valószínűleg összefügg a személyiség-típussal is: vannak, akik természetükből fakadóan derűsebbek, optimistábbak. Mégis, miután húsz éve újra meg újra a csüggedtségnek ugyanazzal a fajtájával találom szemben magam a legkülönbözőbb helyeken, a következő tudománytalan (ám szerintem helytálló) következtetésre jutottam: a legtöbb embernél a lehangoltság oka az, hogy nem hisznek abban a lényeges igazságban, hogy a hit örömhöz vezet.” A New York-i James Martin az *America* című katolikus hetilap szerkesztője, tévé- és rádióműsorok gyako-

ri meghívottja (magam is láttam őt egy amerikai tévés „talkshow”-paródia vendégeként éppen Ferenc pápáról sok humorral beszélni), könyve kilenc fejezetében a humor helyét megtalálva igyekszik felfedezését a komorkodásra hajlamos keresztényekkel is megosztani, miközben kötete a jezsuita lelkeség és cselekvésmód újabb jellemzőjét villantja fel: az öniróniára való állandó készséget és készenléetet. Mindez abból az alapvető létfelfogásból eredeztethető, amely szerint az embernek reálisan kell felmérnie az univerzumban betöltött szerepét, ha ezt sikeresen megtette, sose fog túlzott jelentőséget tulajdonítani saját tetteinek, befolyásának, önmagának; érzékelni fogja befolyása korlátait, s ahelyett, hogy ezen elkeseredne, Isten szemszögéből is megpróbálja magát szemügyre venni. Ez a látásmód, az önkritikára és öniróniára való hajlandóság pedig helyes arányérzék, jó megkülönböztetést eredményez és biztosít.

Akik hiszik, hogy Isten nem vette le a kezét az emberről, s a világ sorsát együttérzőn figyeli, hiszik, hogy nem merő véletlen az a végtelenül váratlan esemény, hogy egy jezsuita pápa lett. Talán annak jele, hogy most a jezsuita lelkeségből táplálkozó cselekvéssorra van szüksége a világnak, de ha annak nem is, a katolikus egyháznak, a kereszténységnek mindenképp. Az elmúlt időszakban olyannyira hitelét látszott veszíteni, s oly kevésbé látszott megfelelni az egyetemességre támasztott saját igényének, olyannyira teret veszített Európában (nemcsak „mások” elfordulása, érdektelensége, intoleranciája, de sokszor saját hibáinak következtében is), amelynek kultúráját formálta, s oly mértékben teret veszített a spiritualitást keresők körében is, hogy talán az itt vázolt alapokon álló vallási vezető tudja a 21. századba elvezetni az egyház hajóját. Ennek mérlegelése itt nem feladatunk. Mindössze a szélesebb körű kitekintést segítő próbáltuk számba venni egy világszintű határfaktor, a spiritualitás és gyakorlatiasság talaján álló vallási vezető szellemi portréját alkotó alapvonásokat néhány magyar nyelven, meglepően hamar olvasható forrás alapján.

Béres Norbert

A HANYATLÁS KÜSZÖBÉN

SZILASI LÁSZLÓ: *A HARMADIK HÍD*. BUDAPEST,
MAGVETŐ KIADÓ, 2014.

A regény olyan világot próbál megismertetni az olvasóval, amely – annak ellenére, hogy nap mint nap érintkezünk vele – szinte teljes mértékben ismeretlen és közönyös számunkra. A hajléktalanság, a középosztály számára kényelmetlen és megvetendő világa tárul elénk, a maga már-már félelmetes valóságával. Szilasi regénye azonban több mint egyszerű valóságábrázolás, a hajléktalanok világának bemutatása: Szilasi egyszerre kérdez, és választ is próbál keresni önnön kérdésére. A regény lapjairól kirajzolódó kérdés: mi tartja még életben ezeket az embereket?, miért nem halnak meg?, talán nem is olyan könnyen megválaszolható. A szerzőnek is közel három és félszáz oldalra volt szüksége ahhoz, hogy kielégítőnek tűnő választ vagy válaszokat adhasson. A szerelmi szállal, gyilkosságokkal, nyomozásokkal és titkokkal bonyolított történet végkifejlete aztán egy olyan megoldást eredményez, mely teljesen felülírja a konvencionális bűnügyi történetek világát. Sajátossága ugyan a regénynek a bűnügyi narratíva, de mégsem nevezhető kizárólagosan detektívtörténetnek.

A történet középpontjában egy, Németországból hazaköltözött detektív, egy hajdani kanadai emigráns és egy itthon maradt utcazenész szövevényes, bár egyszerűnek tűnő története áll. A regény kezdetén egy osztálytalálkozó indítja be a történet motorját, megismerjük a szereplők múltját, ki kibe volt szerelmes, ki kivel barátkozott, ki volt a példaképe, melyik szórakozóhelyet szerették. Egy ponton aztán kiderül, hogy egyik osztálytársuk, a széles körben népszerű Foghorn Péter már nincs az élők sorában. Halálának körülményeiről mindenkinek eltérő tudomása van, az igazsághoz legközelebb álló variáns azonban Nosztávszky Ferenc birtokában van. Legalábbis ő azzal a tudattal él, hogy az ő birtokában van. Noszta és a narrá-

tor rövidesen kétszemélyessé alakítják az osztálytalálkozót, amikor is Noszta belekezd végtelennek tűnő, de korántsem végtelen történetébe. *A harmadik híd* java részét Noszta története teszi ki, hogyan emigrált Kanadába, hogyan nősült meg, majd vált el, hogyan emésztette fel vagyonát a válás, hogyan tért haza Magyarországra az emigrációból, hogyan vált hajléktalanná, hogyan csúszott egyre lejjebb és lejjebb, mígnem egy régi ismerős, Foghorn Péter meg nem állította a lejtőn.

Foghorn, ismertebb nevén Robot, már ekkor egy hajléktalan banda nem hivatalos, de hallgatólagos vezére. Ebben a bandában eltöltött időszakról beszél Noszta; életről, halálról, túlélési praktikákról, a végeláthatatlan menetelésekről, az emberi közönyről, az álmokról, a vágyakról. Roboték élete jól strukturált, az étkezdek és a szállások között meghatározott állandó útvonal mentén zajló, s erős kontrasztban áll a napról napra, óráról órára tengődő, céltalan és önmagát teljes mértékben elengedő hajléktalanok életvitelével. Bár ők is kétségkívül a peremen élnek, mégis erőfeszítésükkel egy élhető világot próbálnak maguk köré teremteni. Oroszlánrésze van ebben a vezérnek, Robotnak, hiánya később teljes mértékben megmutatja, önmagukban mennyire tehetetlenek ezek az emberek, hiszen rövid úton visszasüllyednek oda, ahonnan Robot kikaparta őket.

Az egymásra épülő kisebb történetek nem tragédiák, egyszerű hétköznapi életek. A szerző nem él a nyelvünk plasztikus, néha köntörfalazó tulajdonságával, ellenkezőleg, a legapróbb részleteket is a maguk valójában, a természetesség hátborzongató egyszerűségével ábrázolja. Ami szenvedés, az szenvedés a regény lapjain is, ami nyomor, nélkülözés, éhség a valóságban, az ugyanaz *A harmadik híd*ban is. A legerősebb ilyen típusú ábrázolások a testiség, a szexualitás megjelenítése kapcsán bontakoznak ki.

A nélkülözés, a hajléktalanság állapotának mindennapi leküzdésén és a teljes reményvesztettségén túl azonban legtöbbjükben él még egy halvány készlet arra, hogy kilépjenek ebből a világból. „... túl az éhségén meg a sérülékeny kitettségén, mégis arra törekedett, hogy tartozzon valahová, és szeressék őt.” (121.) A szeretethiány, a kiszolgáltatottság és a mindezeket tetéző emberi részvétlenség mélyebb sebeket üt ezeknek az embereknek a lelkében, mint a fizikai megpróbáltatások. A tudat, hogy a titokban dédelgetett álmok minden bizonnyal álmok is maradnak, ellehetetleníti a legtöbb nélkülözőt, s azt a kevés küzdelmet is feladja, amely a megélhetést biztosítja. A legszomorúbb pedig valóban az, hogy legtöbbjük számára tényleg nincs kiút a nélkülözés világából. Mert a hajléktalanok világa – ahogyan a regény szinte lapról lapra érzékeltetni próbálja – nagyon zárt világ, egy má-

sik társadalom. „Van egy másik társadalom, néhány év után arra jutottam. Más értékek, más kultúra, más nyelv.” (318.) A róluk való tudás csupán a sztereotípiák perspektívájából manifesztálódik. A regény soraiból fokozatosan szűrődik ki, hogy ez a világ semmilyen platformon nem érintkezik a „másik” világgal, a miénkkel, és semmiféle átjárás nem lehetséges a kettő között. „Olyan meg nincs, hogy visszahozom, átemelem őt ide, olyat én még nem láttam soha...” (319.)

Szilasi az egyéni életutak között is különbséget próbál keresni, hajléktalan és hajléktalan közvé közét húzni, hiszen ahány ember, annyi életút – a közös csupán az egymásrautaltság. „... az efféle figurák többsége mégsem ennek a gyorstalpaló vadkapitalizmusnak, hanem a szocializmus korlátozottan fogyasztói, szabadságra nem nevelő, biztonságközpontú társadalmának a terméke.” (306.) Szemtanúi vagyunk a szocializmus bukása óta az utcán élő és a napjaink ellehetetlenülő helyzetében nincstelenné váló szereplő párhuzamának. A szerteágazó gyökerek és az elkülönülő életpályák egy ponton azonban egyesülnek, mégpedig az utcára kerülés pillanatában: onnan kezdve a különböző típusú pályák eggyé válnak, a fizikai és lelki megsemmisülések azonosak. A szerző érzékletesen ábrázolja a hajléktalan változását, először a külső, fizikai leépülés a jellemző, majd a fokozatos belső hanyatlás. A végső stádiumot következetesen jeleníti meg az öreg és tehetetlen Fondü esetében.

A megjelenített állapotok és az ábrázolt személyek kapcsán nem nehéz arra következtetni, hogy a regény háttérében alapos kutatómunka áll. A tény- és detektívirodalom határmezsgyéjén lavírozó alkotás olyan távlatokba helyezi a tematizált világot, melyből pozitív átértékelődés következhet. S ha nem is a közvetlen segítségnyújtás volt a kötet célja, azzal, hogy őszinteségével jobban megismertetett egy világot, s akarva-akaratlanul is szembesítette az olvasót vele, egyidejűleg a sztereotípiák leépítésére is készítet. Szimbolikus és valós helyszíneivel, fiktív vagy valódi eseményeivel pedig egy olyan hálót mozgat, melyből részvétlenséggel vagy közönnyel többé képtelenség kiszabadulni, a tétlenséget felülírva tevékenységre ösztönöz. A közhellyé silányult, nap mint nap hangoztatott, manipulált értékrendszer helyett pedig olyat próbál előtérbe helyezni, mely valóban meghatározza az életünket: ez pedig maga a valóság.

Láng Zsolt

LEVEHETETLEN
TEKINTETBORBÉLY SZILÁRD: *NINCSTELENEK. MÁR ELMENT A MESIJÁS?*

BUDAPEST, KALLIGRAM KIADÓ, 2013.

HÁY JÁNOS: *A MÉLYGARÁZS*. BUDAPEST, EURÓPA KIADÓ, 2013.

A *Nincstelének* hátsó fülén, ahova általában az író portréja kerül, a szerző gyerekkori fotója látható. Zavarba ejtő elhelyezés. Borbély Szilárd tragikus halálára írt emlékezésében Nádas Péter is említi ezt a fotót: „A kopaszra nyírt, nagy fülű, sokszorosan megvert, meggyötört, megalázott, gyöttrődni kész falusi kislány, akit legeminensebb tulajdonságával, a megvesztegethetetlen tekintetével mutatott be belőlünk és önmagából, az egyetlen konszenzusunk.” Vajon mennyire tud keresztüllépni ez a mélyen rejlő konszenzus egy másik egyezményen, képzelet és valóság behatárolásán? Miféle következményekkel jár a különböző természetű terek összecúsztatása? (Ha már egy „párhuzam-rovat”-ban vagyunk: miként befolyásolná a *Sorstalanság* „olvasatát”, ha a hátsó borítóról a 15 éves Kertész Imre nézne ránk?)

A mélygarázs borítója, a piros kisautóval és egy stilizált lyukkal megerősíti a civil szféra és a regényvilág közti távolságokat, nem borul fel a konvenció: az író mesél, de a mesélőt is kitalálja, meg az olvasóját is, mégpedig a nyelv által, és a nyelv legfelső instanciaként mindenben eligazítja. Ez az elkülönítés („civilség” és „íróság”) a működés alapfeltétele. Másképp szűk körű beszámolót, tanúvallomást, pszichoanalitikus naplót kapnánk. Így áttételes, szimbolikus olvasmány. „A mélygarázs lehetne az életed szimbóluma, mert a legmélyén vagy az emberi létezésnek. Hiába vagy napfényes házak lakója a zöldövezetben, a nap csak megszokásból süt rád. Ha tudna különbséget tenni ember és ember között, te sötétben élnél, lámpafényben, ahogyan élsz a garázs mélyén. Ez a te életed, folyamatosan szemmel tartanak az ipari kamerák.”

A *Nincstelének* az „áttételesség” ellenében íródik. Pontosan megnevezi a helyszínt: Északkelet-Magyarország, Túrricse, Gacsály, Zajta, falvak a végeken, a Szamos és a Túr kanyargós, lapályos ártere mentén, Magyarországon legelmaradottabb vidékén. Aki járt arra, felidézi a tavaszi sár szagát, látni véli a távolban a havasokat, szeles időben még Verecke is kivehető, fehéren szikrázó csúcsok között. Lent a sár, a horizonton álmok és remények világa. Vagy mégsem? Miért csap ki jeges, dermesztő fuvallat a könyvből?

A *mélygarázs* egy férfi keserű, thomas bernhardosan dühös monológja. E világgyűlölő beszéd mellett két nő, a feleség és a szerető meséli ugyanazt. A szerelmi háromszögben eltűnik a boldogság, mert a boldogság maga a teljesség, márpedig a teljesség e háromszögben csonkaság. A mélygarázs, ahol a férfi dolgozik, nem konkrét, hanem jelképes hely. Háy regényében nincs táj. Ha olykor feltűnik egy-egy emlékképben, csupán helyszínen. A *Nincstelénekben* a táj érzélem, lelkiállapot. A sár, a szürke, fagyott föld, penészszagú udvar. Elementárisan érzékletesek. A fűben rovarok és csúszómászók. Minden élesen valóságos. Beszippantóan. (Lényegében ezt a beszippantó erőt hangsúlyozza a külsődlegességnek ható fogás, a gyermekkori fotó használata. De a *Nincstelének* egész léte kötődik efféle konvencióbontáshoz. Borbély Szilárd öngyilkossága is külső történet. Mintha ez is az olvasó meggyőzését szolgálná! A „nincstelenség” lavinája valóság! Mintha a terek egymásba csúszása elkerülhetetlen volna... Az olvasók magyarázatok után kutatnak. Borbély korábbi könyvei is felkerülnek a toplistákra... A kulturális kormányzat nyilatkozatot tesz közzé az író haláláról, sőt, értelmezi is a halálát, kijelentve, hogy az író „elutasította a Kegyelmet”, így, nagy kezdőbetűvel.)

A *mélygarázsban* elsőként a szerető mesél, aztán a férfi, majd a feleség, végül néhány mondat erejéig a gyerek is megszólal. A *Nincstelénekben* egy gyerek mesél, illetve az a felnőtt, aki a gyerekből lett. Ezt onnan lehet tudni, hogy az elbeszélő tudása felnőtt tudás, ismeri a szavakat, az akkoriakat és a mostaniakat, tudja, hogy a *ficfát* fűzfának mondják, a *keszkenőt* kendőnek, a *gacsit* kacsának, és ismeri a prímszámokat is... Saját társtalanságát méri a prímszámokkal. Nincs senkije, hiába vannak szülei, testvérei, osztálytársai. Felnőtt mesél a gyerekről, a gyereket meséltetve, rövid, kopogó mondatokkal. Ezek a mondatok nem leírók, hanem emlékezők, távoli aszociációk kerülnek egymás mellé. „Néha szél kerekedik. Titok, hogy honnan. A szurok lecsorgott a púpos út közepéről a szélek felé. Nézem a szegélyt. A szürke kötörmelék kibukkan a szurok alól. Apámnak férfibiciklije van. Az anyámé női vázas. Én hátul ülök...” A távolság ahhoz szükséges,

hogy viszonyba kerüljenek a dolgok: múlt a jelennel, alakmás az alaktalan-
nal, érzelem az emlékével. Ha nincs viszony, nincs dráma, ha nincs dráma,
nincs erő, ha nincs erő, nem mozdul semmi. Csak ha mozdul, akkor lesz
belőle történet, gondolat, mondat. Akkor derülhet ki, hogy minden meny-
nyire mozdulatlan.

Háy regénye megmarad saját immanenciájában, és szüntelenül örvény-
lik. Az örvény beszippantja az irányokat, a dráma maga a megoldatlanság.
A probléma megoldásához kevés az adat. Olyan egyenletrendszerrel van
dolgunk, amelyben az ismeretlenek száma eggyel több az egyenletek szá-
mánál. Ha az olvasó a valóság darabjaira lel, azok máris szétfoszlanak a
mondatokba oldva. A mondat bódító, mint az acetonos oldószer. „Azt hi-
szed, szabad vagy, mert megnyitották a határokat, lebontották a földrészt
felszabdáló gátakat? Persze, Szlovákia nyitva van, és Ausztria is nyitva van,
de benned minden határ zárva maradt, belül nem mozogsz, mert nem mo-
zoghatsz. A belső termék hatalmas lakatokkal vannak lezárva, hogy hol
vannak a kulcsok, ki tudja. Nem, az a pszichológus sem tudja, aki sokéves
analízis során kifosztott a vagyonodból, és semmi mást nem csinált, mint
elhitette veled, ha meggyűlölöd az anyádat, ha felfed egy gyermekkori tra-
umát, hogy mondjuk apád azért sietett haza fürdetésre, mert meg akarta
fogdosni a tested, vagy hogy a te léted pusztán a szülői önzés terméke, hogy
minden megvolt a tökéletes élethez, már a balatoni vagy épp egy tengerpar-
ti nyaraló is, csak pont a gyerek hiányzott, ami lényegesen rosszabb körü-
lmények között élő ismerőseiknek is volt bőséggel. Hogy mindezt belátva
felpattan benned egy zár, holott ez a gyűlölet, amit a kezelés felszított ben-
ned, nem abból a mély kamrából tört elő, ahol a létezés alapvető traumá-
ja bújik meg. Ezt a gyűlöletet jobb híján a beszédett pénz fejébe a pszi-
chológus ültette beléd, épp akkor, mikor észlelte az anyagi nehézségeidet,
s ezzel a beléd erőltetett okkal befejezettnek minősítette a terápiát.”

A Borbély-regény végén a családnak végül sikerül elköltöznie a faluból.
Mindig erre vágytak. Akkor átjön hozzájuk Máli, az egyedül maradt nagy-
néni, átjön, hogy befogadják, mert másképp beadják az öregotthonba. De
az anya nemet mond. Szokása, hogy Messiásváró imákat mond a gyerekei-
nek, de amikor a kissé ütődött Máli, aki akár a Messiás is lehetne, eljön
hozzájuk, nemet mond. Az a nincstelen, aki adni nem tud. Nem ad, mert
„nincse” van.

Háy regényében a mélygarázs szimbolikus tere a reménytelenségnek, a
kimozdíthatatlanságnak. Itt futnak össze a szereplők is a regény végén. Ösz-
szefutnak, de nem találkoznak. Elbeszélik életüket, de nem találhatnak vigasz-

ra, mert ők sem tudnak adni. Nincs megoldás, ezért újra meg újra ugyan-
azt mesélik el. Másokban is a kiúttalanságot veszik észre. Hogy mennyire
kiúttalan minden élet... Hogy mindenki be akarja csapni a másikat, a haj-
léktalantól a pelenkagyártóig mindenki.

Mészöly Miklós előszavában, amelyet Csáth Géza *Egy elmebeteg nő nap-
lója* című könyvéhez írt, teljességgel benne van, ami önterápia és szépiro-
dalom kapcsolatában elmondható. Mitől tud az önterápia irodalommá
válni? De most érdekesebbnek tartom azt a kérdést: mikor tud gyógyítani
az önterápiás szöveg? A válasz végül is benne van az előző kérdésben: ha
képes irodalommá válni. Ha a művészi átalakulás reményével átformálja a
szorongató élményeket... (Legszebb példája József Attila *Ódája*, ahol a
görcsös ringatózást egyszer csak felváltja a „csobog a langyos víz” eloldo-
zott ritmusa.)

A *Nincstelenek* ezzel a mondattal fejeződik be: „Amiről azt gondoljuk,
hogy szabadság, de nem ismerjük a határait.” A mélygarázs utolsó mon-
data: „Majd holnap visszahívom.” Mindkét mondatban előre pillant ugyan
a tekintet, ám rögtön vissza is fordul. Visszafordul oda, amit egy pillanat-
ra sem hagyott el. Ha van is remény a horizonton, nincs tekintet, mely
észrevenné.

Illyés Gyula

(1902–1983)

BÉLYEGESEK

Vitt a villamos; – mint a háló
szűrte szemem a tömeget:
rögeszmém volt már nézni, bárhol,
ki a nálam is öregebb.
Ez, az, amaz! Saját jövőmet
vizsgáltam az arc-romokon.
S belém nyilallt a szívriasztó
hasonlóság: mind rokonom!
Velük kaptam egy anyanyelvet,
egy édent, egy szülőházát,
(téged, délszaki, barnabőrű,
fűszerszigeti ifjúság!)

Velük volt közös ideáлом,
hiedelem, egem, hitem,
velük égek közös pokolban,
ha e hitem elveszitem
(abban, hogy oda bár az éden,
van föld s munka, gyümölcsöző,
elszállt a menny bár, áll fölöttünk
csoda-népesen a jövő).

Kinai és kínai közt vagy
néger és néger közt se több
a szín-, a vér-, a sorsközösség
mint mi bennünket összeköt.

Közös célt, hajh, közös utat
mi lelünk, egyívásuak!
Sárgafoltunk van, közösebb, mint
nemrég a kivetetteké –
velük megyek máris menetben
egy szörnyű téglagyár felé –

Ezt gondoltam, meg ezt: velük kell
feleznem hát bút s örömet;
a többi – bámész utca-nép csak;
ha szán, ha pénzt lök, ha röhög;
más! Más az étele, szokása,
sorsa: idegen! Nem-rokon!
Dacosan, sértetten soká ezt
gondoltam. Már nem gondolom.
Mert már tudom, hogy kik a járdán
úgy feszítettek az imént,
a menet végén, folytatásul,
mind bekerülnek mi közénk.
Tudom: néhány perc s oh milyen vad
zűrzavar lesz köztük a „gyűű”,
az igazoltatás miatt –

Szeretnék odaszólni nékik:
fussatok, míg ideje van,
fussatok gyorsan, – csomagolni,
Mert a menekvés – hasztalan!
Motyóba gyorsan kenyeret, gézt,
vaját, aszpirint, takarót,
s csókot hamar, kiknek a búcsú
nem is az, ha nincs búcsúcsók,
aztán, gyerünk! Elég a holmi,
sőt fölös is, bármily kevés!
Így szólnék. Nem szólok. Hiába
ez is, a figyelmeztetés.
Hisz megadták hajdan az intést
s hasztalan adták nekem is;

pedig nem is akárik adták –
utoljára szegény Babits...
Nézem némán a járda népét
s nem bánva, ki ért, ki nem ért,
tisztelgek bensőben nekik, mint
elítéltnek az elitelt.

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)265-267091; 0040-(0)365-801946; Telefax és üzenetrögzítő: 0040-(0)265-267087; E-mail: lato@rdslink.ro; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 72, fél évre 36, negyedévre 18 lej. Külföldi olvasóinknak egy évre 50 EURO, tengerentúlra 65 USD. Előfizetéseket a szerkesztőségben veszünk föl.

ISSN 1220-5982